

DOBŘÁ ADRESA

Z obsahu

Jan Stern: Foglar, homosexualita, skejťácké paradigma a ideál jáství

Rozhovor s dlouholetým
šéfredaktorem ABC
Vlastislavem Tomanem

Ejhle Effenberger!

Obsah:

Příloha

Slunce ve skle (69)

SYSTÉM NAVIGACE: KLEPNĚTE!

První stránka (titulní):
BYLO od č. 1/00: Klepnutím na „Z obsahu:“ se dostanete na str. 2 (obsah). Klepnutí na malé obrázky a jednotlivé body „Z obsahu:“ Vás přenesou přímo na příslušné stránky. **NOVÉ od č. 9/00:** Klepnutím na značku „Dobrá adresa“ se otevrou naše internetové stránky www.dobraadresa.cz v aktuálním prohlížeči. Klepnutím na střed obrázku se dostanete na popisek a tiráž na str. 2.

Druhá stránka (obsah):
BYLO od č. 1/00: Klepnutí na jednotlivé body obsahu Vás přenesou přímo na příslušné stránky. Klepnutím na naši e-mailovou adresu se Vám otevře nám adresovaný dopis v aktuálním e-mailovém programu. **NOVÉ od č. 9/00:** Klepnutím na značku „Dobrá adresa“ a na popisek k obrázku na první straně se dostanete na první (titulní) stránku. Klepnutím na slovo „Obsah:“ se Vám zvětsí obsah přes celou šířku okna.

Další strany stránky (včetně druhé s úvodníkem):
BYLO od č. 1/00: Klepnutím na jednotlivé internetové resp. e-mailové adresy se Vám otevře příslušná stránka resp. se Vám nadepíše příslušný dopis v aktuálním programu. **NOVÉ od č. 9/00:** Klepnutím na značku „Dobrá adresa“ v levém nebo pravém horním rohu stránky se přesunete na str. 2 (obsah).

KLEPNĚTE SEM!

O čem se (ne)mluví

Jan Stern: Foglar, homosexualita, skejtácké paradigma a ideál jáství (4)

Dnešním časopisům pro děti něco chybí... (rozhovor s Vlastislavem Tomanem, dlouholetým šéfredaktorem ABC) (14)

Před Strží

Výstřižková služba Jakuba Šofara (32)

Cannyho komix (33)

Nekorektní zápisník Jiřího T. Krále (34)

Marcela Zengrová: Tři nové básně (36)

Svodka Velkého Čtenáře (38)

Strž DA

Hudba: Jakub Šofar: Cadillac drandí (40) /

Literatura: Radim Kopáč: Ejhle Effenberger! (42);

Michal Schindler: Na Kafku mi nesahejte (44);

Zuzana Fialová: Oči k vidění, srdce k citění (45) /

Historie: Martin Groman: Banderovci – zbojníci, či bojovníci? (46); Jasoň Drsoň: Co to tady tak smrdí? (47)

Za Strží

„Já? Proč zrovna já?“

(rozhovor s Věrou Masaříkovou–Staňkovou) (48)

Robert Candra: Poezie (54)

Lubor Dufek: Nápady pro Tři krále – O životní motivaci (62)

Média:

Miroslav Cingl: Z louky přes Paroubka do vily. A co na to Angličané? (66)

**Podobrazník Honzy Hanzla
Zaměstnanecké požitky (68)**

Na titulní stránce: papírová skládačka – děčko – z časopisu ABC, (k článku na str. 14)

Dobrá adresa, kulturně-společenský časopis na internetu, číslo 5, ročník 6. E-mail: dobraadresa@firstnet.cz. Vydávají Přátelé Dobré adresy. Šéfredaktor: Štefan Švec. Zástupce šéfredaktora: Štěpán Kučera. Redakce: Miroslav Cingl, Martin Groman, Jan Los, Vladimír Novotný, Kateřina Rudčenkova, Viki Shock, Jakub Šofar. Grafická úprava a výtvarná redakce: Jakub Tayari. Výstavba internetových stránek: Libor Koudela. Neoznačené fotografie archiv redakce, kresby Corel Corporation. Časopis vychází s laskavou podporou Ministerstva kultury České republiky a Nadace Český literární fond. Redakci nevyžádané rukopisy, kresby a fotografie se nevracejí. Technická podpora studio Grafin a FirstNet a. s.

Naši milí,

určitě je vám jasné, že není čas dělat Dobrou adresu pořádně, když člověk musí pořád přepínat mezi Velkým bratrem a Vyvolenými. Pamatujete, jak se před lety ukazovaly mladé páry ve výloze Kotvy, aby si za to odvezly obývací stěnu? To byl jen předvoj vpádu šmíráctví do našeho života. Ode dneška už si nemusíme upírat nic. Dvě malá televizní akvária nám ukazují lidi, protože soukromý život rybiček není zdaleka tak zajímavý. Kamery a mikrofony jsou zapnuté neustále a na internetu si je můžete pustit kdykoliv. Kdo by při tom všem vyráběl a četl pseudointelektuální žvásty?

Vězte tedy, že toto číslo časopisu zaplnili jen ti nejtuzší z redaktorů, kteří dokázali odolat lákání voyeurů v nich. Nebudu vám psát, o čem články jsou, přestože všechny jsou skvělé. Radši vám napíšu, že Jan Stern snídal opět pomerančový jogurt, Jason Drsoň se zatím ještě nevyspal s Martinem Gromanem, Jiří T. Král pořád nasazuje na Radima Kopáče, který se smluvil s Luborem Dufkem, že ho brzy vyhodí. Kačka Komorádová to celé vystrašeně sleduje zpod peřiny, kde ji fotí fotoblogger Slunce ve skle, a Jakub Šofar s Jakubem Tayarim hrají v bazénu vodní pólo. Nebo spíš pólíčko. Já sám sedím ve zpovědnici a nemůžu se z toho vzpamatovat. Mějte se pěkně, zkuste si v přestávkách na reklamu přečíst pár článků a posílejte nám hlasy.

Štefan Švec

PS: Jinak je tahle DA věnovaná kultuře chlapectví (viz první článek Jana Sterna a rozhovor s Vlastislavem Tomanem). Užijí si hlavně ti muži a ženy, kteří byli v dětství správnými hochy.

báSeň měSíce

Michal Šanda
oknem v obývacím pokoji

ráno co ráno
rok
pozorují východy slunce
a stále nic
žádné osvětlení.
zítra musím zajít ke sklenáři
poptat se co s tím oknem je.

O
čem
se
(ne)
mluví

Foglar, (úvod do freud-
homosexualita, -strukturalistického
skejtácké studia
paradigma populární
a ideál jáství kultury)

STRACH
NAD

Bobří

Kdysi dávno, ještě ve svých svazáckých letech, pojmenoval Ivan Klíma to, co by dnes už nejspíš nezopakoval: onu tajemnou buržoaznost Rychlých šípů i jiných Foglarových hrdinů. Šlo o důležité a cenné pojmenování, zřejmě nejcenější, jaké Ivan Klíma ve svém životě učinil. Nic z jeho pozdější tvorby se mu nevyrovnalo, byť toto pojmenování mělo tehdy charakter spíše hlášení styčnému důstojníkovi, což nijak nepřekvapuje vzhledem k úrovni, na níž autor celoživotně tvoří. Před časem na stránkách Salonu, literární přílohy Práva, otiskl poetizující biolog Stanislav Komárek úvahu, kde nikoli hluboce, leč trefně pojmenoval dva jiné rysy „foglarismu“ – homosexualita a byrokratičnost. Ve stejné době vyšla v Mladé frontě posměšná protifoglarovská glosa katolíka Jana Jandourka, svou mrzkostí však navazující spíše na Klímovo hlášení z padesátých let. Reakce na sebe nenechala dlouho čekat. V Salonu přetiskli brzy protiútok jakéhosi Jestřábova adepta, a i známý Foglarovec Karel Sýs (navrhl kdysi Foglara za čestného předsedu Pionýra) v levicovém Obrysu-Kmeni přišel po čase Foglarovi na pomoc (hranice mezi dvěma tábory – vyznavači Jestřába a bezvěrci – vedou pod povrchem českého intelektuálního světa ja-

ko neviditelné tektonické zlomy a často nerespektují očekávatelné politicko-historické hranice).

Boj o Foglara trvá, analýza Foglara však skomírá. A nejen jeho. Patří k podstatě vrcholných produktů populární kultury, že mají v sobě zabudovány poplašné systémy, systémy sebeobrany před dekonstrukcí. Foglarovo dílo je v tomto smyslu dílem geniálním, zástupy jeho obránců jsou toho důkazem, přeci však je dílem v jistém smyslu nejbezbrannějším, a proto se jím budeme zabývat, byť se titulkem natěšenému čtenáři bude možná zdát, že ve skutečnosti budeme v tomto článku dlouho chodit kolem horké kaše. Ale toto opatrné našlapování není způsobeno nedostatkem odvahy, jen vážností, s jakou k analýze Foglara, a nejen jeho, hodláme přistoupit. Řekněme si na úvod, čím tato stať rozhodně nemá být a o co neusiluje.

Přenosová versus kulturální představa

Nepůjde v ní o sexuální orientaci Jaroslava Foglara. Bulvární spekulace o homosexuál-

Při psychoanalytické modifikaci tohoto přístupu může být autorův záměr chápán jako záměr neuvědomovaný, nevědomý, jako druh utkvělé představy, která si vynutila formu „denního snění“, kreativní umělecký akt – tento pohled založil již sám Freud, když každý kreativní akt pojmenoval...

ní, či snad dokonce pedofilně-homosexuální orientaci autora, které pronikly i do jeho vesměs apologetických životopisných dokumentů, nás nechávají zcela chladnými. Důvody jsou dva, oba řekněme paradigmatické: Nejde nám o to dokázat, co z personálního nevědomí či intimní sféry autora se promítlo do jeho díla, neboť se pohybujeme na paradigmatu volně řečeno strukturalistickém. V dějinách analýzy mediálních a popkulturních produktů se prosadily nejvíce tři přístupy k významu textu. První, nejtradičnější přístup, vnímal význam textu jako autorův záměr. Při psychoanalytické modifikaci tohoto přístupu může být autorův záměr chápán jako záměr neuvědomovaný, nevědomý, jako druh utkvělé předsta-

V Salonu přetiskli brzy protiútok jakéhosi Jestřábova adepta, a i známý Foglarovec Karel Sýs (navrhl kdysi Foglara za čestného předsedu Pionýra) v levicovém Obrysu-Kmeni přišel po čase Foglarovi na pomoc (hranice mezi dvěma tábory – vyznavači Jestřába a bezvěrci – vedou pod povrchem českého intelektuálního světa jako neviditelné tektonické zlomy a často nerespektují očekávatelné politicko-historické hranice).

Na Barthesově teorii je
úžasné to, že ji lze
propojit se sociálně
psychologickým
konceptem stereotypu,
tedy s pojmem
ustaveným Walterem
Lippmanem ve slavné
práci *Public Opinion*,
v nejcitovanější to
knize v sociálních
vědách vůbec.
V Lippmanově
představě existuje
jakási mapa
kolektivního vědomí,
která má své uzlové
body, a to jsou
stereotypy, fenomény
psychické povahy,
kterým můžeme
rozumět v rovině
znakové jako
Barthesovým mýtům.

vy, která si vynutila formu „denního snění“, kreativní umělecký akt – tento pohled založil již sám Freud, když každý kreativní akt pojmenoval roku 1908 jako formu neurotického denního snění ve své studii *Kreativní psaní a denní snění*. Tento první přístup k významu i jeho psychoanalytická modifikace nám jsou v tomto eseji zcela vzdálené.

Protipólem takové „přenosové“ představy o významu je přesvědčení, že význam textu vzniká až v blízkosti příjemce tohoto textu, jeho čtenáře, interpreta. Tento postmoderním duchem naplněný přístup, obecně nazývaný někdy „kulturální“, reprezentuje v nejradikálnější podobě nejspíš představitel britských kulturálních studií John Fiske ve své práci *Television Culture* z roku 1987. V jeho pojetí můžeme o textu jako takovém hovořit dokonce až ve chvíli, kdy se nějaká soustava znaků dostane do kontaktu s příjemcem. Až tehdy ve Fiskeově představě vznikne text, jakýsi propletenec přijatého obsahu, příjemcových interpretačních schopností, zkušeností, jeho zájmů a také slasti, kterou mu znaky poskytly. I tento přístup může mít svou psychoanalytickou modifikaci, tehdy se do hry dostává nevědomí příjemce a sleduje se především, jaká „terapeutická potřeba“ byla textem ukojena – zde poukážme kupříkladu na analýzy Serge Moscoviciho. Ani tato představa, a ani její psychoanalytická modifikace, však nebudou tvořit pozadí, na němž se budeme pohybovat.

Struktura, mýtus, stereotyp

Třetí, historicky nejvlivnější přístup k významu (není ovšem zdaleka poslední) můžeme, jak již avizováno, nazvat strukturalistickým. Abstrahuje od autora i čtenáře, od podavatele i příjemce sdělení. Význam je v tomto pohledu plně zaručen textem sa-

motným a často se také nazývá významem latentním. Pod pojmem „význam“ se rozumí především reprezentace, tedy to, co v textu je, aniž by to autor *stvořil* (byť to do textu možná *vložil*), a to, čemu se čtenář nemůže vyhnout, i kdyby k tomu měl dost dobrý důvod. Radikální strukturalistický pohled uvádí na scénu mystický pojem „struktura“ – netroufli bychom si na pole této strukturalistické kabalistiky vstoupit. K našemu štěstí však svého času zahájil ve strukturalismu proces demokratizace francouzský sémiotik Roland Barthes. Ten počal význam textu odvozovat především ze vztahů, které text navazuje se svým pozadím, s kulturním kontextem. To, s čím text navazuje vztah na tomto pozadí, nazval mýtem. Na Barthesově teorii je úžasné to, že ji lze propojit se sociálně psychologickým konceptem stereotypu, tedy s pojmem ustaveným Walterem Lippmanem ve slavné práci *Public Opinion*, v nejcitovanější to knize v sociálních vědách vůbec. V Lippmanově představě existuje jakási mapa kolektivního vědomí, která má své uzlové body, a to jsou stereotypy, fenomény psychické povahy, kterým můžeme rozumět v rovině znakové jako Barthesovým mýtům.

Toto úžasné zjednodušení a transdisciplinární překrytí dvou koncepcí dodalo každému z nás možnost stát se strukturalistou. Explikativní síla tohoto přístupu je takřka nekonečná. Každý jsme dnes přeci schopni rozeznat, že krom toho, že autor básně nám chtěl něco sdělit, třeba že je nešťastný, a krom toho, že si každý můžeme tuto báseň vyložit po svém (což nám také všichni soudobí básníci doporučují – co jim také jiného zbývá, když sami už nemají co říct), tak přeci každý cítíme, že tu existuje cosi jako „stereotyp básně“ – hrdina rozhlasového seriálu *Tluchořovi*, básník Mirko Hýl v podání Jiřího Lábusa, to dobře ví, když občas použije sentence typu „samota se vlévá do mých pórů“, „ó veliké loutny...“ apod. Tomuto „hýlovskému“ mýtu poezie, tomuto stereotypu, autor nutně slouží. Když

sloužit přestane, hrozí, že nikdo nepozná, že je básník a napsal báseň. „Avantgardní“ rozbíjení tohoto mýtu se přitom proměnilo v průběhu času ve zcela analogický stereotyp, možná ještě diktátorštější a s omezenějším rezervoárem předpřipravených klišé, neviditelných kolonek v neviditelných dotaznících, které „básník“ nutně vyplňuje, chce-li být básník.

●Příklad univerzální struktury ve zpravodajství

Narativní stereotypické, ba až archetypické struktury ovládají koneckonců i žánr televizního zpravodajství. Jack Lule například v roce 2001 pojmenoval sedm archetypických narací televizních zpráv: příběh o oběti, příběh o padouších, příběh o vzdáleném světě (navazuje na vyprávění cestovatelů a krajánků), příběh „o povodni“ (o každé katastrofě), příběh o hrdinovi. Šestou strukturou je příběh o obětním beránku – ten je ve smyslu dramatického ritualismu Hughha Dalziela Duncana nesmírně podstatný, na obětního beránka společnost vyprojektuje svůj pocit viny a mediálním ztvárněním – typičtějším ovšem ve fikci – ho rituálně zničí, a tím zničí i svůj pocit viny. Takto byla zpravodajstvím (a lůzou) štvána jako zvěř například žena, která v opilosti zalehla své dítě. Je téměř jisté, že kdyby byla česká společnost abstinentskou, vnímala by nutně takový případ jako exces zpoza svých hranic, jako bizarnost typu „muž, co snědl svého milence“. Takto však alkoholička a špatná matka na sebe rituálně vzala hřích alkoholické degenerace českého národa a mateřské úzkosti české moderní ženy. Sedmým narativním archetypem zpráv je příběh o „dobré matce“, vyprávění užívané nejčastěji po smrti významné osoby, které pak kompenzuje ambivalentní vztah médií sa-

motných i publika k idolu během jeho života, typicky kupříkladu po smrti herečky Heleny Růžičkové – zatímco v době její kandidatury do Senátu za KSČM ji média uvrhla do klatby, po její smrti byla v nekrolozích kompenzačně zdůrazněna její kladnost ve stylu „milovala celým srdcem, národ ji miloval apod.“, což u jiných hereckých osobností nebývá zvykem. Dobrá matka je však princip, může se jí stát i politik, alespoň oddělení public relations o tom sní tak divoce, až se odkopávají. Byť politik dosáhne pozice „dobré matky“ ponejvíce právě jen smrtí, jak víme díky Pavlu Dostálovi či Josefu Luxovi.

●Perverze jakožto archetyp

I strukturalistický přístup k významu však může mít své psychoanalytické obohacení. A tím se plynule dostáváme k druhému důvodu, proč nám v této stati nepůjde o potenciálně homosexuální a jiné perverzní zaměření Jaroslava Foglara, ani o to, nakolik se toto osobní zaměření v jeho díle odráží.

Nuže tím druhým paradigmatickým důvodem je to, že perverzi chápeme jako nadkulturní mýtus. Jako součást toho, co bychom pro zjednodušení mohli nazvat s Jungem kolektivní nevědomí. Byť se Sigmund Freud, o nějž se v naší koncepci především opíráme, musí při tomto konstatování jistě obracet v hrobě. Toto přiřazení perverze po bok archetypu, pojmu, jímž Freud zajisté pohrdal, má však svůj velmi dobrý důvod. Nevěříme ve čtyři procenta homosexuálů. Nevěříme ani ve dvě procenta homosexuálů. Věříme ve sto procent lidí s libidem. S libidem, které má svou homosexuální složku, svou homosexuální bránu, jíž musíme projít všichni, svou homosexuální příčku, na níž musíme všichni vystoupit – metafora řekněme freudovská.

Naším dnešním cílem je tímto paradigmatem se bavit a těšit. Leč museli jsme toto paradigma stručně popsat, aby bylo jasné, že nikoli speciálně Jaroslav Foglar, ale my všichni jsme v této úvaze homosexuály, sadomasochisty a fetišisty. My všichni sdílíme univerzální sémiotickou krajinu, mapu kolektivního nevědomí, která je jistě tvořena kupříkladu archetypem Matky, ale stejně tak „archetypem“ dominy, otroka, lolity či transvestity.

My však pojďme ještě dál, odvrhněme nevědomou archetypální metaforu žebříku (Jákobova) a řekněme, že libido má svou homosexuální vibraci, na níž jsme všichni koneckonců naladitelní. A máme všichni i takovou vibraci narcistickou, máme takovou vibraci sado-masochistickou, máme takovou vibraci incestní-pedofilní (pozice pedofilie je nejméně prozkoumaná, ale to teď nechejme stranou). K tomu musíme připočíst fetišismus a totemismus jako další klíčové univerzální struktury související se sexualitou, jichž se může každý text dovolat, pokud o to – z jakýchkoli důvodů – stojí.

Není účelem této stati vést bitvu o takto popsané paradigma. Naším dnešním cílem je tímto paradigmatem se bavit a těšit. Leč museli jsme toto paradigma stručně popsat, aby bylo jasné, že nikoli speciálně Jaroslav Foglar, ale my všichni jsme v této úvaze homosexuály, sadomasochisty a fetišisty. My všichni sdílíme univerzální sémiotickou krajinu, mapu kolektivního nevědomí, která je jistě tvořena kupříkladu archetypem Matky, ale stejně tak „archetypem“ dominy, otroka, lolity či transvestity. Specifické způsoby výchovy v různých kulturách některé tyto „perverzní archetypy“ aktivují, vnášejí do kulturní hry, jiné je přenechávají plně dětství, případně rituálu. Přesto jde o univerzální kód. Čímž se dostáváme ke druhé odpovědi na otázku, čím by tato stat neměla být.

Proč právě Foglar

Tato stat se nezajímá o dílo Jaroslava Foglara, aby ho jakýmkoli způsobem pospínala, poplivala, dehonestovala, ukázala jako primitivní, nízké či jinak kulturně méněcenné. Nejde nám o vykláčení žádných foglarovských model. Nejde nám ani o to, odhalit nějakou zamlčovanou a revoluční pravdu o Foglarovi a podstatě jeho díla. Zabýváme se právě jeho dílem proto, že právě

jeho dílo nám nejčistším a nejzřetelnějším způsobem nabízí k odhalení *univerzální kód populární kultury*. To, že z tohoto kódu tvořeného, jak řečeno, i archetypy či stereotypy budeme právě v případě Foglara akcentovat archetypy perverzí, má jen dva důvody: právě tyto archetypy jsou totiž jako součást onoho kódu dosud nejméně pojmenované. Sám fakt jejich existence a jejich univerzální platnosti budí přirozeně odpor, k jehož překonání je třeba snést dostatek důkazového materiálu pro ty, kteří jsou připraveni vydat se na cestu. A potom, dílo Jaroslava Foglara je literaturou pro dospívající děti, a proto nutně a zákonitě musí být tvořeno, ve smyslu latentní struktury, právě perverzí! Neboť právě infantilní situace příjemce textu nutně vyžaduje, má-li být osloveno libidinosní v příjemci, oslovit to jediné libidinosní, co je dítěti dosud známo, to libidinosní, co každé dítě hluboce prožívá a je pro ně podstatné, tedy to perverzní.

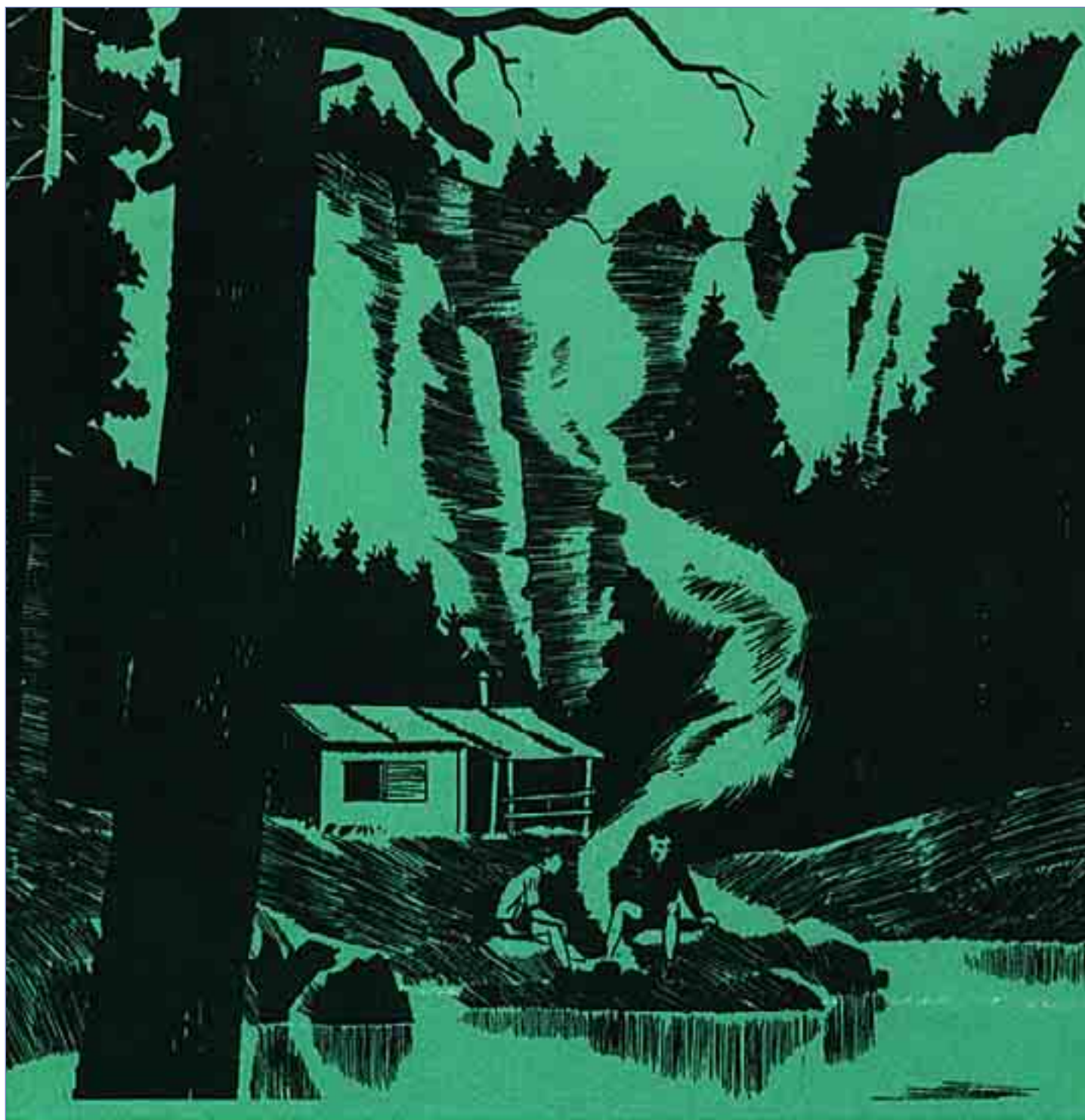
Rozšroubujme ježka v kleci

Považujeme dílo Jaroslava Foglara za poklad národní kultury. Přesněji, je to rodinné stříbro české kultury populární, poklad jen náhodou dosud nezařazený do šperkovnice popu globálního. Je to však i poklad pro psychoanalytickou sémiotiku a nevyzvednout ho jen z ohledů morálky jaksi měšťanské by bylo popřením dobrodružnosti, jíž nás přeci i sám Foglar naučil. Pravda, on sám k dobrodružnosti přidával i jakýsi úřednický řád, jak nám již připomněl Stanislav Komárek, byť nepoukázal na klíčové zázemí, z něhož takový infantilně-byrokratický řád vyvěrá a které lze obecně nazvat „anální charakter“ či „nutková neuróza“ (je ostatně klíčem i k náboženskému, či jakémukoli jinému rituálu). Je to přesně ten řád, který má ve svých textech i markýz de

Sade. Leč, ač byl ježek v kleci posvátným fetišem magických Stínadel, Rychlé šípy přeci jen pronikly do této tajemné čtvrti, této veliké metafory nevědomí, přeci jen tento posvátný fetiš dekonstruovaly a rozhodly se rozšroubovat onu ostnatou a ožehavou věc, rozhodly se odhalit její skutečné tajemství, odhalit její latentní význam. To je poselství, jemuž se vyrovná snad jen tajemná věta kabalistického Zoharu: „Běda tomu, kdo roucho zákona považuje za zákon sám.“ Věříme, že sám Jaroslav Foglar tušil, že v jeho textech je skryto mocné tajemství nevědomí. Věříme, že ve svém příběhu o ježku v kleci, v tomto nejúžasnejším textu infantilní literatury, jaký byl zřejmě kdy napsán, nám vydal poselství o tomto svém tušení, a věříme, že nám vydal i pokyn: rozšroubujte. Dekonstruujte posvátné. Uvnitř tohoto posvátného jsou plány. Plány nevědomí. Plány jaksi primitivně infantilního, a přeci zázračného *stroje*. Plány *snu*, a přeci plány s jakousi *geometrickou* propočitatelností.

Takřka každá Foglarova kniha pracuje s nějakým tajemstvím. Foglar většinou nakonec rezignuje a před objevením tohoto tajemství jaksi ve jménu popření uhne, nabídne řešení zástupné. Ona Zelená příšera v Hoších od Bobří řeky se ukáže být kupříkladu Rikitanem (i k této zvěsti lze jistě přistoupit s psychoanalytickou odvahou). Leč jen a právě v příběhu o ježku v kleci vybíchoval Foglar svou infantilně-byrokraticko-magickou imaginaci na maximum, jen zde máme klíč. Létající kolo Jana Tleskače je v každém z nás. Je to metafora celé Infantilnosti. Celého toho tajemného Dítěte, jež nám vládne, plně rozvrhuje naši imaginaci, plně kontroluje naši kreativitu. V podobě dítěte se zjevoval při magických evokacích Ďábel, s podobou dítěte spojuje většina kultur i božské, proto Jung hovořil o archetypu Božského Dítěte. Celé to tajemství tkví v tom, že Dítě není metaforou Ďábla či Boha, ale že Ďábel a Bůh jsou nejdůležitější historické metafory oně klíčové struktury lidství – Dítěte. A Foglar přidal metaforu

JAROSLAV
FOGLAR

Chata v Jezerní kotlině

ALBATROS

Klíčová otázka dneška
zní: sledujeme vzpouru
apropriující si
revolučně slast
reklamní Image, anebo
adoraci vlády Image
s prvky vizuální
kampaně, která se
vymezuje vůči
oidipovským
intervencím
bushovského světa,
jako se nová vůně od
Laury Biagotti
vymezuje v reklamě
vůči dámské řadě
Boss? Proměnění
„skejtácká“ mutace
postmoderního
narcismu jeho
charakter, jak sní
alterglobalizační
ideologové, anebo jde
jen o varietu...

třetí. Dítě není jen Neuróza. Dítě není jen
Magično. Dítě je i Geometrický Sexus.
O tom je tato stať.

Oidipovská moderna, narcistická postmoderna a Bush versus sk8

Jedním z dosud nedoceněných pokladů z dílny zakladatele psychoanalýzy je Freudova studie o narcismu. Narcismus je mnohem víc, než si pod tímto pojmem většinou představujeme, a přitom jde o jedno z klíčových témat pro dnešní den. Tak kupříkladu v článku Narcismus jako psychologie postmoderní kultury český psychoanalytik Jiří Tyl reaguje na pojem postmoderní kultura s využitím konceptu „kolektivní neurózy“. Kulturu moderní definuje jako éru oidipovskou, v níž se lidé vyhraňují především vůči opresivním (oidipovským) systémům. Postmoderní éra je pro Tyla érou narcistickou, epochou pregenitální fragmentace. Lidstvo jakoby regredovalo o stupeň níže, kde problém již není narušení hranic já, ale deklarativní zrušení všech hranic (tedy i hranic já), které přináší sice zvláštní druh prainfantilní svobody, ale zároveň úzkost z fluktuace a neintegrity já, kterému nezbývá při zrušení hranic mezi sebou a světem než následovat svět, měnit se spolu s ním. Tím Tyl navazuje jednak na „rozptýlenou úzkost“ vnějškově řízeného člověka u Davida Riesmana, a také dodává psychoanalytické pozadí slavnému Kundorovu ohlášení nástupu imagologie na trůn po odcházející ideologii, neboť v proměnách pregenitálního já hrají nutně klíčovou roli obrazy, nikoli slova. Toto já je především „Image“, Narcisův obraz v zrcadle, do

něhož však mají oidipovské opresivní systémy paradoxně velice snadný přístup, jak víme od Judith Williamsonové, která zmapovala, jak reklama používá náš zrcadlový obraz k tomu, aby vstoupila přímo do našeho vědomí a proměňovala ho. Moc utlačujících systémů je tak mnohem větší, než v epoše předchozí, jen nevyvolává již takovou („kastrofální“) úzkost. Charakter moci se nezměnil, změnil se především subjekt, kterého moc ovládá. A samozřejmě moc přizpůsobila změně tohoto subjektu své techniky. Nebýt zvláštních bushovských regresí k technikám oidipovským (imperialistická válka, puritánství), k nimž jsou některé instituce globálního kapitalismu strhávány kdoví čím (zřejmě apokalyptickými sektářskými vizemi – v tom jsou dvojníkem bin Ládinovy říše), nejspíše by postmoderní konsenzus stojící na narcistické půdě vydržel mnohem déle. Moc by zůstala neviditelná a nekonkrétní (Narcis narozdíl od Oidipa svého otce nikdy nepoznal). Takto se však původně okrajová atmosféra „Seattlu“ proměnila v de facto nové paradigma. Prožíváno je sice poměrně banálně (jako každé jiné paradigma) jakožto elementární antiamerikanismus, ale je tu.

Je tu opravdu? Ano, v prodejnách skejtáckého a hip-hopového oblečení, v těchto svatyních, kde se rodí nová estetika nového paradigmatu, visí plakáty Fuck Bush či Legalize Cannabis. Kritické nastavení této estetiky vůči „Bushům“ je něco, o čem jsme mohli v bakuninovských kroužcích na začátku devadesátých let jen snít. Nicméně stojí za pozornost, jak je tento „kriticismus“ naklonován s podivuhodným fetišismem. Ona skejtácká estetika je přeci hyperbolizovanou magií značky, reklamního loga, není to transcendence (překonání) konzumu, o niž usilovaly hippie komuny 60. let, ale transcendizovaný (posvěcený) konzum. Odmitnutí konformismu spojené s bojem o uchování konzumní slasti. Klíčová otázka dneška zní: sledujeme vzpouru appropriující

si revolučně slast reklamní Image, anebo adoraci vlády Image s prvky *vizuální kampaně*, která se vymezuje vůči oidipovským intervencím bushovského světa, jako se nová vůně od Laury Biagotti vymezuje v reklamě vůči dámské řadě Boss? Promění „skejtácká“ mutace postmoderního narcismu jeho charakter, jak sní alterglobalizační ideologové, anebo jde jen o varietu, o narcistickou promotion „oidipovské image“ zahajující sezónní výprodej těch krámů, co tu zbyly po sixties?

„Ideál jáství“

Ve studii o narcismu vrcholí Freudova představa Ega jakožto obrazu, zde se Freud k Egu vztahuje nejabstraktněji a také „nejsemiotičtější“. Ego je definováno jako „kouzelné zrcadlo“, jakýsi obraz, více vnější než vnitřní, utkaný z mnoha různých identifikací. Ego je v této práci objektem, do něhož se člověk může zamilovat. Tuto sebelásku však dokáže rafinovaně maskovat a vydávat svůj obraz za vnější, anaklitický objekt. Typická je v tomto smyslu dojímavá rodičovská láska, která je nepřiznaným zamilováním do vlastní infantilility (možná jde dokonce o psychoanalytický klíč ke klasické pedofilii). S tím souvisí takzvaný „ideál jáství“.

Jednoduše řečeno: Ego je diferencovanou strukturou. Má své složky či sféry, které se postupně vyvíjejí. Od chvíle, kdy vznikne sféra nazývaná Superego (česky též Nadjá), sféra sebereflexe, sebekritiky, odstupu, sféra svědomí, má člověk pocit viny. Při každém konfliktu se Superegem se pocit viny vztahuje k nějakému přání, fantazii, chování atp. Vznik Superega však doprovází též jakýsi *primární* pocit viny. Pociť viny jako antropologická konstanta člověka. Jistěže její vznik souvisí s postavou rodiče a konfliktem s touto postavou, který je nějak konkrétně řešitelný a řešený, ale existuje též velmi abstraktní a univerzální pocit

viny, který je v zásadě od vzniku Superega neřešitelný. Tato neřešitelnost dává vzniknout psychické konstrukci, kterou si zjednodušeně můžeme zařadit do kategorie „přání“, dává vzniknout takzvanému „ideálu jáství“. Stvoří si ho každý člověk po vzniku Superega a nejjednodušeji ho lze definovat jako „já minus pocit viny“. Je to ideál, kde „já“ má ještě stále přístup k prapůvodní extázi infantilility, kterou není schopna narušit a ohrozit vina. Tento ideál musí být stvořen jako konstrukt separovaný od Ega, neboť Superego již Egu napříště žádnou harmonii (identifikaci) s Id, s extází, s rajskou dělohou, s neviností nedovolí. Existuje jen jediný mechanismus, jak ideál jáství realizovat, jak může být Superego ošáleno. Tím mechanismem je projekce ideálu jáství na vnější objekt a následná identifikace s tímto objektem.

„Naše totalitní láska“

Taková identifikace umožňuje znovu prožít onu prainfantilní totální extázi. Tímto vnějším objektem se může stát člověk, tehdy Freud hovoří o „hypnotické zamilovanosti“, o narcistické neuróze, neboť takový milovaný je milován hysterickým způsobem a v jádru je v něm milováno vlastní já, nikoli on sám, milována je samotná zamilovanost. Oním vnějším objektem, na nějž lze jáský ideál vyprojektovat, však může být i hnutí, politická idea, sportovní klub, dav apod. Právě těmito možnostmi se zabýval Freud ve své studii *Psychologie mas* a analýza já. Ta je většinou připomínána shrnutím, že vztahy v mase jsou dle Freuda libidinosní, což se vyjevuje zejména na vztahu k vůdci, který zastupuje otce. Ovšem nejcennějším dědictvím je právě popis mechanismu projekce ideálu jáství na objekt a následné identifikace s tímto objektem. To je klíč k narcistické lásce, to je klíč k mytologii lásky v naší pop-kultuře, v poezii, v reklamě, v literatuře, zkrátka ve všech prostoto-

Jednoduše řečeno:
Ego je diferencovanou strukturou. Má své složky či sféry, které se postupně vyvíjejí. Od chvíle, kdy vznikne sféra nazývaná Superego (česky též Nadjá), sféra sebereflexe, sebekritiky, odstupu, sféra svědomí, má člověk pocit viny. Při každém konfliktu se Superegem se pocit viny vztahuje k nějakému přání, fantazii, chování atp. Vznik Superega však doprovází též jakýsi *primární* pocit viny. Pociť viny jako antropologická konstanta člověka.

rech realizace kolektivní či personální neurozy.

Není zřejmě propagovanější ideologie v naší kultuře než láska. Tato velmi specifická ideologie se zrodila kdesi v trubadúřské písni, na počátku moderní éry se jako odštěpek romantismu počala vnučovat do femininní mentality díky červené knihovně, aby s nástupem moderních komuni-

čem
se
(ne)
mluví

Tento pojem, jakožto protipól rozumu, měl – jak víme od Junga – tradičně především význam *míry*. Citlivý člověk byl ten, kdo znal míru věcí, kdo dokázal sjednocovat protiklady. V naší kultuře se však citlivost a citovost proměnila v inverzi tohoto původního významu – citlivý je dnes ten, kdo míru ztratil, kdo nenalezl míru mezi emocemi a rozumem...

kačních médií brutálně kolonizovala „archiv diskurzu lásky“ v naší kultuře, řečeno s Michele Foucaultem. Zaplnila tento archiv až po střechnu neurotickými pojmy, jako je zrada, oběť, žárlivost, a zapečetila do beden ve sklepeních alternativní a potenciální pojmy jako solidarita, kreativita, přátelství, kooperace a kdoví jaké ještě. Tak se vydala na své vítězné tažení v naší kultuře láska spalující a pohlcující, láska, pro niž se trpí (!), láska čistá a svatá, láska vykoupení, láska víra, láska bůh a bůžek – jinak řečeno láska jakožto identifikace s ideálem jáství. Neboť to je nejpravější popis toho, co nám odmala vtlačují do hlavy jakožto zcela samozřejmou a nepochybnitelnou definici lásky (byť jim to žerou jen ženy a neurotičtí básníci). Tato v jiných kulturních okruzích a jiných historických epochách zcela okrajová, neboť pochopitelně bytostně egocentrická, definice lásky obecně stojí na nebezpečném předdefinování významu pojmu „cit“ v naší kultuře. Tento pojem, jakožto protipól rozumu, měl – jak víme od Junga – tradičně především význam *míry*. Citlivý člověk byl ten, kdo znal míru věcí, kdo dokázal sjednocovat protiklady. V naší kultuře se však citlivost a citovost proměnila v inverzi tohoto původního významu – citlivý je dnes ten, kdo míru ztratil, kdo nenalezl míru mezi emocemi a rozumem, kdo emocím propadá a je jimi vláčen, citlivost a citovost je jinak řečeno v evropské ideologii zaměněna za hysterii. Na tomto podloží vyrostla i „evropská láska“, láska jakožto identifikace s ideálem jáství, láska narcistická, hysterická, infantilní, neurotická, řečeno s Kunderou: láska totalitní.

Nezval, Platon a Foglar

Koncept narcistické zamilovanosti a ideálu jáství je klíčem i k ústředním pasážím z Fog-

larovy knihy Chata v Jezerní kotlině, epochálním to díle o lásce, o lásce Pavla Zemanu k Ludvovi Grygarů. Láska, kterou tam Foglar popisuje, aniž by toho slova pocho-pitelně použil, je prototypem „čisté lásky“, lásky „předtělesné“, jejíž „předtělesnost“ je jistě jen metaforou „předheterosexuálnosti“. A právě to je na Foglarovi úžasné. Zatímco Nezvalova Manon Lescaut či Platon nám onu předheterosexuálnost absolutní-čisté lásky zamlčují, Foglar tak neučiní. Nic nepřizná, ale nic nezatají. Nezatají ani infantilitu obou hrdinů, ani jejich shodné pohlaví. Ano, *infantilní láska je z podstaty vždy narcistická láska, narcistická láska je z podstaty vždy homosexuální láska*. Tu druhou část rovnice pop-kultura (pro nás v jádru infantilní kultura) zamlčuje, neboť by s tím na trhu příliš neuspěla. Ne tak Foglar, ten nám podstatu čisté lásky odhalil plně a bezbranně. Zde je prostý přepis nikoli ze čtení pro čtrnáctileté dívky, ale z Foglarovy knihy o vztahu dvou dospívajících chlapců. Něco z těch řádků oslovuje každého z nás. Něco rozechvívají, co snad bylo zapomenuto, ale nikdy zcela nezemřelo. Něco, z čeho stále běhá mráz po zádech:

To se vždy líbilo mladším hochům

„...Čeká stále, že hned teď, už v nejbližší vteřině, musí uslyšet zvenčí Ludvův hlas, veselý a zvonivý. Zrovna tak tu jednou seděl o prázdninách, někdy hned v začátcích, když sem Ludva pro něco běžel a již venku před srubem volal: „Pavličku, Pavličku, dobrá kaše na mlíčku...“ Pak přiběhl dvnitř jako divoch, hodil Pavlovi na hlavu polštář a křičel: „Vzdej se, vzdej se, nebo jsi synem smrti!“

Pavel vzpomíná, slyší a vidí ten výjev takřka před sebou, na rtech se mu objeví úsměv.

Ale venku – venku je ticho! Nikdo na Pavla nezavolá, nikdo sem nepřijde, aby ho v žertu ohrožoval polštářem...

...Co ho tak najednou poutá k Filipovi? Nikdy dřív se s ním přece nijak nepřátelil! Ovšem – Filip dovedl ledaco, dovedl upoutat. Také hodně četl a dovedl se bavit o knihách mnohem lépe než Pavel. To by mohlo něco pro Ludvu znamenat! Filip byl vždycky tak švihácky oblečený – a to jeho kouření. To se vždy líbilo mladším hochům. I na Ludvu to asi zapůsobilo...

...Milý Ludvo, Jezerní kotlina se po Tobě ptá, kdy zase přijdeš. Montevikovy peřeje čekají, až zas budeš z nich po mně stříkat vodu. Co mám dělat se Zavrženou knihou? I její stránky čekají, až je budeš doplňovat a já se Ti budu dívat přes rameno. Nechci Tě nějak nutit, zvu Tě jen, abys tam dnes přišel. Je zlatý den, jaký jsme dříve nikdy nevynechali! Jestli máš ale umluveno něco jiného s někým jiným, nedělej si s mým pozváním starosti! Pavel!“

Ludva nepřišel

Ludva tehdy nepřišel. Ten démon zvaný Filip, to je sama dospělost („hodně četl“). Posthomosexuální dospělost. Ta Ludvu nejen odloudila. Ta ho přímo zničila, rozežrala. Proto Ludva *málem* ve Foglarově knize zemře na otravu nikotinem (cigareta je jistěže i symbolem falickým). To je mocný nevědomý symbol zničení objektu, který absorboval ideál jáství. Pavel nebojuje jen o Ludvu, nejde jen o prostou oidipovskou žárlivost. Pavel bojuje o svůj jáský ideál, u Foglara tak hluboce pravdivě a čistě popsáný, jelikož zároveň prasexuálně infantilní – v tomto případě homosexuální. Ludva, to je ideálnost jakožto princip, to je čistota a nevinnost („já minus pocit viny“) svedená a pošpiněná světem dospělosti. Ale Ludva, to je zároveň jeden z univerzálních erotických archetypů: Štíhlé chlapecké neochlupené tělo. Vídáme ho dodnes na titulních stránkách časopisu Bravo. Zatímco v pop-kulturních produktech napojených duchem sedmdesátých let, v pozdně patriarchálních seriálech jako Magnum či Walker Texas Ranger doznívá

stereotyp chlupaté dospělé mužnosti, ve zmíněných teenagerských magazínech se mezitím zrodil „metrosexuální“ ideál s oholeným hrudníkem, který v 90. letech dobyl prakticky celou pop-kulturní krajinu. Na nástup tohoto muže-dítěte mimochodem reagovala firma Mattel novým oficiálním partnerem panenky Barbie: Blainem, který nahradil nedostatečně infantilního a femininního Kena. Blaine je jen marketingovým zjevením Ludvy Grygarů. Ani „Blain“ z bravýček neslouží k ničemu jinému, než sloužil Ludva Pavlovi Zemanovi – nabízí prostor pro splynutí s Dítětem v sobě. Foglar však přiznává a rozkrývá hlubokou spřízněnost ideálu jáství s perversí a dětstvím, proto je tvůrcem geniálním, protože hluboce pravdivým – nikoli díky tomu, co do svého textu vědomě či nevědomě vložil, ale díky tomu, jak v něm nechal vyvřít univerzální strukturu v její celistvosti. Neboť *infantilita-magie-rituál-fetiš-obsese (opakování)-pervenze-sebeláska-neuróza-pop*, to vše vytváří pevný kruh, onen prstenec, který dle kabaly obepíná svět a je mocným symbolem nevědomí. Barva tohoto nejhlubšího nevědomí je dle kabalistů zelená – zelené jsou tajemné balvany na dně oceánu, z nichž se prý do světa uvolňuje zlo. To je Foglarova Zelená příšera. Děťství. Temné, nejhlubší, nejděsivější. Na konci druhého dílu Hochů od Bobří řeky říká Rikitan svým chlapcům: *Ne, vy nikdy nedospějete*. To je mocné zjevení.

Foglarovo zjevení dokonce na mnoha místech předchází mnohé naše pochopení – vždyť Foglar ve svém velkolepém díle nezamlčel ani tak klíčové struktury infantililty, jakými jsou šikana či kastovnictví – dosud nikdo plně nepochopil, jak vládnoucí v naší kultuře tato dvě chapadla Dítěte jsou. Neznáme žádného jiného autora populární kultury, neřkuli literatury pro děti, který by dokázal takto mocné zjevení zprostředkovat. Toto Foglarovo zjevení tak stojí důstojně po boku knihy Zohar či Pamětihodností nervově nemocného z pera Daniela Paula Schrebera.

Toto zjevení dosud čeká na zlatodějce, kteří z jeho obrazů vyčtou receptis výroby kamene mudrců. Výroby Člověka.

Jan Stern

(tento text je úryvkem z neexistující komplexní analýzy Foglarova díla, k níž autor tímto vyzývá sebe i všechny zasvěcené a připravené)

Foglarovo zjevení
dokonce na mnoha
místech předchází
mnohé naše
pochopení – vždyť
Foglar ve svém
velkolepém díle
nezamlčel ani tak
klíčové struktury
infantililty, jakými
jsou šikana či
kastovnictví – dosud
nikdo plně
nepochopil, jak
vládnoucí v naší
kultuře tato dvě
chapadla Dítěte
jsou.

O čem se (ne) mluví

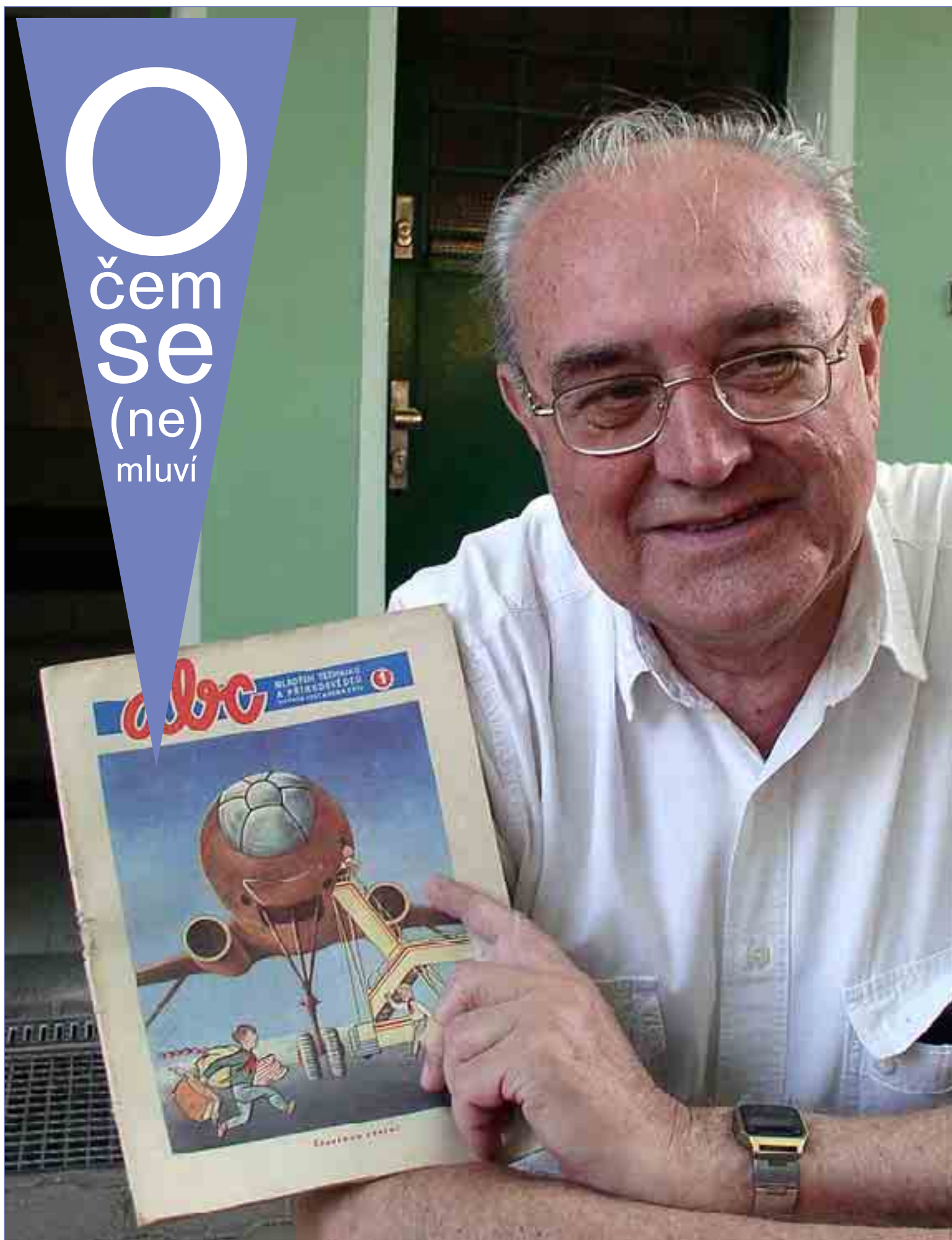

Foto: Stanislav Fajkus

Dnešním časopisům pro děti něco chybí...

(rozhovor
s Vlastislavem
Tomanem)

Vlastislav Toman (*1929) byl přes třicet let šéfredaktorem ABC mladých techniků a přírodovědců. Dokázal z něj vybudovat časopis, jehož přílohy, vystřihovánky a komiksy se staly legendou. Letos vydal paměti s názvem Můj život s ABC. Rozhovor jsme vedli o nich, o ábíčku, o Jaroslavu Foglarovi, o komunistické straně a o dnešních časopisech pro mládež.

Pane Tomane, opravdu jste s ABC strávil život?

Byl jsem v redakci od jejího založení, tedy od roku 1956. Byl jsem v ní ještě před tím, než v lednu 1957 vyšlo první číslo. A od roku 1959 do roku 1991 jsem ji vedl. Celkově jsem s ábíčkem spojil 35 let.

V dnešním ABC musejí mít radost, že o něm vyšly takové paměti...

Nevím. Neobjevila se tam ani zmínka. Když jsem knížku do redakce donesl s tím, že by bylo hezké, kdyby o ní napsali, řekla paní šéfredaktorka Volfová, že se musí zeptat. Pravděpodobně někoho nadřízeného. ABC dnes vychází ve společnosti Ringier. Nevyšlo nic, nikdo se mi ani neozval.

Proč? Vadí jim, že jste byl komunista?

Ne, to vůbec ne, to se jich netýká. Já spíš věřím na názor jednoho známého, který říká, že to neotisknou proto, že by popularizovali časopis, který byl lepší, než to, co oni dělají dneska. Na druhou stranu Vlado Ríša, šéfredaktor Ikarie, která vychází ve vydavatelství Mladá fronta, chtěl taky otisknout pár řádek, ale bylo mu řečeno, že to shora nedoporučují.

Nepřipomíná vám to normalizaci?

Co vám na to mám říct?

Když časopis s tak dlouhou tradicí nepřipomene knížku svého dlouholetého šéfredaktora, je to přinejmenším zvláštní...

Pozor, on to není tentýž časopis. Já jsem celou tu dobu vydával časopis ABC mladých techniků a přírodovědců, dneska vychází ABC, časopis generace 21. století.

To je přeci jedno...

Není to jedno. Je to jiný titul, musí mít zřejmě novou registraci...

Oni se k té tradici nehlásí?

No, oslavili třeba tisící číslo. Na druhou stranu teď by měli mít vzhledem k tomu, že časopis kdysi dvakrát měnil své vycházení z kalendářního roku na školní a zpátky, už oficiálně padesátý ročník. Ale ročník oni neuvádějí. Řekl bych, že spíš na původní ABC navazují, podobně jako ABC tehdy navazovalo na Vpřed.

ABC navazovalo na Vpřed?

Ano. Podobně jako Vpřed na Mladého hlasatele.

ABC se svým způsobem opravdu snažilo přibližovat se Mladému hlasateli a Vpředu...

Když dovolíte, řekl bych, že jsme se Vpředu nepřibližovali, my jsme ho překonali.

Dobrá. Jak to tedy bylo?

Jaroslav Foglar s dr. Karlem Burešem vybudovali před válkou časopis Mladý hlasatel, který měl obrovský úspěch, fungovaly při

něm dodnes proslavené kluby atd. Pak jim ho Němci zastavili. Foglar i Bureš se objevili i v protektorátním Správném klukovi s představou, že budou moci dělat to, co dřív. To samozřejmě nešlo, takže se tam moc dlouho neohráli. Po válce dostal dr. Bureš od Svazu mládeže nabídku dělat časopis Vpřed, do té doby takový nezajímavý černobílý časopis, a přetáhl tam Foglara, který byl v té době v redakci Junáka. On chtěl Junáka dělat jako Mladého hlasatele, a to se bratrům nelíbilo, ti si představovali časopis opravdu skautský. Takže Foglar do Vpředu klidně odešel. Vpřed potom na tradici Mladého hlasatele opravdu navázal, i když se tak nemohl jmenovat, protože Mladý hlasatel přeci jen za okupace nějakou chvíli vycházel a takové názvy časopisů byly zakázané. Proto se koneckonců i Lidové noviny jmenovaly Svobodné a Peroutkova Přítomnost Dnešek.

Vpřed byl zase o něco modernější než Mladý hlasatel, obnovil myšlenku klubů atd. a byl znovu velmi úspěšný.

Odborná kritika, a to nejen levicová, ho ale kritizovala a označovala dnes by se řeklo za bulvár. Napadají mě kritické články v časopisu Štěpnice...

Já některé ty věci, které na Vpřed útočily, četl. To byly (promiňte, že to řeknu) plky. Závistivé plky lidí, co nepochopili, že děti nemůžou být jen organizovaná parta někde v Junáku, v Orlu, v Sokole, že děti jsou zkrátka nespoutaný živel a potřebují mít určitý program. A ten Foglar jim ho dal. To bezesporu, ať byl jaký chtěl.

Jak vlastně Vpřed skončil?

Po únoru 1948 se Junák a Vpřed sloučili v jediný časopis Junáci vpřed! Sloučila se i redakce, ve které skauti nechali Karla Bureše, ale Foglara ne. Myslím, že se mu chtělo pomstít za to, že předtím odešel z Junáka do Vpředu. To dnes slyšet nějaký pravověrný skaut, tak se bude samozřejmě zlobit, protože oni se o Foglara potom na přelomu

šedesátých a sedmdesátých let velmi starali, to se nedá upřít. No ale junáci ještě chvíli existovali vedle pionýrů, pak se změnili v tzv. Pionýrské oddíly Junáka, až úplně zanikli, nebo se v Pionýru rozpustili. A s nimi i časopis, který se nakonec jmenoval Pioný-

ři vpřed! a pak taky zmizel. Někdy na samém začátku padesátých let.

A kdy koho napadlo vydávat ABC?

To já nevím. U toho rozhodování jsem nebyl, pravděpodobně někde na ÚV usoudili, že by měl začít vycházet časopis podobný Vě-

Začal jsem se porozhlížet po něčem jiném. Přátelé z redakce Vědy a techniky mládeži, kam jsem už tehdy trochu přispíval, mi poradili, že ve Svazu mládeže sestavují redakci nového časopisu pro děti, který má začít vycházet. Šel jsem tedy na Svaz mládeže, tam byl nadšení – přeci jenom jsem byl kádr, komunista, dokonce voják, a novinář, a tak jsem se do redakce dostal. Ani vojáci mi nedělali problémy, a tak jsem byl v redakci ábíčka od samého začátku.

dě a technice mládeži (která byla nástupkyní Mladého technika), ale pro mladší děti mezi 10–15 lety.

Ale říkal jste, že jste byl v redakci ABC od samého začátku...

To taky byl. Já jsem v roce 1956 pracoval v časopisu Rudá zástava, to byl ten vojenský časopis, co mu Švandrlík postavil pomník v Černých baronech. On tam tehdy přispíval různými veršičky a texty, já měl v redakci na starosti kulturu, tak jsem mu to tiskl. On za to měl pár korun, žádný majlant, ale na pár piv to stačilo, a ještě víc ho možná těšilo, že jsem ho občas dostal do Prahy. Když vyšli Černí baroni, tak jsem byl zvědavý, co tam ze mě udělal, ale naštěstí mi snad byl vděčný, tak jsem se v té knížce neobjevil.

Ale zpátky k ábíčku. V tom roce 1956 mě to vojančení už moc nebavilo, přeci jenom jsem byl v zeleném pět let, nejdřív skoro dva roky v základní službě a pak jako důstojník v té Rudé zástavě. Začal jsem se porozhlížet po něčem jiném. Přátelé z redakce Vědy a techniky mládeži, kam jsem už tehdy trochu přispíval, mi poradili, že ve Svazu mládeže sestavují redakci nového časopisu pro děti, který má začít vycházet. Šel jsem tedy na Svaz mládeže, tam byl nadšení – přeci jenom jsem byl kádr, komunista, dokonce voják, a novinář, a tak jsem se do redakce dostal. Ani vojáci mi nedělali problémy, a tak jsem byl v redakci ábíčka od samého začátku.

A jak jste tedy navazovali na Vpřed?

No, on to byl asi jediný časopis, ze kterého jsme mohli trochu vycházet. Zejména jeho třetí ročník z let 1947-8 byl obsahově i zpracováním blízky našim představám i zadání, které jsme dostali. Byly v něm obrazové školy, návodové rubriky, povídky... Jak jsem říkal, byl zase o trošku modernější než Mladý hlasatel. Zpravodajstvím, třeba i organizováním pomoci zemědělství, dokonce i kluby byly o kus dál. My

jsme tehdy tajně, vlastně z legrace, zvolili pro první logo psané ABC, které tak trochu navazovalo na taky psané logo Vpředu.

Mluvíte o klubech, mohli bychom trochu odskočit k Jaroslavu Foglarovi? Proč on vlastně ty kluby dělal?

To byla komplexnější věc. On sám vždycky říkal, že by chtěl vybudovat jiný časopis pro chlapce a děvčata, než sám čítával...

Hlavně pro chlapce...

Ale takhle se to nedá říct, on měl ideál...

No, zlí jazykové tvrdí...

Ne, to nebyl.

Chtěl jsem říct, že dobově byli kluci společensky upřednostněni. Byli důležitější, holky byly někde zastrčené...

Možná. Ale víte, to bychom museli brát celou jeho osobnost, Foglar byl idealista a romantik. V tu dobu, kdy si kluby vymyslel, chtěl dát něco klukům a děvčatům, co nebyli nikde organizováni. Některé prvky si vypůjčil z Junáka, měl zkušenosti skautského vedoucího, něco si vzal ze Setona, a vytvořil, v tom mu nikdo nemůže konkurovat, bezvadný program čtenářských klubů. Chytilo se to, dokonce velmi.

A dokonce dvakrát.

No vždyť on měl taky v rukou všechny prostředky. Měl časopis a doba mu nahrála, stal se v obou těch časopisech velmi rychle jednou z hlavních figur. Mohl si tam psát, co chtěl, vymyslel si kluby, vymyslel si Rychlé šípy, vymyslel si v rubrikách, třeba v Bobří hrázi, různé návody...

Navíc ty věci na děti ve věku 12-13 let strašně fungují. Když si jeho knížky přečtete později, zjistíte, že to je šílený kýč, ale tehdy to nevíte...

Nevíte. Oni kritici a literáti správně říkají, že ty knížky nejsou žádná beletrie. Že to jsou beletrizované návodné brožury. Tak jsou, dá se říct, na jedno brdo...

Ale dvanáctiletému klukovi to nevadí!

Samozřejmě, protože život je takový. Děti jsou pořád stejné, já nevím kolik set a tisíc let. Navíc je Foglar ve srovnání s tím Setonem nebo Watsonem mnohem přístupnější, on to transformoval na naše podmínky. Zkuste v Čechách najít nějaké vzácné dřevo na luk, který by pružil tak, jak má! Nám tady stačí lískový keř...

A proč to funguje jenom u nás? Foglar je nepřenositelný, snažili se ho překládat, ale nikdy jim to nevyšlo...

Nejsem odborník, ale on se zkrátka chytil romantizující mentality kluků a děvčat, která u nás je. Pokud to někdo zkoušel jinde, možná neměl ten masový časopis, nebo neuměl ten program zpracovat tak, aby sedl místním podmínkám...

Říkal jste, že jste v ABC chtěli navázat na Vpřed. Uvažovali jste i o klubech?

Uvažovali. Ale nakonec jsme usoudili, že nejdřív musíme počkat, jestli se časopis chytí, jestli se vůbec bude někomu líbit. V lednu 1957 vyšlo první číslo v nákladu 50 000 kusů a sýčkové nás varovali, že budeme rádi, když se ho prodá půlka. V Praze bylo rozebráno během hodiny a na venkově během dvou dnů. V dalším ročníku už jsme měli náklad 75 000 a pak stále víc.

Tehdy se ještě papír přiděloval?

Tvrdě přiděloval.

Když se tedy časopis chytil, co kluby?

S těmi nám dokonce nahrálo štěstí. Věřte nevěřte, v Pionýru jako organizaci se začátkem šedesátých let našla spousta lidí, kteří ho chtěli zbavit formalismu. Navíc se ve velkých problémech potácelo

školství, děti často dojížděly velmi daleko do školy. A tak se v roce 1960 objevilo usnesení o rozvíjení práce v místě bydliště. A už jsme byli doma. V místě bydliště, to znamenalo ráj pro zakládání klubů. Já byl od roku 1959 šéfredaktorem, protože první šéfredaktor Jan Čeřovský začal pracovat v UNESCO, a dostal jsem to s šéfredaktory ostatních časopisů jako úkol, podporovat práci v místě bydliště. A protože tehdy frčel závod o vesmír mezi Sověty a Američany, tak jsem si vymyslel raketové posádky, celostátní pionýrskou hru s názvem Volá vesmír. A už tu byly kluby. Tak jako Foglar vyšel z představ skautských, tak my jsme jeho klubovou myšlenku přizpůsobili představám té doby. Kdekteřý kluk a holka chtěli být kosmonauty.

Kolik těch klubů bylo?

V době největšího rozkvětu jsme jich evidovali přes 6000, z toho živých bylo asi 5000. Ostatní byly třeba kluby, co vznikly a zahynuly, nebo jejich členové zestárlí a odešli na studia...

Foglar jich měl v Hlasateli asi 30 000, že...

To je otázka do prance. Když budu za sebou vršit čísla, tak se dostanu hrozně vysoko. My jsme byli přísnější. Když klub přestal fungovat, tak jsme s jeho číslem už nepočítali...

Ale stejně jste s tím museli mít strašnou agendu, ne?

V rejstříku mé knížky jsou vyjmenovány stovkaři, později guvernéři, co se starali každý o sto klubů. Dobrovolně nám pomáhali, bavilo je to. Dostávali z redakce poštu svých klubů, vybírali z ní příspěvky do časopisu, dělali hodnocení těch klubů... Od začátku jsme totiž organizovali soutěže, celoroční. To nebyly soutěže jako dneska, že když budete první, dostanete auto. To až na konci, po hodnocení se rozdaly nějaké ceny,

Navíc se ve velkých problémech potácelo školství, děti často dojížděly velmi daleko do školy. A tak se v roce 1960 objevilo usnesení o rozvíjení práce v místě bydliště. A už jsme byli doma. V místě bydliště, to znamenalo ráj pro zakládání klubů. Já byl od roku 1959 šéfredaktorem, protože první šéfredaktor Jan Čeřovský začal pracovat v UNESCO, a dostal jsem to s šéfredaktory ostatních časopisů jako úkol, podporovat práci v místě bydliště.

co zrovna byly, nějaké stany třeba, turistické potřeby. Ty děti to ale stejně bavilo...

Našich 6000 klubů reprezentovalo takových 20 000, 25 000 dětí. A když si vezmete, že dneska skauti mají 50 000 a pionýři 23 000 dětí, tak jsme vytvořili organizaci, která by dnes patřila mezi velké. Měli jsme tu výhodu, že jsme vlastně jenom obohacovali pionýrský program. Samozřejmě se objevili lidé, kteří rýpali, že když je Pionýr, tak proč děláme něco jiného. Naštěstí si časopis vytvořil docela slušné postavení, a pomohlo třeba i to, že jsem vedl komisi mladých techniků při Ústřední radě Pionýra. Nebo že redaktor Karel Dunda zase pracoval v komisi přírodovědné. Obsazovali jsme si posty, ve kterých byl člověk informovaný, u zdroje...

S kluby souvisí i to, že jste prosadil, aby Jaroslav Foglar mohl zase začít publikovat. Jak to bylo?

Já se s Foglarem poznal ještě ve Vpředu, když jsem mu jako svazák přijel nabídnout pro jeho kluby v Plzni, které neměly klubovnu, baráček s celou řadou kluboven. Ten jsme tehdy měli k dispozici. Seznámil jsem se s Foglarem i s Burešem, kterému jsem zase nabídl povídku. On ji v květnu 1948 otiskl, byla to povídka válečná, partyzánská. Kromě toho jsem poznal jejich sekretářku, která mi za jisté služby věnovala všechny ty kartičky, co Vpřed vydával pro čtenáře. Jistými službami myslím seriózní služby, tehdy byly textilie na body a ta slečna měla před svatbou. Tak jsem jí obstaral body na textil. Kdyby se to Foglar v té době dozvěděl, jistě by se zlobil, byl na rozdávání kartiček velmi háklivý. Po letech byl ale rád, protože když si mi jednou postěžoval, že už mu některé kartičky úplně došly, mohl jsem mu je doplnit ze svých zásob.

No a po letech, někdy po prázdninách roku 1962, se najednou Foglar objevil v redakci, která tehdy sídlila na Gorkého náměstí. Vstoupil a řekl: „Dobrý den, já jsem Jaroslav Foglar, jestli mě znáte.“ Já mu na to odpověděl, že ano, že jsem ho navštěvoval v redakci Vpředu. On se na mě zespoda koukl, protože byl trochu menší než já, a taky trochu pidlooký, měl takové hluboké oči. Později jsem se dozvěděl, že na jedno oko v té době už prakticky neviděl. Chvilku mu v hlavě šrotoval počítač, a pak z něj vypadlo „Vy jste z Plzně, že jo?“

Tak se situace obrátila. V roce 1947 jsem přišel žádat o spolupráci já, teď on. Mě to samozřejmě lákalo. Už jen proto, že mít zkušeného chlapa vedle sebe je vždycky fajn. Já tehdy ještě tak zkušený nebyl.

Na čem jste se dohodli?

Že zjistím situaci a že mu dám vědět.

A co se stalo?

Šel jsem za tehdejšími vedoucími pionýrského oddělení Liborem Batrlou, řekl jsem mu o Foglarovi, chvíli jsme o něm mluvili a on to uzavřel nějak takhle: „Pokud se to bude hodit pro Pionýrskou organizaci, tak ho tiskněte.“ No a tím jsem si obstaral první štít pro případný průšvih.

Když se to dozvěděl Foglar, nabízel mi Rychlé šípky, ale to bylo nemyslitelné. Tak jsme mu nabídli, že by mohl dělat jiný seriál, že máme raketové posádky atd. Moc se mu do toho nechtělo, ale vůle publikovat byla silnější.

To je vidět na první pohled, že Kulišáci jsou náhražkou Rychlých šípů...

Stejně jako Svorní gambusini únik za Němců. Domluvili jsme se také, že bude psát drobné hry a návody do rubriky Kompas, která byla pro kluby, nakonec se na čas stal i jedním z těch našich stovkařů. A tak začal publikovat.

Pod svým jménem?

Ano.

Jak pak pokračoval?

No měl už ty dveře otevřenější. Začal ho tisknout ostravský Blok, vydávali jeho knížky. Nakonec Kulišáky psát přestal, protože prý na ně přestal mít čas. Dokonce mě poprosil, jestli může některé jejich příběhy přepsat do Rychlých šípů, protože chtěl zkompletovat jejich vydání a tvrdil, že už nemá tolik nových nápadů.

Junák mu nakonec udělil nejvyšší skautské vyznamenání, členství ve Svojsíkově oddílu. Málo se ale ví, že v roce 1970 dostal i pionýrské vyznamenání Za zásluhy, protože právě tehdy uteklo 10 let od založení klubů ABC. Za kluby ho vlastně nikdo nikdy oficiálně neocenil, ani skauti ne, jenom ábíčko a paradoxně Pionýrská organizace.

V 70. letech ale už zase publikovat neměl...

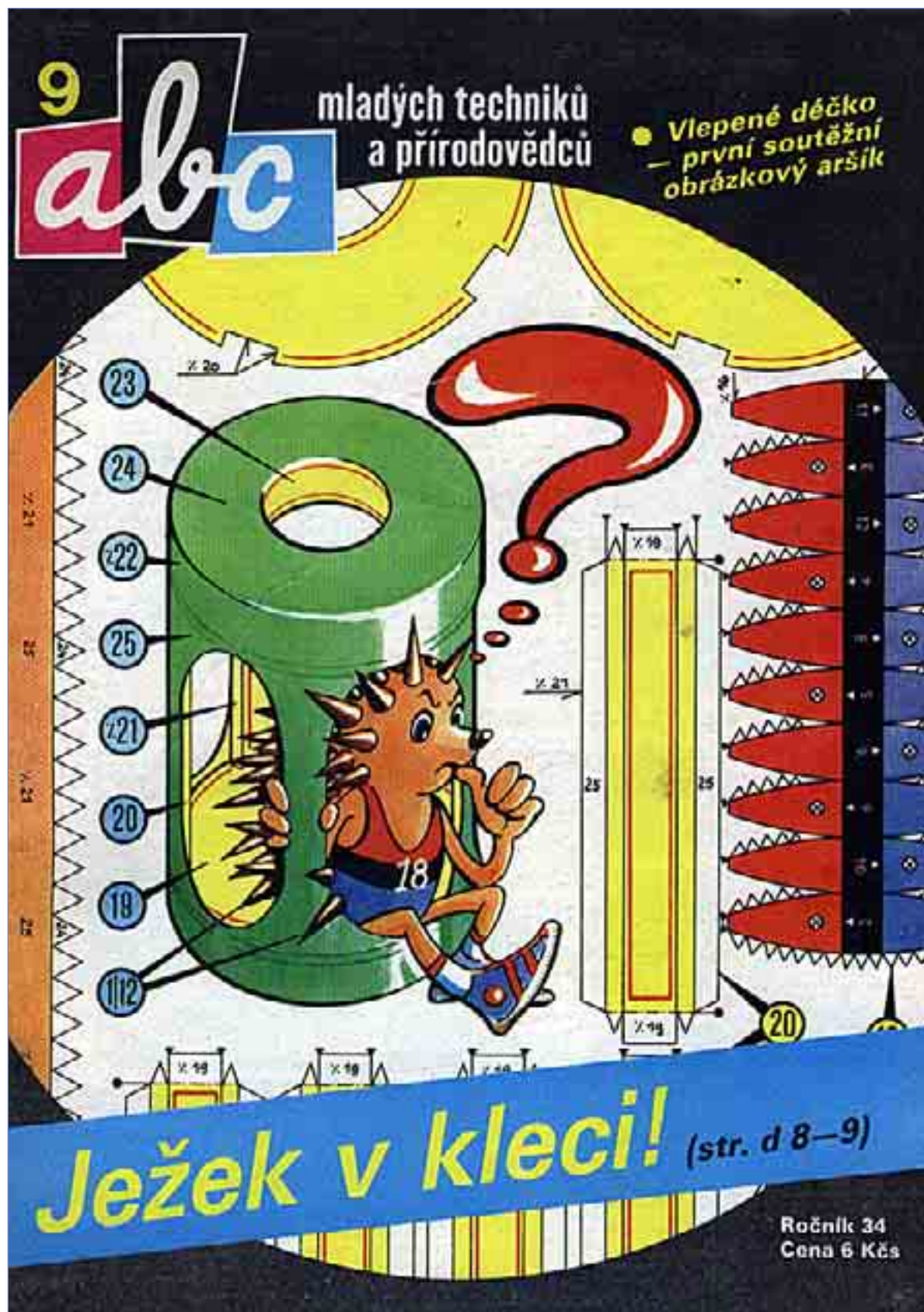

Víte, on nebyl politik. Nevyznal se ve světě, ve kterém žil. Báł se. On za mnou chodil, že má problém. Tak jsem mu říkal, ať napíše na ÚV, a musel jsem mu skoro nadržovat, co má napsat. Pak zase přišel, že mu neodepsali. Tak jsem řekl, ať tam jde.

On byl v těchhle věcech nepraktický, totálně. Ale třeba zase peníze, to si ošetřoval velmi...

Co říkáte tomu soudnímu sporu o jeho dědictví?

Sleduju ho s nelibostí. My jsme se spolu něco naseděli a napovídali, a on se o své rodině nikdy nezmiňoval. Jenom o mamince

a někdy o bratrovi Zdeňkovi, který kouřil a brzy zemřel. A ta rodina, která se s ním myslím nestýkala, vždyť i na chatu ho museli vozit jeho přátelé, se z toho teď snaží vytřískat, co se dá.

To se u slavných lidí stává...

Být slavný je hezké. A Foglar si dovedl vytvořit, promiňte, že to tak řeknu, velký kult osobnosti. Ale já sám mám na něj trochu smíšené vzpomínky. On se podle mě za to, že psal do ABC, trochu styděl. Nikdy se o tom už potom nikde nezmínil. Po roce 1989 děkoval ostravskému Bloku, že ho v šedesátých letech vydával, děkoval kdekomu, a ABC, které to zakletí prolomilo, nezmínil nikde, ve svém životopisu, ve vzpomínkových článcích... Přiznávám, že mě to mrzí, protože ono to v tom roce 1962 zas tak jednoduché nebylo. Člověk opravdu riskoval slušné problémy, ten Batrla mohl svůj souhlas při jakékoliv šlamastyce zapřít a co by bylo.

Ale velká osobnost byl Foglar bezpochyby. Já jsem s ním někdy kolem roku 1993–4 dělal rozhovor pro Haló noviny, on měl tehdy pocit, že kolem něj začíná být ticho. Druhý rozhovor jsem tam dělal s Burešem, který tehdy taky ještě žil.

Karel Bureš je velmi zajímavá postava. Na spoustě věcí spolupracoval s Foglarem, v Mladém hlasateli a ve Vpředu dělal takovou tu černou novinářskou práci, a přitom ho málokdo zná...

Oni ho po roce 1948 ještě chvíli nechali v tom Junáku-Vpředu, a pak šel do četky. A tam měl průšvih, protože se údajně dostal do nějaké party lidí, kteří měli chystat nějaký šíleně fantastický převrat. Nechtěl s tím mít nic společného, někdo říká, že je udal, a někdo, že ho orgány vyslyšali a donutili k přiznání. Ti lidi z toho potom měli velké nepříjemnosti. Jinak Bureš byl původem sporták, prý dobrý.

Když se vrátíte k Foglarovi, tak vy jste měli prý také průšvih, když jste tiskli ukázky z Hochů od Bobří řeky, ne?

To jsme nebyli my, ale časopis Pionýr. Asi tam holt neuměli úplně vždycky jednat. Ono bylo něco lepší tisknout, teprve když se člověk zeptal. Když byl funkcionář trochu moudrý, tak většinou řekl: Ano, zkuste to.

Takže když jste se vždycky pěkně zeptal, tak jste mohl dělat le-dacos...

Ale tak pěkně zeptal... to bylo jen výjimečně. Víte, že já jsem jako šéfredaktor měl asi větší pravomoci, než má šéfredaktorka ABC dneska? Myslím, že jo. Třeba jsem chtěl tisknout Vinnetoua, zavola-l jsem sekretářce Antonína Himla, který byl tehdy předsedou Pionýrské organizace a tajemníkem ÚV SSM, a ta mi řekla: „Hele dneska má špatnou náladu, může to počkat?“ Druhý den zavolala,

že už je to v pořádku, tak jsem za ním šel, on nad tím chvíli vrtěl hlavou, a pak to povolil. Sekretářku musí mít člověk zmač-nutou.

Takže všechno se dalo řešit osobně?

No tak když si budu hrát na fouňu, co si tím pomůžu? Já hřbet ohýbat neumím, ale musím se snažit jednat slušně. Můj nejstarší bratr mě naučil, že sekretářky jsou důležité, je třeba se k nim chovat dvorně a občas přinést kytíčku konvalinek. Vždycky se mi to vyplatilo. Přinejmenším ta slušnost.

Ve straně jste byl, že?

Byl.

Tak to musím položit otázku, u které by mi jinak mnozí vyčítali, že jsem ji nepo-ložil. Vy jste v těch 50. letech komunis-mu věřil?

Podívejte se, já vstoupil do strany v roce 1947. Můj o dvanáct let starší bratr tam byl od třicátých let. Ty ideály mi vykládal tak, že já jsem do KSČ v osmnácti vstoupil klid-ně jako mnoho jiných.

Po roce 48 jste ale určitě zjistil, že vás to členství ve straně nějakým způsobem zvyhodňuje...

No, já vlastně žádné výhody neměl. První výhoda přišla, až když jsem šel do toho ABC. Předtím jsem dělal ve Škodovce v Plz-ni, pak jsem šel na vojnu, pak do těch no-vin, protože jsem byl dopisovatelem Mladé fronty jako plzeňský svazák.

Vzali by do těch novin nestraníky?

Tam byli. V naší partě dopisovatelů v Plz-ni byli normální kluci, študáci, dělníci. Víte ony o té době trochu přežívají fámy, protože víc se píše o tom horším. A o tom běžném, všedním životě se moc nepíše. Třeba pro nás, můžu-li říct v redakci, byl nejhorším šokem opravdu až osmašedesátý rok.

Jakým šokem?

Zhroutily se všechny představy, které do nás hustili, o našich bratřích, osvoboditelích... My jsme v tom Rusku měli výborné kolegy dokonce ve třech časopisech, jmenovaly se Junyj technik, Junyj naturalist a Modelist-konstruktor. V NDR jsme měli ještě

lepší kamarády v časopisu Frösi, taky v Polsku, v Rumunsku, Bulharsku...

I kdyby byl tím opravdovým šokem až rok 1968, tak ABC od začátku vycházelo v jistém režimu. Museli jste plnit politikou objednávkou?

Pod něj spadala
ovšem i Věda
a technika mládeži
a časopis Vedoucí
pionýrů, a potom
ještě mezinárodní
časopisy, vydávané
u nás pro zahraniční
děti asi ve čtyřech
jazycích,
Československá
mládež nebo jak se to
jmenovalo. No a pod
tímhle náměstkem se
konaly porady. Potom
byly další porady na
pionýrském oddělení.
Nedá se říct, že by
hořel mezi časopisy
ostrý boj, ale snaha
být lepší než ostatní
samozřejmě
fungovala.

Jako dětský časopis jsme si mohli dovolit být téměř nepolitictí. Nějaké úlitby samozřejmě byly, ale bylo jich málo. A vydavatelství Mladá fronta byl svět sám pro sebe. Dneska by se řeklo snad až trochu rebelantský. V deníku vždycky došlo k průšvihů, z nábřeží zahřmělo...

Míni se Ústřední výbor KSČ, lidi už dneska nemusejí vědět, co bylo nábřeží...

Jasně, pardon. A chvilku bylo v deníku nebo v Mladém světě ticho, to byly hlavní hromosvody. A za pár týdnů už se zase jelo. Vychovávali jsme budoucí novináře, a opravdu se vychovali. Bez lidí z Mladé fronty by po listopadu neexistoval snad ani Blesk, kam jste se podívali, všude byli mladofrontáci. A dneska tam jsou jejich děti.

Jak fungovalo hodnocení časopisu? Vzhledem k přídělu papíru a ke všemu, redakce se přeci musela hodnotit i ve stranické vertikále. Jak to hodnocení probíhalo? Jaká byla jeho kritéria?

Pro nás bylo důležitější hodnocení čtenářů a jejich rodičů, ale jinak to v zásadě fungovalo jednoduše. Děly se tzv. ideově tematické plány, na rok, tehdy jsme ještě vycházeli podle kalendářního, a ne podle školního roku. Do těch plánů se psala různá výročí a jiné úkoly. Výročí, to byl mor, ale všechno jsme to samozřejmě museli pokrýt. No a za rok se to vždycky aspoň částečně splnilo...

To se nemuselo plnit pořádně, ideově tematický plán?

No tak, muselo se to okecat a dokázat, že to je splněné na 120 procent.

Příklad?

Třeba se k nějakému obyčejnému článku, který stejně vyjít musel, dal emblém, symbol, a hned jste měli čárku. Prvním hodnotitelem byla Hlavní správa tiskového

dohledu (HSTD), která to pouštěla do tisku, ale pak se k tomu samozřejmě vyjadřovali ještě pionýři a Svaz mládeže. Na ÚV se k tomu moc nedostali, měli víc práce s deníky a hlavními časopisy...

Došlo někdy k nějakému problému?

Možná jsme měli štěstí, nebo to bylo tím, že jsme byli čtivý dětský časopis, každopádně těch problémů bylo minimum. Cenzor z HSTD seděl v tiskárně na Smíchově, občas nám v redakci zazvonil telefon a on zavolal: „Helejte, v tomhle článku máte takovouhle větu, já to pustit nemůžu, já bych vám to opravil takhle, můžu?“ Tak jsem řekl můžete a všechno bylo v pořádku.

HSTD dělala předběžnou cenzuru?

Ano. To bylo politické hodnocení. Na předsednictvu Ústřední rady Pionýra se potom někdy hodnotil jeden časopis, někdy všechny, a pokaždé šlo samozřejmě o to, co člověk uhádal. Vždycky se najde rejpal. Ale snad díky tomu, že jsme dělali vědu, techniku, přírodu, tak jsme žádné zvláštní problémy neměli.

Vy jste musel určitě komunikovat s šéfy ostatních časopisů pro děti. Každý měl nějaké úkoly, některé úkoly jste plnili společně. Jak fungovala tahle spolupráce?

Když už byl dokončen systém dětského tisku, tedy od šedesátých let dál...

Jaký systém?

Jeho základními východisky byly Sluníčko a Mateřídouška jako časopisy pro nejmenší. Následoval Ohníček jako čtrnáctideník a pak koruna toho systému: Pionýr, Sedmička pionýrů (která vznikla z Pionýrských novin), Stezka (z Junáka obnoveného v šedesátých letech) a ABC.

Jak tedy fungovala ta spolupráce?

Když byl vytvořen ten systém, tak se dokonce v Mladé frontě vytvořila funkce

náměstka pro vydavatelství. Pod něj spadala ovšem i Věda a technika mládeže a časopis Vedoucí pionýrů, a potom ještě mezinárodní časopisy, vydávané u nás pro zahraniční děti asi ve čtyřech jazycích, Československá mládež nebo jak se to jmenovalo. No a pod tímhle náměstkem se konaly porady. Potom byly další porady na pionýrském oddělení. Nedá se říct, že by hořel mezi časopisy ostrý boj, ale snaha být lepší než ostatní samozřejmě fungovala. Někdy se mi stalo, že jsem byl v redakci mrzutý, že jsme na něco nepřišli my. Ale ostatní také dost často záviděli.

Jak jste zvládal křížení odpovědnosti? Vašimi nadřízenými byly přece současné orgány stranické, svazácké, pionýrské, vedení Mladé fronty...

Na žádné protichůdné příkazy si nevzpomenu. Ony se ty pravomoci vlastně moc nekřížily, třeba s Mladou frontou se řešily hlavně výrobní a provozní věci. Ty složky samy mezi sebou dobře věděly, co každá dělá. Fungovaly v součinnosti.

Vy líčíte idylický, nostalgický obraz, ale když teď namátkou otevřu vaši knížku, tak na mě vyskočila kapitola o střetech s cenzurou. Jak to bylo, povídejte...

No to víte. Svým způsobem pohodlnější byla ta HSTD, kde to bylo předběžně a mohlo se bojovat o to, co se prosadí. Po roce 68 jsem cenzuru vlastně musel dělat já, protože průšvihy z Českého a Federálního úřadu pro tisk a informace (ČÚTI, FÚTI) byly vždycky až následné.

V šedesátých letech jsme dostali nanejvýš napsáno v hodnocení, že jsme se málo věnovali tomu kterému výročí. V sedmdesátých letech jsme měli velký průšvih, když jsme otiskli, že SSSR je až pátá země na světě v produkci papíru na jednoho obyvatele, zatímco USA jsou první. Oni si nás zavolali z ČÚTI a vysvětlili nám, že v USA vyrábějí hlavně papír na obaly zboží, zatímco v SSSR na časopisy a knihy. A že kdybychom tam

tohle napsali, tak byl ten materiál výborný. Takhle mě to stálo 6000 korun pokuty. A když se člověk bránil, tak oni vytáhli desky, a tam měli spoustu dalších prohrůšků. Asi to opravdu četli. Tak o takovéhle prkotině šlo.

Ještě jedno řízení jsme měli, už bez pokut, jen s pokáráním. To když jsme vyhlásili soutěž, v níž měli čtenáři zjistit, kde je v Čechách Tramtárie. Ona je někde u soutoku Labe s Vltavou, je tam územíčko, kterému se tak říká. Začali se nás ptát, jak můžeme dělat z naší krásné země Tramtárii. Pro nás to byla malichernost a oni se tím muse-li živit. Ta doba nebyla idyla, měla svoje blbosti, ale ne zas tak paušálně, jak se mluví dneska.

V roce 1961 jsme třeba na Kunětické hoře udělali sraz čtenářů ABC, už asi šestý. Tam se přihlásilo na sedm set dětí. A já dodnes nevím, že by tam byl někdo od tajné policie. Nikdo mi nikdy odnikud nevytknul, že se něco takového konalo. Tak velká akce.

Jako šéfredaktor jste určitě musel řešit i personální věci. Vnímali jste nějaké tlaky, třeba koho přijmout a koho ne?

Já jsem si jako šéfredaktor vzal, koho jsem chtěl. Třeba nestraníka. Když se dobře připravil přijímací materiál, když měl ten člověk čistý rejstřík, eventuálně slušné posudky z minulého pracoviště, tak nebyl problém. V 70. letech mi po prověrkách vypadlo pár lidí ze strany, naštěstí byli jen vyškrtnutí, ne vyloučení. Z redakce odejít nemuseli. Obecně z Mladé fronty odešlo jen málo lidí, někteří byli pravda přesazeni, třeba z vedoucího místa šli dělat korektory pro nakladatelství.

Vy jste prověrkou prošel?

Já jsem měl pohovor, u kterého byl jakýsi Cyril Smolík, takový kovaný, neměl dobrou pověst. Pak tam byl z Mladého světa Dušan Macháček a tuším Jirka Zimmer. A naštěstí jsme se nebavili vůbec o vstupu

Já jsem si jako šéfredaktor vzal, koho jsem chtěl. Třeba nestraníka. Když se dobře připravil přijímací materiál, když měl ten člověk čistý rejstřík, eventuálně slušné posudky z minulého pracoviště, tak nebyl problém. V 70. letech mi po prověrkách vypadlo pár lidí ze strany, naštěstí byli jen vyškrtnutí, ne vyloučení. Z redakce odejít nemuseli. Obecně z Mladé fronty odešlo jen málo lidí, někteří byli pravda přesazeni, třeba z vedoucího místa šli dělat korektory pro nakladatelství.

vojsk a politice, ale o časopisu. A že časopis je dobrý a že se nepro-
hřešil...

A u těch, co neprošli, jaktože jste je nemusel vyhodit?

Prostě nemusel. Navíc jsem tam měl třeba nakrátko redaktorku z Mladého světa, která z něj odejít musela. Šéfredaktor Ohníčku odešel dělat třeba právě toho korektora do knižní redakce. Zase se tam projevil to, co už jsem říkal. Mladá fronta byl jiný svět, vzbouřenci proti všednosti, neposlušný živel. Když nám třeba chtěli dát jako ředitele básníka Ivana Skálu...

To byl strašný sekerník, ne?

Byl, a my jsme ho nepřijali. Museli ho odvolat. To byla ještě 60. léta. On přišel, představovali nám ho a uváděli do funkce, a už šel hlas, že ho nechceme.

Když odhlédneme od politiky, co považujete za zlatou éru ABC?

Období po roce 1972.

Jak to?

To šlo postupně. Jak už jsem říkal, první ročník měl náklad 50 000 výtisků, o rok později jsme dostali 75 000, za další rok 105 000, a pak jsme se na dlouho stabilizovali tak na 130 000. Většinou jsme prodali všechno, a když byla remitenda, tak nejvýš 5-10 procent. Co by za to dnešní vydavatelé dali. Ale i to nám tehdy vadilo a hledali jsme příčiny. Pak přišel rok 1964 a s ním Vinnetou. Najednou jsme zvýšili náklad na 141 000. Hezké na tom bylo, že se tehdy zvětšil asi na 40 procent podíl čtenářek. To víte, ty obrázky, ten Pierre Brice...

Tam, kde je dneska Tesco (bývalý Máj), byla ústřední půjčovna filmů. My jsme tam znali paní Havlíčkovou, kterou mi doporučil můj bratr, taky novinář. Ona nám vždycky přinesla fotosky a popisky dřív, než se to objevilo kdekoli jinde. Kromě toho jsem napsal dopis filmařům do Německa, a dostali jsme balík plný materiálů, pohlednicové série atd. Jak už jsem taky říkal, šel jsem se tehdy na Vinnetoua zeptat Antonína Himla s tím, že máme exkluzivní materiály, a on to nakonec schválil. A pak už to šlo. Dá se říct, že jsme tu vinnetouovskou mánii tady pokryli nejlépe. Zase...

Ted' mě napadla možná odpověď na tu otázku, proč je Foglar nepřenositelný kamkoliv jímam. Možná je to spojené s typicky českým kultem trampství. S tou idealizovanou touhou po divokém západě. S touhou po USA 19. století, která tady může kvést, protože ta země je izolovaná a nemá s Amerikou nic společného. Je tu ten neskutečný sentimentální ideál. Může být Foglar spojený s kultem Divokého západu?

Možná je to spíš jeden z prvků, jeden z dílků skladačky. Kromě toho je to o celé historii trampského hnutí u nás, kterou taky nikde

jinde nenajdete. Já často z legrace říkával, že kdyby Američani chtěli další stát, tak můžou vzít ČR. I když dnes už ten fenomén možná není tak silný.

Vrátím se k té zlaté době, proč období po roce 1972?

Měli jsme vkládané přílohy v každém čísle. Věci, které byly pro děti tehdy senzační. Třeba když přišli Šmoullové, přinesli jsme šmoulí propisoty. Spolupracovali jsme s řadou firem, takže v ABC vycházela řada praktických věcí, na kterých bylo jen logo firmy, a oni to zaplatili. A děti dostaly dárek, něco praktického.

Tiskli jsme dva velké komiksy, Pifíka, vycházely speciály. Tiskly se povídky, což považuju za přínos. Děti už tehdy byly převítí a nerady četly. ABC se stalo propagátorem komiksu...

Samozřejmě, vždyť tam vycházela celá ta klasika, všechny ty Kruanovy cesty...

Když jsem napsal první příběh, Příhody Malého boha...

To jste byl vy?

Ano. To vzniklo, protože nám nechtěli dát práva na Burroughsova Tarzana. Nej dřív napsali, že do komiksu vůbec ne, a když jsem odpověděl, že už jsem tarzanovské komiksy viděl, tak nasadili neúnosnou cenu. Tak jsem se naštvál a inspiroval se svými starými sci-fi povídkami, které vyšly v šedesátých letech. A mělo to úspěch, vznikl nejslavnější komiksový sci-fi seriál v tomto státě. Kreslil ho František Kobík. Když pomineme Saudka, který dělá spíš západní styl komiksu, tak Kobík vytvořil takový český profil komiksového hrdiny.

Pokud jde o mě, napočítal jsem, že mám přes čtyřicet scénářů. Čtyřicet seriálů.

Kdo dělal třeba Strážce?

Taky já. To je zase největší klubařský seriál po Rychlých šípcech.

Nestačím zírat. Ale ABC bylo obecně plné výrazných, netypických věcí. Kdo to všechno vymýšlel? Kolik měla redakce lidí?

Různě. V začátcích nás bylo pět. A v maximu pak tuším čtrnáct. Nejobyčejnější se-

stava byli asi dva přírodovědci, tři technici, dva grafici a dva zpravodajci, sekretářky a já. To už jsme byli čtrnáctidenník. ABC vycházelo nejdřív jako měsíčník, v šedesátých letech jsme periodicitu zdvojnásobili.

A externisté?

Ty jsme sbírali různě. Když začal časopis vycházet, přišel třeba člověk, představil se jako Kolář a jestli nechceme návod na dalekohled. A tenhle pán s ábíčkem spolupracuje dodnes.

Nebo jsem od jednoho příbuzného dostal tip na výzkumné pracoviště Tesly kdesi pod Palmovkou, odkud se chytli hned dva další lidé, zejména Pavel Šrajt, který dělal skvělé elektrické věci. Třeba tranzistor, který on udělal, byl dokonalejší než přístroje, které tehdy vyráběla a prodávala Tesla. Dokázal vymyslet roboty ábíky, na drát i na vysílačku. Nebo jsme dostali tip na člověka z družstva IGRA, které vyrábělo hračky – a jejich konstruktér Jiří Konvička pro nás udělal spoustu modelů.

To dávalo ábíčko tak vysoké honoráře?

Ne, ti lidé to dělali čistě ze své záliby. Třeba ten Konvička ze začátku dělal opravdu za pakatel, pak jsem mu vymohl aspoň náhradu za materiál.

S nákladem přes 140 000 jste ale museli vydělávat strašně, ne?

Cena časopisu tehdy papírově nepokryla náklady na jeho výrobu. Takže stát nám dával dotaci, které říkal záporná daň. Ale ve skutečnosti jsme si na sebe vydělali. Navíc jsme dohadovali propagaci s různými podniky, vydělali jsme až až. Už tehdy jsme měli ročně milion korun za inzerci. Ale zápornou daň jsme vlastně dostávali až do roku 1990. My jsme z těch peněz platili i přílohy.

Ale skončili jsme s nákladem 315 000 výtisků. Když jsme překonali bájnou foglarovskou hranici 200 000, volal jsem mu to, a on mi řekl: „Vlastíku, tys měl vždycky štěstí. Mně časopis dvakrát zastavili, a tys ho mohl rozvíjet, jak dlouho chceš.“

Pak přišel rok 1990, cenová liberalizace a všechno se začalo hroutit. Třeba jsme v čísle tiskli smutnou zprávu o zvýšení ceny, a už v tu chvíli chtěla tiskárna a distributoři zase víc. Za barvy, za papír...

Než se dostaneme k roku 1989, ještě mě zajímají ty velké ikony ABC. Třeba Richard Vyškovský a jeho vystřihovánky...

To jsem zapomněl, vidíte. Mně tehdy chodily na stůl všechny noviny. No a tuším že v Lidové demokracii či Svobodném slově jsem objevil malou reportáž o papírových modelech aut a dvou cvocích, kteří je vyrábějí. Pracovali ve Státním ústavu pro restauraci památek. Našel jsem je, začali s námi spolupracovat, pan Blecha toho časem nechal, ale pan Vyškovský se dneska už řadí ve vystřihovánkách asi i ke světové špičce.

Dělají se vůbec takové vystřihovánky jinde ve světě?

Dělají, ale ne v časopisech. Spíš jako samostatné publikace, sešity, větší bloky. Před panem Vyškovským jsme měli pana Svobodu. Pak přicházeli další, pan Procházka, pan Kubela přes diorámy a po-

loplastické postavičky atd. atd. Vyškovského Městská památková rezervace je snad světový unikát. Navíc je to skvěle zpracované. A to někdy dělat vystřihovánku nebylo vůbec jednoduché, protože třeba podklad pro ni byly jen dvě tři fotografie. Žádné plánky, míry, údaje... Ale pan Vyškovský měl na té fotografii naštěstí třeba člověka, tak si to celé spočítal v poměrech, odvodil a vystřihovánku udělal. On je architekt, baráčky, to je jeho.

Existoval někdy nějaký podobný časopis jako ABC na západě?

Ne. My jsme měli k 25. výročí výstavu v Karlově ulici. Tam přišel pán, Francouz, profesor dětské literatury, a ten říkal, že nikde nic takového není. Buď že jsou časopisy malonákladové a seriózní, nebo vekonákladové a bulvární. Naší kombinací velkého nákladu a serióznosti byl nadšený. Navíc se konaly mezinárodní konference, a na všech se ukázalo, že nikde nic takového není.

Jediný časopis, od kterého jsme od začátku brali inspiraci my, byl časopis v NDR, nejdřív se jmenoval Fröhlich sein und singen (Vesel se a zpívej), pak z toho udělali Frösi. Od nich jsme brali inspiraci k přílohám. Frösi byl měsíčník, nejdřív v plochem formátu jako Ohníček, potom normálně na A4, a ti měli třeba už tehdy, když my jsme začínali, omyvatelné barvy, zažehlovací obtisky a podobné věci. Oni měli ve věznici v Budyšině celé jedno oddělení vězňů, kteří jim tyhle přílohy vyráběli, vkládali do desek atd. O něčem takovém jsme si my mohli nechat jenom zdát.

Ve Francii měli časopis Vaillant-Pif. Od nich jsme měli komiks, Pifa nebo vlastně Pifíka. Komunistická strana Francie měla nějaký podíl v tom vydavatelství, my jsme jim tehdy pomohli a inspirovali je.

Jezdili jste tehdy za partnery do zahraničí?

To víte, že ano...

I na Západ?

To já až v 70. roce. Údajně bylo málo peněz, a tak jezdili hlavně deníkáři, zejména sportáci. A když už zbylo místo, tak jel někdo z Mladého světa.

Ale i na Východě se toho tehdy dalo vidět dost. Mě dodnes mrzí, že mi předsedky-

ně Pionýrské organizace zatlhla výlet do Akademgorodku. Sověti měli takové městečko na Sibiři, kde se soustředila věda. Já tam měl jet, ale ta paní řekla, že jezdím do ciziny nějak moc, tak jsem se stal asi jedním z mála lidí, kterým zatlhli cestu do SSSR. Pak jsem tam samozřejmě jel, ale do Akademgorodku jsem se už nikdy nedostal. A to bylo místo, které tehdy Sovětům záviděl i Západ.

No, v roce 1989 mi bylo 60. Tehdy se mnou udělali formální pohovor, kdy že chci odejít do důchodu a tak. Já jsem tehdy chtěl zůstat v ABC do jeho 35. výročí, čili do ledna 1992. Všichni to věděli. Z ABC začali pomalu do důchodu odcházet ti nejstarší spolupracovníci, kteří to se mnou táhli nejdéle. Do redakce se dostávali mladší lidé, kteří k časopisu ještě neměli takový vztah. No a v listopadu 1989 jsem si říkal, že se uvidí. Budou-li chtít, abych šel, tak půjdu. Nahlas mi to ale nikdo neřekl, ani se to ke mně nijak bokem nedoneslo. Z toho jsem vycházel. V roce 1991 jsem byl ale v Mariánských lázních na léčení, a když jsem se vrátil, tak jsem se dozvěděl, že byla v redakci porada, a tam padla otázka, kdy už konečně ten Toman vypadne.

Pojďme k tomu roku 1989. Vy jste ze strany vystoupil nebo nevystoupil?

Vystoupili jsme všichni hromadně, šéfredaktoři a redaktoři, hned nějak v lednu a v únoru roku 1990. A bylo zajímavé pozorovat, jak rychle se někteří lidé přebarvili.

A jak došlo k tomu, že jste v roce 1991 ABC opustil?

No, v roce 1989 mi bylo 60. Tehdy se mnou udělali formální pohovor, kdy že chci odejít do důchodu a tak. Já jsem tehdy chtěl zůstat v ABC do jeho 35. výročí, čili do ledna 1992. Všichni to věděli. Z ABC začali pomalu do důchodu odcházet ti nejstarší spolupracovníci, kteří to se mnou táhli nejdéle. Do redakce se dostávali mladší lidé, kteří k časopisu ještě neměli takový vztah. No a v listopadu 1989 jsem si říkal, že se uvidí. Budou-li chtít, abych šel, tak půjdu. Nahlas mi to ale nikdo neřekl, ani se to ke mně nijak bokem nedoneslo. Z toho jsem vycházel. V roce 1991 jsem byl ale v Mariánských lázních na léčení, a když jsem se vrátil, tak jsem se dozvěděl, že byla v redakci porada, a tam padla otázka, kdy už konečně ten Toman vypadne. Dodnes nevím, kdo tu otázku položil, jak to proběhlo, a ani to vědět nechci.

Takže jste odešel sám?

Ano, k 31. prosinci 1991 jsem oficiálně skončil. Dva měsíce jsem ještě předával funkci svému nástupci Jiřímu Kalinovi, modeláři, kdysi šéfovi IGRY. Po roce toho nechal, že za ty peníze takovou práci dělat nebude.

V časopisu jste tedy byl i celá léta 1990 a 1991, kdy došlo k těm největším společenským a ekonomickým změnám a turbulence. Jak se to projevilo na nákladu, na čtenářích, na konkurenci?

No, snažil jsem se časopis držet a zachraňovat. Náklad kvůli tomu zvyšování ceny šel samozřejmě dolů, ale pořád jsme si na sebe vydělali. Já dokonce napsal dopis tehdejšímu panu ministru financí Klausovi, jestli by časopisy pro děti nešly vyjmout z té progresivní dvaadvacetiprocentní daně. Odepsal mi jeho náměstek, pan Klak, že nešly, ale že takový titul jako ABC jistě přežije. Přežil, ale...

Ale? Co říkáte dnešnímu ábíčku?

Ten časopis určitým vývojem prochází. Podle mě k němu ale Ringier nemá takový vztah jako měla Mladá fronta. Ringierům jde jenom o peníze, ale neuvědomují si, že pokud chcete na něčem vydělávat, tak do toho musíte taky investovat.

Co tedy říkáte podobě ábíčka?

Letos došlo k určitému zvratu v grafice, objevily se některé nápady. Mám ale za to, že kdyby redakce byla svobodnější a investice lepší.... Podívejte se, čas od času se objeví reklama na nové číslo

ABC v televizi. To stojí řádově možná statisíce. Kdyby se radši věnovaly do příloh nebo do vybavení časopisu! Když se nedávno chystal start jiného dětského časopisu, tak jsme jezdili na průzkumy na Moravu. Mě tehdy překvapilo, že děti si ty dnešní lákavé barevné časopisy nekupují pravidelně, ale podle toho, jaký je v nich dárek. No a když bude mít ABC dobré dárky, tak si ho budou děti kupovat a řeknou si o tom. Vždyť to je tak jednoduchý princip!

Jak to vypadá v redakci, nevím přesně, mám jen velmi kusé informace. Možná je to na počet lidí skutečně na hranici. Možná je málo spolupracovníků. Já nevím, jaké dnes platí honoráře, ale před několika málo lety byly ještě na stejné úrovni, jako když jsem tam pracoval já. Tak se těžko můžou získávat mladí autoři. Ti staří možná ještě za těch pár šupů dělat budou, ale noví, kteří jsou potřeba, se zkrátka se stovkou za stránku nespokojí. Teprve když je dobře zaplatím, tak na ně můžu být náročný. A když Ringieru vydělává Blesk, Televize a bůhvíco tam ještě vychází, proč by část toho zisku nemohli dát do zlepšení ABC? Popustit trochu uzdu.

Současná šéfredaktorka Volfová je jediná, kdo byl v redakci ještě za mě. Byla velmi šikovná, uměla psát. Díky ní jsme třeba uspořádali úspěšnou akci s Mattem ohledně Barbie. Oni jí tehdy zaváděli na trh, měli nějakou akci v Kotvě, ona tam šla, a vymyslela soutěž, kreslicí a šicí. To jsme si na sebe upletli bič, protože nám chodily stovky a tisíce oblečků a kreseb. Skvělá věc. Ale člověk si taky musí umět vybírat spolupracovníky. A mít trochu pohodu od vydavatele. Mě překvapí, že když v tisícím čísle ABC píše pan ředitel vydavatelství, že sám byl jeho čtenářem. Jak mohl být čtenářem a dnes k němu mít tak chladný vztah?

Sledujete kromě ábíčka i jiné dnešní časopisy pro děti?

Snažím se. Existuje tu zajímavý časopis, měsíčník, jmenuje se Moje první noviny. Měl dřív skutečně novinový formát, teď vychází na větší A4, přežil snad už 4 roky. Když jsem je viděl poprvé, tak jsem si říkal, že nevydrží. Ale oni jedou, a co mi oni říkali, tak mají náklad už 40 až 60 000 výtisků. To je taková naděje, že může uspět i dobrý časopis pro děti.

A takové věci jako Méďové Pusíci a Kačeři Donaldi?

Méďa Pusík je snad slušný. Má prý francouzskou inspiraci. Ale ti kačeři, Witche... já nevím. Nechci je odsuzovat, ale chybí jim trochu ten Foglarovský štych. Není tam nic, co by dětem dalo ten program. Že dostanou nějakou cetku, to je hezké, komiksy jsou hezky barevné, ale něco tam chybí.

Velký dík za rozhovor.

Připravili
Štefan Švec
a **Jan Čulík**

Jak to vypadá v redakci, nevím přesně, mám jen velmi kusé informace. Možná je to na počet lidí skutečně na hranici. Možná je málo spolupracovníků. Já nevím, jaké dnes platí honoráře, ale před několika málo lety byly ještě na stejné úrovni, jako když jsem tam pracoval já. Tak se těžko můžou získávat mladí autoři. Ti staří možná ještě za těch pár šupů dělat budou, ale noví, kteří jsou potřeba, se zkrátka se stovkou za stránku nespokojí. Teprve když je dobře zaplatím, tak na ně můžu být náročný. A když Ringieru vydělává Blesk, Televize a bůhvíco tam ještě vychází, proč by část toho zisku nemohli dát do zlepšení ABC? Popustit trochu uzdu. Současná šéfredaktorka Volfová je jediná, kdo byl v redakci ještě za mě.

Red Šofara Vystřižková

Proč odpovídáte NE?

Překvapuje mne, že odmítáte jedinečnou příležitost vyhrát skvělý automobil v soutěži o Cenu za rychlou odpověď. Nezapomeňte porovnat kód vyražený na klíči s kódy ve stíracích polích pod obrázky vyhrát, pokud nám odpovíte ANO do 7 dní od doručení listin. Navíc v takovém případě získáte i unikátní publikaci z nakladatelství Reader's Digest Výběr a spolu s ní i milý dárek. Odpoví ANO můžete jen a jen získat. Dříve než odešlete svou odpověď, dobře se rozmyslete. Uvidíte, že nebudete litovat.

Eva Michálková
manažerka knižního marketingu

Když vaši adresu a jméno vytěží vykutálené firmy z nějaké databáze a pošlou vám svoji smradlavou nabídku, tak samozřejmě nejde o výstřižky. Tady jde spíš o to, že já bych jim jednu nejraději vystřižnul (nebo rovnou dvě). A protože proti nim není v tomto světě obrany, tak je tady aspoň urazím. Je to dětské a naivní a hloupé, ale mně to pomůže. Proto píšu:

– František Čermák, manažer hry Reader's Digest Výběr, je hňup, smradlavý kojot a špína z kulí tohoto světa,

– Eva Michálková, manažerka knižního marketingu, je těleso, které se dá ve dvojdimenzionálním prostoru popsat jako kosočtverec, ke všemu nemytá a špinavé,

OVĚŘENÍ O IDENTIFIKACI VÝHERCE

vylosovaná: 90 000 Kč
výherce zvláštní ceny 90 000 Kč

970320162 M70L24 20109120 00167

Číslo účtu:
[redacted]
[redacted]

Vážený pane [redacted]

když lidé najdou v poštovních
Reader's Digest Výběru - podobně
je nevyužijí. Řeknou si, že „N
dostanete vstupní listiny a be

Reader's Digest Výběr
Finanční oddělení
V Celnici 1031/4
110 00 Praha 1

červenec 2005

K RUKÁM:

František Čermák
manažer hry
Reader's Digest Výběr
Zákaznické centrum a prodejna
Na Poříčí 10 (posáz)
110 00 Praha 1

Vaše značka: FČ

Naše značka: MK

FINANČNÍ ODDĚLENÍ

VĚC: ULOŽENÍ FINANČNÍCH PROSTŘEDKŮ PRO 21. HRU

Vážený pane Čermáku,

s potěšením potvrzuji, že na zvláštním bankovním účtu byly uloženy finanční prostředky k pokrytí všech výher 21. hry VELKÁ CENA v celkové hodnotě 8 175 000 Kč.

Tyto prostředky budou uvolněny v souladu s Vašimi pokyny a převedeny na účty výherců peněžních cen určených losováním poté, co jména výherců z pozice manažera hry oosouhlasíte.

Přípravy veškerých náležitostí k zajištění hladkého převodu peněz již začaly, a tak nic nebrání vyplacení všech peněžních výher včetně Výběrové prémie 3 000 000 Kč vylosovaným výhercům.

S pozdravem,

Marie Kuntová
Marie Kuntová
finanční ředitelka

– Marie Kuntová, finanční ředitelka Reader's Digest Výběru, je kromě tohoto tělesa s již uvedenými přívlastky i uzená ryba,

– Vladimír Sassmann, předseda Výherní komise, je idiot a dřevo vrtaný (to je nejhorší z nadávek, které používají slušní lidi).

Všichni čtyři dohromady jsou taky prasata a hyeny čabrakovité.

Posledně jmenovaný píše: *Je mou milou povinností Vás informovat o tom, že v oblasti Hlavního města Praha, kde bydlíte, prošlo naším výběrem a dostalo šanci vyhrát 90 000 Kč jen necelých 7 % obyvatel. Jedním z nich jste i vy, pane...!*

Čermáku, Michálková, Kuntová a Sassmanne, nechci být nikým nikam vybírán, nechci mít žádnou šanci, a už vůbec nechci od provařené firmy dostávat nevyžádaně jakoukoliv korespondenci (v životě bych si od hňupáckého nakladatelství nekoupil ani piják), nikdy jsem vám neposkytl svoji adresu.

BYL USTANOVEN
ERCEM 3 000 000 Kč V TŘETÍM,
... HRY READER'S DIGEST VÝBĚRU

schránce vstupní listiny do hry VELKÁ CENA
né těm, jaké už jsou na cestě k Vám - často
nikdo stejně nevyhrává!". Pravda je, že pokud
z přečtení je vyhodíte, NIKDY se Vám vyhrát

losování určí výherce.

Vážený pane ~~XXXXXXXXXX~~

**pokud držíte v ruce tento dopis, znamená to, že Vaše šance stát se výhercem ve hře VELKÁ CENA
je nyní 100% potvrzena.**

Někteří z těch, kteří obdrží oznámení pro finalisty naší hry - podobné tomu, jaké v této chvíli držíte v ruce - vyhodí vstupní listiny do koše. Nevěří totiž, že mohou skutečně vyhrát. Jenže právě tím se řada lidí, jako jste Vy, připraví o šanci vyhrát dokonce několik milionů korun - a to jenom proto, že se rozhodnou nám neodpovědět. Nedovolte,

aby se to stalo i Vám, pane... Tak já jsem se rozhodl vám odpovědět takto - když už vám nemůžu ani naplivat do očí, ani na vaše hroby.

Jakub Šofar

Canny

Nekorektní

Jiří T. Král

Webový portál české literatury (www.czlit.cz) zřízený ministerstvem kultury má sloužit „jako centrální a moderní zdroj informací s jejich aktuální obměnou a obsahovat informace o celkovém literárním životě v ČR“. Tedy alespoň něco takového slibovalo jeho jakési programové prohlášení. Glosátor byl zprvu překvapen: Že by snad pravidla chování státních úředníků neplatila? Že by dali na nějaký projekt peníze a nechali ho svobodně se vyvíjet? Že by umožnili vznik opravdu živého média informujícího o české literatuře, především té „mladší a nejmladší“, jak programové prohlášení slibuje? Glosátorovo čelo se při této představě orosilo, popřelo by to totiž všechny jeho vědomosti o fungování státu a jeho myšlenkový svět by se zcela zhroutil. Naštěstí je toto nebezpečí už zažehnáno. Stačil jeden kontroverzní (avšak nikterak vulgární) rozhovor s italským bohemistou Giuseppem Diernou, který kritizoval své kolegy a jednoho literárního vědce, a jakýsi státní úředník vystavil na zmiňovaném webu větu: „Portál české literatury není oficiálním zdrojem informací o současné české literatuře a názory zde uveřejněné nejsou stanoviskem zřizovatele portálu.“ A je jasno: czlit je centrálním zdrojem moderních neoficiálních informací. A protože předpokladnost úřednictva dosahuje výšin nedozírných, jistě můžeme v budoucnu očekávat další opatření, aby jim ty neoficiální moderní informace nezpůsobily zas nějakou šlamastyku.

Zapomenuto by v tomto kontextu rozhodně nemělo zůstat prohlášení velvyslance v Římě

Libora Sečky na rozhovor s Diernou: „Univerzitní výuka českého jazyka a literatury je v Itálii zajišťována vysoce kompetentními osobami, které věnují šíření češtiny a české kultury nejenom ‚ducha‘, ale i své srdce. Zastupitelský úřad Řím cítí potřebu upozornit na skutečnost, že jednotlivé formulace, a to i v případě redaktorem položených otázek, i celkové vyznění článku uveřejněného na oficiálním portálu MK ČR, se hrubě dotkly profesionální cti našich partnerů, z nichž někteří byli za svou zásluhou činnost dokonce slavnostně oceněni ze strany ZÚ Řím.“ Glosátorovi takové prohlášení otevřelo oči, jak že je to vlastně s tou kvalitou zahraničních bohemistů (ale pro české literáty to pochopitelně bude platit rovněž): co stát svým vyznamenáním stvrdí, to dobré jest. A protože „www.czlit.cz a jeho archiv má sloužit jako hodnotný zdroj aktuálních informací pro zahraniční bohemisty, studenty, odbornou veřejnost i pro běžné čtenáře a zájemce o českou literaturu“, jistě bude hodnota portálu spočívat především v tom, že na jeho stránkách si všichni přečtou pěkné stránky o literatuře, které nezpůsobí žádný rozruch a všichni se na nich tak nějak shodneme, takže všeobecná informovanost nám bude utěšeně růst.

Glosátor se nemůže vyhnout pokušení citovat z výzvy Ženy sobě!, kterou si přečetl na webových stránkách strany Rovnost šancí (www.rovnost-sanci.cz): „Milé přítelky, v naší ženské formaci se sdružuje celá řada šikovných a vynalézavých osobností, které nyní dostávají na našich stránkách prostor k prezentaci. Napište nám, co každá z Vás dě-

lá, co může druhým nabídnout, pokud podniká, tak v jakém oboru, jaké služby může poskytnout, jaké má koníčky a zájmy a podobně. Povězte nám svůj životní příběh či starost. Můžete se prezentovat i s názvem své firmy. Proč stále jen přihrávat ‚kšefty‘ mužům, kteří i tak řídí, vládou a drží bank a jsou stále tou movitější polovinou lidstva. Můžeme-li udělat také něco pro sebe a zlepšit tak i naše ženské postavení, učiňme to! Muži to tak mezi sebou dělají přece po staletí. Zavedme tedy i svůj ‚women business‘!“ Glosátor proto prosí muže, zda by mu některý nepřenechal nějakou malou firmičku, pokud možno s nějakými ženami v podřízeném postavení, aby se mohl zařadit mezi vládnoucí vrstvy. Jinak v tomto nerovném světě nemá šanci, a ani strana nazvaná Rovnost šancí mu, zdá se, nepomůže.

Pokud ovšem ženy začnou vyhrávat volby, celý náš svět se změní. Tatam bude nesnášenlivost jednotlivých individualit, všichni si sednou za jeden stůl, vše si vyříkají a najdou konsenzuální východisko. Tedy aspoň tak to vypadá podle prohlášení představitelk zmíněné strany. „Nenechme se zmást uštěpačnými poznámkami, že my ženy jsme rivalkami a nedokážeme držet při sobě. To je lež jako věž! Naopak, nebýt nás a naší lidské solidarity a empatie, tak už svět dávno neexistuje, protože by ho mocipáni a jejich vojáčky poskoci svou nevraživostí jeden k druhému zničili!“ píše se ve výše zmíněné výzvě. Glosátora jen trochu mate zpráva, že stranu opustila kvůli osobním neshodám jedna z jejích zakladatelek, dokumentaristka Olga Sommerová. Snad to ale je jen drb médií ovládaných

zápisník

muži, u žen takové neshody přece nebývají obvyklé.

Minulé číslo Dobré adresy otisklo dopis spolueditora Antologie nové české literatury 1994–2004 Radima Kopáče, kterým odpovídal na kritiku této antologie v Literárních novinách. Od tohoto týdeníku je nepochybně sprosté, že neotisklo Kopáčovu odpověď, ale lze snad od jeho redaktorů čekat něco jiného? Glosátora však v Kopáčově dopise nejvíce zaujala pasáž, kdy kritizuje tvrzení autora recenze Matěje Stropnického, že výběr editorů sborníku svědčí o „naprostém pominutí kritického pohledu na zvolené texty“. Kopáč Stropnickému píše: „Váš rozhled po nové české literatuře posledního desetiletí musí být vskutku obdivuhodný: Co všechno jste musel přechít, abyste věrohodně dokázal posoudit, že v antologii se ocitlo víc balastu, než té dobré, ba výborné literatury!“ Glosátor je podobnou argumentací zmaten. Až dosud si totiž naivně myslel, že nemusí znát celou českou, potažmo světovou literaturu, aby o nějakém textu mohl říci, že je naprosto k ničemu. Omlouvá se tedy všem případným čtenářům: pokud kdy co napíše o české literatuře, půjde o naprosto nekvalifikovaný soud, protože nepřečetl vše, co kdy ruka českého člověka stvořila. A přísahá, že už si o všech antologiích bude myslet, že jsou kvalitní. Vždyť editoři přece daleko lépe než on vědí, co by se mělo číst.

Ostatně k plnému pochopení české literatury v plné její šíři by Kopáč měl číst i časté umělecké příspěvky na internetu. Neb ovšem nemůže stihnout vše, glosátor mu situaci uleh-

čí. Za pozornost například stojí eewee ze serveru Písmák a její báseň nazvaná Jedné dámě: „Odras v zrcadle vyprávěl, / že viděl už stovky jiných těl, / že před jeho sklem vlasy sis sušila. / On pohléd’ Ti do duše, aniž bys tušila. // Srdce Tvé chrání štít, / aby ho nezasáh’ Amorův šíp / Srdce máš chladné jak skála, / však je to to, co sis kdy přála?? // Armáda drsných slov / střezí Tvou duši, jak cenný kov / Tvé oči přec tajily cosi smutného // Chtěly snad říct, že duše strádá, / že do myslí se Ti vkrádá / myšlenka na sobě rovného.“ Ovšem vrcholem je pro glosátora tvorba dívky zvoucí se Ivuška.07, jejíž báseň (v próze?) Nevěra je opravdu nezapomenutelná: „Každý jednou zhřešíme, copak jsme snad mniši? Já jeptiškou nejsem, a proto také píši. Můj hlas ze zachvěl ve větru, když spáchala jsem nevěru. Oči se zavřely jak padací most, museli jsem říci naší lásce DOST! Marně jsme se snažila a naší lásce věřila. Ty jsi mě jen přehlížel, to je vážně k nevíře. Zkoušíme poskládat střípky z naší lásky, za chvíli nám z toho zbydou jenom vrásky. Nad mým štěstím přelétl mrak, bohůžel už je to tak.“ Jistě, vedle takových veršů vypadají básně třeba Radka Malého nebo Viki Shocka jako veledíla, ale krtčí hromádka je vedle hovniválovy kuličky také velehorou, že?

Vladimír Novotný dal nový význam slovu kvílení, tedy pokud glosátor může usuzovat z jeho sloupku na www.reflex.cz, v němž popisoval dobu „panování“ ministra kultury Pavla Dostála: „Za jeho ministrování u nás literární kultura chřadla, případně byla vykázána do mezí žebračenek či almužníků. Na jedné straně ministr kultury věděl, oč

kráčí, chápal kupříkladu smysl a poslání literárních časopisů (což se jistě o jiných ministrech kultury říci nedá), na druhé straně se vůči oblasti knižní a literární kultury choval dost macešsky a při kontaktu s ní především neslitovně utahoval měšec. Samozřejmě, na kulturu nikdy nebylo a stěžejně někdy bude dostatek financí, nedělejme si v tomto směru žádné iluze, pokud se však peníze našly, Dostál je štědře ‚přeposílal‘ divadelníkům, s nimiž byl tolik spřízněn. A nešlo jen o Národní divadlo atakdál: třeba periodika spjatá s divadelní a dramatickou kulturou se za Dostála těšila mnohem větší přízni, ačkoli jejich reálný čtenářský dosah a dopad bývá průkazně daleko menší než zrovna čtenářské zázemí literárních časopisů. Na ty (event. na podporu vydávání kulturně významných knižních titulů) ministr kultury pamatoval v rozpočtu v úhrnu tak malou částkou, až si příslušné literární komise mohly rvát vlasy, jak jen ji trošičku smysluplně rozdělit.“ Glosátor už tedy ví, proč premiér Jiří Paroubek užívá sousloví kulturní fronta. Vždyť mezi umělci zuří válka o zdroje a divadelník literátovi vlkem zdá se být. Jenomže aby čtenářský dosah nebo divácký dopad jejich děl byl aspoň trochu významný, nepotřebují k tomu víc peněz, ale talentu a soudnosti, čehož se ovšem našim umělcům zhusta nedostává.

Známý ufolog Erich von Däniken sdělil jednomu českému magazínu, že věří v Boha, UFO a lásku ženy. Glosátor od té doby už několik měsíců marně přemýšlí, u které z těchto věcí je nejpravděpodobnější, že opravdu existuje.

Marcela Zengrová

Docela malá neděle na malém městě

a horko takové
že bohat byl by
prodavač ledové tříště
a za živým plotem
fotbalové hřiště:

to byla ruka
vole!

zaječel chlapec
jak bral by ho na obřízku
za vůní begónií
šla vůně řízků

Tři nové básně

Restauracím a jídelnám

Šatnářko Lipo
vůní pisoáru
ovanuta
jsou ženy na klíček?

a příchutí certliček
a něco želé
a taky ramínko

říkali maminko
i vám?

otvírala jste krám
když žíznil tatínci
talířek na minci
čistotou se skvěl
tatínci na údě

tatínci z dolů
tatínci z odborů
tatínci na minci
ze strany druhé panna
tatínci orli

tatínci samohana

a piva plná břicha měli
a ústa plná kur
směrovka na Merkur

Merkur byl důl
a taky štace
a měli ruce
plné práce

a pěli sborem
delegace:

já ti ho tam...

Pomiluj ny

Zacílil tak jak chtěl
v hlavě karusel
romance pro křídlovku
jak brouček
zvedl krovku
a bylo
Vojtěcha

svaté jméno

na parket padla útěcha
a moje věno
on volal bez slov: ženo!

duben nám kynul
jak kyprá selka
z bryčky

ještě mám ruce
od písničky

Svodka Velkého Čtenáře

Měsíčník pro literaturu a čtenáře *Host* se vydal proti proudu a věnoval své 6. číslo mj. normalizaci (v literatuře) a jejím představitelům, včetně rozhovoru se senátorem Danielem Strozem, jinak zakladatelem *Obrysu* a vůbec podivuhodným zjevem na české scéně. Zatímco on je ještě uvěřitelný ve svých skazkách, ostatním se to daří méně (Černík, Jelen, Cincibuch, Čejka atd.). Škoda že není možné zapnout nějaký historický google a vytáhnout si jejich životy, dnes se každý z nich obhazuje např. svým podílem na pokrývání ostrakizovaných autorů atd. Neštěstí ale je, že teoretické, sumarizující články napsali dva vědci, kteří jsou ročníky 1974 a 1976. Ono se v archivech všechno načíst nedá a hlavně chybí historická zkušenost.

Asi bych s tím pravidelným čtením měl přestat. V hlavě se to tumluje, přehazovačky a výhybky automaticky šibují s větami a slovy. Už to normálně nejde. Příkladně: béru si zdarma *Knižní novinky* č. 12, sedám si do tramvaje taktéž č. 12 a čtu si. Karmelitánské nakladatelství inzeruje pod parolou *Čtení na dovolenou* knihu Jana Pavla II. *Paměť a identita*. Ihned si představuji pobřeží Jaderského nebo jiného Řípány okupovaného moře, jak v útěšném stínu slunečníku louskají kluci a holky o tom, že *Lidská slabost nemůže být na překážku velkému plánu Božímu spasit svět*. A pak hupky do vody. Hned nad tím nakladatelství JOTA nabízí knihu *Poselství kódu Davinci*, i když na obálce hned vedle je napsáno „Poselství Da Vinciho kódu“. Na protilehlé stránce je pak už obvyklá bibliografie knih v prodeji. Hned v prvním sloupci dole ti stejní karmelitáni oznamují vydání knihy Krzysztofa Wonse *Pokoušení - a jak jim čelit?* V anotaci se píše: *Kniha se zamýšlí nad pokoušeními, s kterými můžeme být konfrontováni. Autor nezůstává jen u pojmenování problému, ale hledá i jejich řešení.*

Ale já už vystupuji. Měl jsem pokoušení zůstat, ale vyřešil jsem to...

František Cinger nikdy nezkame. My, sběratelé jeho textových výrobků, si můžeme nalepit do alba další cingrovský počín z *Práva* (29. června 2004). Popisek pod fotografií, na které Václav Havel s Pavlem Dostálem křtí knihu *Pódia z krabičky*. Dostál prý řekl: *Měl by ji pokřtít malý klasik velkých divadel, nebo malý klasik velkých divadel, Jiří Suchý.* Když mohl Cimrman objevit absolutní rým, proč by nemohl Cinger přijít s absolutní zprávou?

A pak hupky do vody. Hned nad tím nakladatelství JOTA nabízí knihu *Poselství kódu Davinci*, i když na obálce hned vedle je napsáno „Poselství Da Vinciho kódu“.

Teď jen takovou blbost. V příloze Mladé fronty Dnes *Léto* vycházejí křížovky. Schovávám si je a pak uprostřed dovolené, místo abych odpočíval, zase rediguji. 23. 6., v prostředním rámečku je nápis – *Jak poslat tajemku*, ale poslední věta zní: *Tajemku je nutné poslat do 5 prac. dnů*. Jsou dálky mezi tajností a tajemstvím větší než ty, do kterých utíkáme před realitou načerpat síly? Není to úplná blbost – načerpat síly? To je dnešní TAJEMKA.

My, sběratelé jeho textových výrobků, si můžeme nalepit do alba další cingrovský počín z *Práva* (29. června 2004). Popisek pod fotografií, na které Václav Havel s Pavlem Dostálem křtí knihu *Pódia z krabičky*. Dostál prý řekl...

A zase MFD. Redaktoři se vydali do rekreačního střeška v Lipnici nad Sázavou, které patří našim zákonodárcům. 28. 7. o tom vyšel pěkný článek. Ubytování stojí 43 korun na osobu a na den, s plnou penzí 166 korun. I Jaroslav Hašek by měl radost z věty, kterou pronesl poslanec KSČM Pavel Kováčik: *Neodvažoval bych se spekulovat, co je, a co není nízká cena*. Ještě, aby se odvážil...

Tohle si nemůžu odpustit. Než vyjde Dobrá adresa, tak to bude, předpokládám, již několikrát zmíněno, ale nedá mi to. 16. srpna 2005 vyšla v MF Dnes na stránce A7 anketa o té nejdůležitější mediální prázdninové okurce, o CzechTeku. Podle mě by se to spíš mělo psát CzechTik nebo CzechTakTak, ale to je jedno. Pod anketou pak v pravidelném fóru čtenáře vybrala redakce několik „selských“ názorů. Dopis Jano Ďuriše z Jihlavy je regulérní společenskou sebevraždou, pokud to není podvrh nebo nějaký, klasicky česká vtípek. Pan Ďuriš píše: *Nejsem právník ani ekonom, a asi proto nedokážu pochopit, proč policie na technoparty jen neodstříhla dodávku elektřiny. Myslím, že to je řešení zcela primitivní, ale velmi účinné*. Je to hodně podobné onomu podivování amerických studentů, když komentovali odsouzení Milady Horákové k smrti: *Proč si teda nesehnala lepšího právníka?* Rozdíl je v tom, že Američané si dost dobře nemohou představit, že by mohla být v demokratickém státě soudní moc závislá na moci politické-výkonné. A to je omlouvá. Pan Ďuriš se ukázal jako správný alchymista, který, přestože je empiricky dokázáno, že mlácením do pecky se zlato nevytvoří, zkouší to znova a znova – co kdyby se to tak nějak vyvinulo všechno jinak... Více Ďurišů do novin, do zastupitelských orgánů, do parlamentu! Konečně se v diskusi objevil selský rozum. Sice úplně blbě, ale co když je to předzvěst nějaké větší invaze? Odstříhnout technařům elektřinu, to je nápad!

Jakub Šofar

Tohle si nemůžu odpustit. Než vyjde Dobrá adresa, tak to bude, předpokládám, již několikrát zmíněno, ale nedá mi to. 16. srpna 2005 vyšla v MF Dnes na stránce A7 anketa o té nejdůležitější mediální prázdninové okurce, o CzechTeku. Podle mě by se to spíš mělo psát CzechTik nebo...

Strž (velký recenzní prostředek)

Cadillac drandí

Tak jsem zase polapil jednu zatím mně unikající rybu – **Country Joe & The Fish**. Nebo by se dalo říct – *Tak tohle je Amerika!* Kopretinové děti, kampus v Berkley, pomezí blues-folk. A psychedelie všude, kam se podíváš. Jedna z nejznámějších sanfranciských kapel, která nemůže chybět v žádném výběru tehdejší muziky. No a ten Woodstock! Přesně ten styl, že by to jako zahrál každý, ale 60. léta se nedají napodobit. To je metafyzika. Hlavní postavou je *Country Joe McDonald*, a tvrdý protest, a legrace, a drogy. Tak trochu orientu (raga sem, raga tam) nebo ragtimu. Kapela se různě proměňovala, lidé se navraceli, šéfiček vydal více než tucet sóloalbumů, taky dělal do ekologie. Inu inverzní americký sen. Výběr *The Collected 1965 to 1970* obsahuje 19 kousků a stál v Jindřišské ulici 259 korun. I kdybych to poslouchal pětikrát za sebou, žádnou notu si nezapamatuji. Tahle hudba se musí přijímat jako prefabrikát, jako dávka.

Na Vltavské za 199 *Israeli Folk Music. The Jaffah Musicians & Singers*. Dvacet skladeb – ale pozor, jde o izraelský folk, jde o to, co vzniklo v tom po dnešní časy mediálně osvětlovaném prostoru od r. 1880, kdy se sem, do „země předků“, za-

čaly navracet z celého světa rozevláté děti Izraele. Takže tu najdete vše – chasidy, klezmer, ruské dumky, orient, ale hlavně to, co vydalo židovství střední Evropy. Vy-dala firma s dobrým jménem – *Sounds of World*.

Night Song **Nusrata Fateh Ali Khana / Michaela Brooka** zakoupil jsem ve Slezské za 250. Deska, která vyšla i u Gabriela v RealWorldu, je ruské provenience, ale zdá se, že nejde o piráta, ale o opravdové řádné cd (ale co jest to řádné?). Natáčelo se v únoru 1996, styl qawwali, kanadský kytarista pracoval s *Nusratem* taktéž na jeho velehitu *Mustt Mustt*. Klasický „crossoverový“ projekt. Vševesmírné klávesy, pomalé tempo, použití západoafrické kory. Tudyma cesta jde.

Ó hrůzo – v Levných knihách se objevily kousky od 10 do 29 korun, to je drahoty. Tak jsem si koupil třeba *Building The Bridge*, řadovku skupiny **REO Speedwagon** z r. 1996. Za 10 korun. Ještě zabalenou. Kapela vznikla v r. 1967 v Illinois a funguje doteď. Jedno z úplně prvních CD, které jsem kdy drandil, bylo od nich. Vždycky hráli takové to pomezí mezi hardrockem a artrockem a popíkem (třeba jako *Styx*, *Toto*, *Kansas*), od r. 1971 začali vydávat desky. Na tomhle

Tenhle ten *Hart* fungoval především v druhé polovině 60. v okruhu klubů a hospod, kde se přednášela poezie a „muzicírovalo“ (člen *Liverpool Scene*).

kousku je 11 skladeb, většinu spáchal *Kevin Cronin*. Za ty kačky – i kdyby škodilo...

Jen o 9 korun více stálo CD **Brett Marvin & The Thunderbolts** alias *Terry Dactyl & The Dinosaur*. Přátelé – co říkáte trochu toho dobrého britského skiffle a (boogie)? Jako kdyby někdo resuscitoval *Mungo Jerry*. Tady se hraje na opravdový klavír, na trombon a na ukulele – kromě jiných. Deska z r. 1972, 12 kousků + dva bonusy. Hned první song *Sea Side Shuffle* byl velký hit a i u nás ho někdo hrál (ale kdo? – *Ringo Čech*?). Hudebníci vypadají na fotce (červená saka, motýlky a dlouhé mařeny) jak vyblblá parta barových hráčů. Ale má to srdce a je v tom trochu blues, trochu jazzu i trochu countryového folku, který my tady u nás neumíme.

Za stejných 19 korun Francouz **Gaston Ligny**. Nic jsem o něm nezjistil. CD má název *Ainsi soil-mon frere* a je na něm 18 skladeb klasické francouzské provenience – trochu šansonu, popíku a hlavně románského folku a – což mě nepřekvapuje – i přednes vlastní poezie. Občas vypomáhají i další muzikanti. Za tyhle peníze neurážející, dokonce příjemné.

Další za stejné peníze – **Jackie McAuley**. Kytarista a zpěvák dřevních časů sku-

piny *Them*, která je dnes spojena skoro výhradně s *Van Morrisonem*. Další ze stovky nám neznámých hrdinů, na kterých je postaven světový bigbeat. Po odchodu hrál v *Belfast Gypsies*, se zpěvačkou *Fairport Convention* *Judy Dyble* hrál v duu *Trader Horne*. V průběhu desetiletí se pohyboval na scéně mezi folkem, rockem, blues a jazzem. V roce 1991 vyšlo CD *Jackie McAuley... Plus*, které je rozšířeným LP z r. 1971 + 2 singlové nahrávky + vyčerpávající booklet (s kým, kde a kdy hrál). Sběratelé o takovýchto deskách nic neříkají, ty se nehodnotí, to jsou ty klasické kameny v polích, menhiry rozházené všude možně. Kdo by ho vyvrátil a vsadil do základů své chalupy, zemřel by jisto jistě tou nejstrašnější smrtí... Vydala moje oblíbená firma See For Miles Records.

Od stejné firmy je za 29 korun komplet 2 LP **Mike Harta** na jednom CD: *Mike Hart Bleeds / Basher Chalky Pongo and Me*. Nevím, jestli zrovna tohle si někdo v Levných knihách kupuje, ale mě to baví. Pořád ještě dotahujeme naše zpoždění (nikdy se to ale nevyrovná), které začalo na balkóně paláce Kinských v únoru 1948. O britské písničkářské scéně vím pořád prd, pořád se mi tam v ní motá, díky své naivní revolučnosti (nic proti ní), *Donovan* – a víc nic. Tenhle ten *Hart* fungoval především v druhé polovině 60. v okruhu klubů a hospod, kde se přednášela poezie a „muzicírovalo“ (člen *Liverpool Scene*). O tom si můžete přečíst ve vyčerpávajícím textu bookletu. Hudba je místy hodně vykradená z repertoáru slavnějších borců (někdy bych dokonce řekl, že je to *Dylan* od začátku do konce), ale o to vůbec nejde. Zpráva o stavu podhoubí je vždy podstatná pro analytiku i syntetiku. Taková CD mě fakt baví...

Jakub Šofar

Strž prostředek

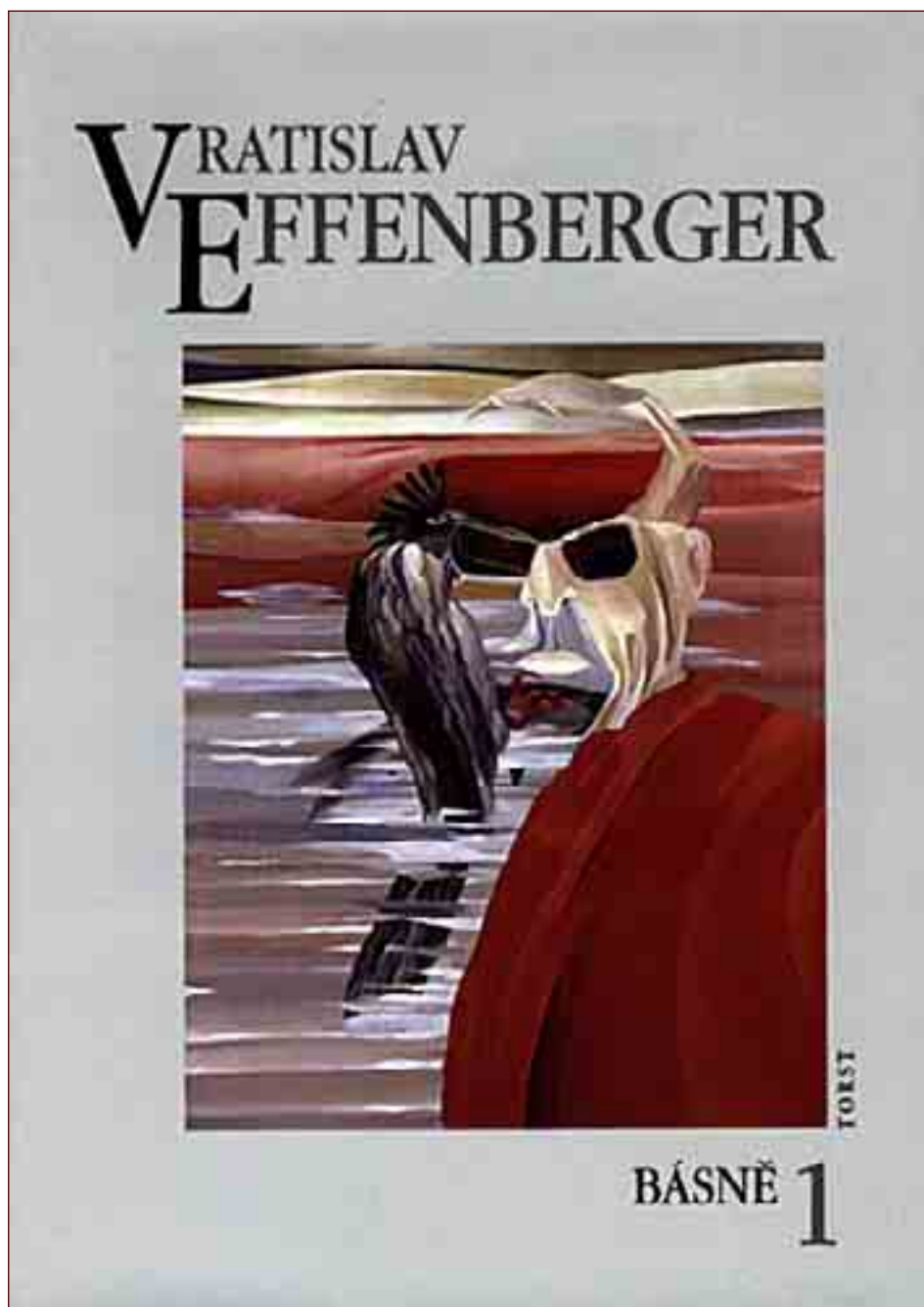
Ejhle Effenberger!

Vyšel první svazek z díla nedoceneného českého básníka a teoretika moderního umění.

Pražské nakladatelství Torst na sebe naložilo úkol, který nejen v porevolučních dějinách českých knižních domů nemá obdoby: V roce 2023 plánuje završit dvacetisvazkové vydávání díla Vratislava Effenbergera, všetečného teoretika a básníka, který svým

významem bezpochyby náleží do linie Šalda-Teige-Chalupecký. Jen s tím rozdílem, že Effenbergera, jemuž v době komunistického převratu v roce 1948 bylo pětadvacet let, stihl osud umělce v podzemí, hvězdy, která víc než půlstoletí zářila jen pro pár desítek přátel. Letos, devatenáct let od jeho smrti, se dílo Vratislava Effenbergera, které v rukopise čítá kolem dvaceti tisíc stran, dostává konečně na veřejnost. Jako první se knižnické pulty nedávno prohnuly pod bezmála tisícistránkovým konvolutem Básně I, shrnujícím autorovu pozoruhodnou poezii z let 1940–1951.

Zřejmě na přání otce
– stavebního inženýra
– se mladý básník
zapsal na Státní
průmyslovou školu,
obor chemie, a po jejím
absolvování v roce
1944 pokračoval ve
studiích na pražské
Vysoké škole
chemicko-
technologického
inženýrství.

Noc hluboká a tmavá

Effenberger se narodil v Nymburce, rok před vydáním Prvního manifestu surrealismu, kterým v Paříži skupina mladých básníků a malířů nadšených Apollinaiem odstarovala další z revolucí v moderním umění: povýšili iracionalitu nad rozum, vtáhli do obrazů a básní ničím necenzurovanou touhu a zavřeli oči – neboť právě sen, o němž o několik let dříve probudila všeobecný zájem Freudova psychoanalýza, byl podle nich klíčem k úplnému poznání člověka. Effenbergerova spřízněnost se surrealismem je zřejmá od jeho tvůrčích počátků: Hned v prvním textu knihy *Básně I* píše o „*snu který střežím jak podzemní pevnost*“.

Zřejmě na přání otce – stavebního inženýra – se mladý básník zapsal na Státní průmyslovou školu, obor chemie, a po jejím absolvování v roce 1944 pokračoval ve studiích na pražské Vysoké škole chemicko-technologického inženýrství. Souběžně studoval dějiny umění a estetiku na Filosofické fakultě University Karlovy a pracoval jako výrobce reklamních filmů v Baalfilmu; od roku 1946 byl krátce zaměstnaný v Československém filmovém ústavu. Události v roce 1948 postavily Effenbergera před otázku: Buď se v příštích letech aktivně podílet na budování oficiální, ideologicky zmrzačené kultury, anebo se stáhnout do podzemí. Básník zvolil druhou variantu, a to jak v rovině symbolické (v jednom textu datovaném 1949 píše: „*přichází noc hluboká a tmavá*“), tak doslovně, neboť až do roku 1966 pracoval v podniku Podzemní zplynování uhlí v Březnu nedaleko Chomutova. Po smrti Karla Teiga v říjnu 1951 se Vratislav Effenberger stal na dlouhých pětadvacet let hlavou neoficiálních aktivit československého surrealismu, který především jeho zásluhou o sobě dává v různých uměleckých oblastech vědět dodnes – zmiňme filmy Jana Švankmajera, obrazy Martina Stejskala nebo poezii Aleny Nádvoříkové; jako grafik a fotograf je aktivní také Effenbergerův syn Jakub.

Jediným obdobím, kdy bylo Vratislavu Effenbergerovi dovoleno vystoupit na světlo a podílet se na podobě oficiální československé kultury, byla 60. léta, především jejich svobodomyšlný, ale zároveň tragicky přervaný závěr. V roce 1969 vycházejí jednak Výtvorné projevy surrealismu, obsáhla práce shrnující ideologické a teoretické základy hnutí, z něhož vyrostly jedinečné malířské osobnosti jako Dalí, Magritte, Štyrský nebo Toyen, jednak je publikována čtyřsetstránková kniha *Realita a poezie*, v níž Effenberger ve stopách Karla Teiga sleduje zrod moderního umění, za jehož vyvrcholení považuje právě surrealismus. Ve stejném roce také vychází první a na dvacet let jediné číslo revue *Analogon* a sborník *Surrealistické východisko 1938–1968*, který s Effenbergerem připravili o generaci mladší básníci Stanislav Dvorský a Petr Král. Právě Král o Effenbergerově hořečnaté a mnohostranné teoretické činnosti v 60. letech soudí, že tehdy „*začal psát daleko víc z vůle než z inspirace, snažil se říci co nejvíce a využít každé příležitosti, kterou k tomu dostal... Dnes působí Effenberger jako školomet, který také psal básně. Je to ale naopak: On je velký básník, který z jakési historické povinnosti, snad ještě vůči Teigemu, obětoval příliš velkou část sama sebe vnějším úkolům.*“

Základní kámen

Roky 1940–1951, kterými je Effenbergerův svazek *Básně I* rámovaný, jsou pro českou poezii zlomové hned dvakrát. První zkoušku ohněm, nacistickou okupaci, prošly hvězdy prvorepublikového básnického nebe, Vítězslav Nezval, Vladimír Holan nebo František Halas, s čistým štítem, o to větší zklamání však způsobila jejich poválečná tvorba a politická angažmá, vstřícná k dravě nastupujícímu novému režimu: Halas pracuje na Ministerstvu informací, Holan vítá Rudoarmějce a vzdává Dík Sovětskému svazu, Nezvalův básnický génus se rozpouští v kýči ód na Stalina a Zpěvu míru. Pětadvacetiletý Vratislav Effenberger tehdy píše po-

ezii průzračnou jak křišťál: Jeho obrazné verše pramení právě v nezvalovském poetismu 20. a 30. let, na vlnách melancholie v nich plují sen a žena, s níž „*milujeme se jak se dá*“, ale nikdy ne ideologická agitace. S přibývajícím rokem se do textů víc a víc zařezává skutečnost, hroší se autorův pesimismus a přibývá ironie, někdy ostrá jako břitva: „*Hovno a hovno jsou dvě hovna / a ještě jedno hovno a je tu podstavec pro sochu velkého tlustého básníka*“ – účtuje na sklonku 40. let Effenberger se svým někdejší vzorem. Tituly sbírek z let 1950 a 1951 – *Podzemní chodby*, *Cestovatel v kufru*, *Básně na černo* – ukazují, že melancholik s hlavou v oblacích zvolna mizí v minulosti a na jeho místě stojí tvůrce, který chápe svoji děsivou izolaci od světa za oknem a začíná se s ní vyrovnávat: „*...dříve nebo později / připravte se na všecko / už je zase konec a pak znovu*“. Píše smutně krásné verše, v nichž se loučí s teigovskou avantgardou a zároveň předjímá existenciální skepticismem živenou poezii silného postsurrealistického tvůrčího okruhu 60. let (Dvorský, Král, Karel Šebek aj.) i autorů hlásících se k surrealismu v 70. a 80. letech (např. František Dryje).

Ačkoliv se těch bezmála tisíc stran svazku *Básně I* v řadě míst propadá do monotónnosti, Effenbergerovy rané texty rozhodně nejsou jen pomyslným kamínkem do mozaiky české poezie 40. a počátku 50. let. Jsou kamenem, možná dokonce kamenem základním: Důkazem, že i v čase ohromného ideologického tlaku existovali a tvořili básníci, kteří svoji výjimečnou senzibilitu nezaprodali, protože morální jednota autora a díla pro ně byla posvátná. V tomto směru může být i zbývajících devatenáct plánovaných svazků z díla Vratislava Effenbergera velice zajímavým a důležitým objevem.

Radim Kopáč

Vratislav Effenberger: Básně I. Torst, Praha 2004 (vyšlo 2005), 952 strany, náklad a cena neuvedeny.

Strž
prostředem

Děj nevede nikam,
myšlenku to nemá
a bezúčelné násilí ani
vulgarita to nemaskují,
ale zhoršují. Knížka
neděsí ani nevzrušuje
a provokuje snad leda
tím, jak je nudná.

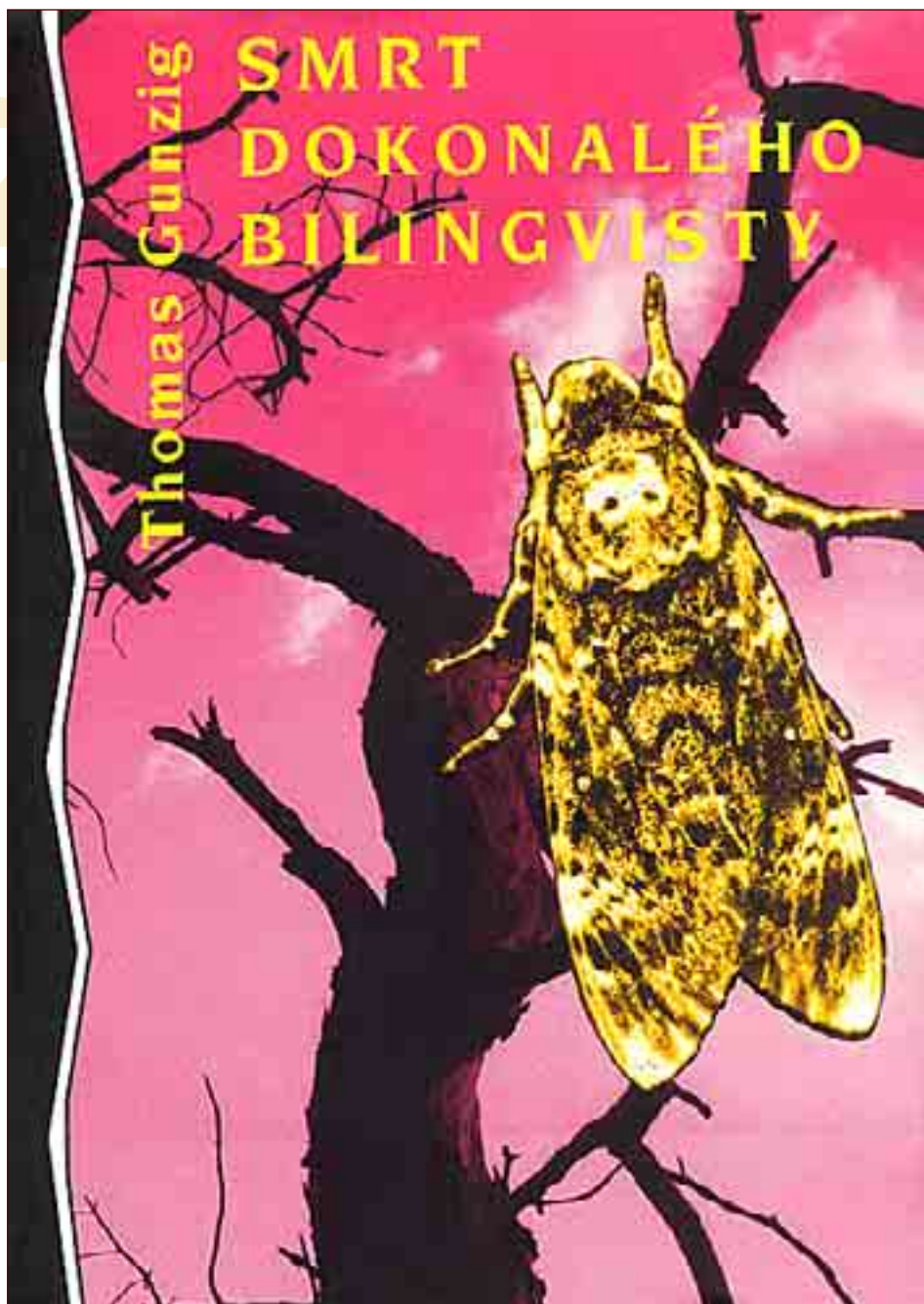
Na Kafku mi nesahejte!

Hlavní postavou je mladý muž, který má mnoho společného nejen s postavami komiksů, ale i s osobou Franze Kafky,“ dočtete se na záložce čerstvého románu belgického autora Thomase Gunziga (? 1970). Prima, říkám si. Na Kafku já slyším a komiksy taky můžu. Bohužel je to úplná blbost. Zpětně nechápu, jak někoho takové přirovnání mohlo

napadnout. Leda snad, aby se knížka líp prodávala. Jinak totiž kde nic, tu nic. Malátný houf zbytečných postav vykonává po 144 stran zcela zbytečnou aktivitu. Děj nevede nikam, myšlenku to nemá a bezúčelné násilí ani vulgarita to nemaskují, ale zhoršují. Knížka neděsí ani nevzrušuje a provokuje snad leda tím, jak je nudná. Stejně jako starší soubor povídek „Něco bylo ve tmě, co nebylo vidět“ (česky 2000). Jestli byl tehdy autor mladý a nadějný, tak teď už z obojího vyrostl.

Michal Schindler

Smrt dokonalého bilingvisty, Thomas Gunzig, z francouzštiny přeložil Martin Kučera, Volvox Globator Praha 2005, 144 stran. Nejlepší věta: „Občas si říkám, jestli si moje matka vzpomíná, že rodila.“ (65)

Je to láska uvnitř Smithové, její přirozená schopnost a snad i potřeba milovat – lidi, věci, okamžiky. Milovat ve smyslu vidět, nepřehlédnout, všimnout si.

Oči k vidění, srdce k cítění

Sedmnáct povídek, jedna lepší druhé. Knihu jsem si vzala do tramvaje, málem jsem zapomněla vystoupit. A tak jsem ji pak dočítala v klidu doma, nerušená žádnými okolními zvuky a ději. Je to kniha tichá a ticho vyžadující. Je v ní taková ta nenápadná subtilní něha a láska k drobnostem. K těm, které můžete namátnout nebo vidět, ale také k těm „jen“ cítěným. Drobnostmi myslím všechno to, co dokáže zachytit pouze duše vnímavá. Ali Smithová takovou duši bezesporu má.

Člověk je obklopen spoustou zdánlivě samozřejmých, ve smyslu daných věcí. Někdo by je snad nazval všedními, jiný možná banálními – význam slov je do určité míry vždy dán vnitřním ustrojením toho kterého jedince, jen málokteré slovo je opravdu jednoznačné. Já bych raději tu stěží vyčísitelnou množinu nazývala věcmi nikoli běžně vnímanými. Neboť se mi zdá, že jsou významově ve smyslu vztahovém poměrně důležité. V těch různě dlouhých povídkách, které byly v originále (tj. anglicky) vydány v rozpětí osmi let, a tudíž i okamžikem svého vzniku k sobě „nepatří“, autorka bere do rukou, prohlíží a pojmenovává křehké okamžiky ulpívající v předivu plynoucích dnů. Způsob, jakým kdosi klade hrneček na podšálek, by pro ni mohl být motivem k vyprávění. A pokud by nás nikdy nenapadlo si něčeho podobného všimnout, pak její sdělení by nám dokonale zprostředkovalo neopakovatelnost, jedinečnost cinknutí nádoby o nádobu a s tím související vazbu na danou bytost.

Řekla bych, že síla výpovědi je dána autorčinou nepotřebou se skrývat. Nebojí se přiznat cit, vazbu, někdy až závislost. A to ji vnitřně osvobozuje. Snad proto text působí jako nadýchnutí se čerstvého vzduchu. Způsob jejího vyjadřování má dvě prolínající se roviny – obraz viděný a obraz cítěný, prožívaný. Nejde tedy nikdy jen o pouhou metaforu, je to spíš proměna, konkrétní se přeměňuje na abstraktní, ale přitom jedno ani druhé nemizí. Jako by její niterná výpověď neustále měnila svůj tvar, ale tak poznenáhlu, že téměř není možné tu metamorfózu zachytit. Žádné ostré hranice mezi viděným a cítěným, žádné náhlé zvraty, žádné krajní emoční polohy. A přitom jsou to emoce velmi silné, svojí hloubkou. Silné není možná ten nejpřesnější výraz, spíš setrvalé, stálé, dané. Nemohu přestat milovat jen proto, že objekt mé lásky není fyzicky přítomen v mém

životě. Nemusím nutně vyslovovat, co cítím, neboť vazby uvnitř těla a duše z jedince vyzařují a ten, komu patří, je nemůže nezachytit. Není třeba pevné obejmutí rukou, když pohled hladí i ty nejskrytější částičky těla.

Zdaleka to nejsou jen povídky s milostnou tematikou, ale v každé je obsažena citová vazba, byť jen prchavá, náhle se zrodí a mizející, ale v tom daném okamžiku jsou cí a někde zůstávající. Je to láska uvnitř Smithové, její přirozená schopnost a snad i potřeba milovat – lidi, věci, okamžiky. Milovat ve smyslu vidět, nepřehlédnout, všimnout si. A vyslovit bez cenzury, bez stylizace, bez sebehodnocení.

Jako by procházela prostorem, rozhlíží se a obsah svých očí měnila v promluvu. Nic nehledá, jen se dívá. Snad proto v knize běžně jsoucí a jedinečné je totéž. Není pozorovatelkou, divákem, je účastníkem ve viděném. Zachytí drobnou situaci a vytvoří z ní příběh. Ale to, že se jí to týká, že si nedrží odstup vypravěče, dává té prchavé drobnosti rozměr určitého prozření, nevědomého uložení prožitku do skrytých hlubin paměti.

Vzít si Jiné povídky a jiné povídky jako četbu na cestu tramvají bylo opravdu nedorozumění. Je to kniha na lavičku do parku, ke sklence dobrého vína nebo na dovolenou na opuštěném ostrově, kdy oči hledí na bezkonečný obzor vodní hladiny, tak dané, tak stálé a tak podivuhodně jedinečné.

Zuzana Fialová

Ali Smithová: Jiné povídky a jiné povídky, překlad Viktor Janiš, Argo

Banderovci

– zbojníci, či bojovníci?

(Ukrajínští partyzáni po letech
v lepším světle)

V minulých měsících média do omrzení věnovala velký prostor hlavním postavám druhé světové války a mezi nimi asi nejvíc Adolfu Hitlerovi. Připomínali se také odbojáři, vojáci padlí i přeživší, hrdinové, vítězové i poražení. Došlo i na ty, pro které konec války neznamenal svobodu, ale začátek jiného, leckdy jen dalšího srovnatelného utrpení – ať už šlo o sudetské Němce nebo třeba o státy, které se z hnědé totality svižně přehoupaly do rudé. Nakladatelství Libri připomnělo studií Jána Mlynárika *Osud banderovců a tragédie řeckokatolické církve*, kterou vydalo jako 12. svazek edice *Otazníky našich dějin*.

Mlynárik, který před lety v disentu rozpoutal diskusi o osudu odsunutých Němců z českého pohraničí, poukazuje opět provokativně hlavně na skutečnost, že ukrajinské vojenské jednotky „banderovců“, které se po válce snažily uniknout z Rusy okupované půlky Evropy, usilovaly o svobodnou Ukrajinu, a že nešlo – jak se léta snažila tvrdit komunistická historiografie – o bandy vrahů a násilníků.

Jak je ve zmíněné edici nakladatelství Libri zvykem – práce je nejen historickou studií, ale také polemikou. Mlynárik se hned v úvodu opřel do dokumentu České televize z řady *Osudové okamžiky*, který ještě v roce 2002 označil banderovce za „ukrajinské teroristy a fašisty“. Kritice neujde ani autor studie *Zpráva o akci B.*, zastávce ustáleného pohledu na banderovce, historik Jan Fiala. Mlynárik má samozřejmě pravdu,

když říká, že banderovci patřili k ukrajinskému exilu bojujícímu proti Stalinovi a že to zároveň nebyl odboj zdaleka salonní. Zatímco my v Čechách se dodnes tak či onak pereme o význam také ne právě literárního odboje skupiny bratří Mašinů, Ukrajinci Banderovi staví pomníky. Není také divu, vždyť jedině Stepan Bandera a jeho druhové se pokusili splnit letitý sen o svobodné Ukrajině, sen, při jehož snění se Ukrajinci inspirovali ve Finsku, které tak dlouho vzdorovalo Moskvě, až se ubránilo.

Mlynárikova studie mapuje v první půli vývoj ukrajinského osvobozenického hnutí, poválečné osudy banderovců a detailně popisuje boje, které s partyzánskými oddíly svedly polské a československé jednotky. Upozorňuje, že asi největší podpory se banderovci dočkali na Slovensku, které za třetí republiky nepropadlo socialistickému proudu tak silně a ochotně jako Čechy. Druhá půlka knihy pak připomíná, že poté, co se většina banderovců skutečně probojovala na západ, trest za ně odnesla řeckokatolická církev, jejíž vůdčí osobnosti banderovcům pomáhaly. Hrdinství je bojovat za své přesvědčení a svou svobodu, stejně jako takovému boji vědomě pomáhat. Banderovci stejně jako kněží si byli vědomi rizika, do kterého se pouštějí. A trest pro řeckokatolickou církev přišel: po letech perzekucí a procesů byla v ČSR v roce 1950 rozpuštěna.

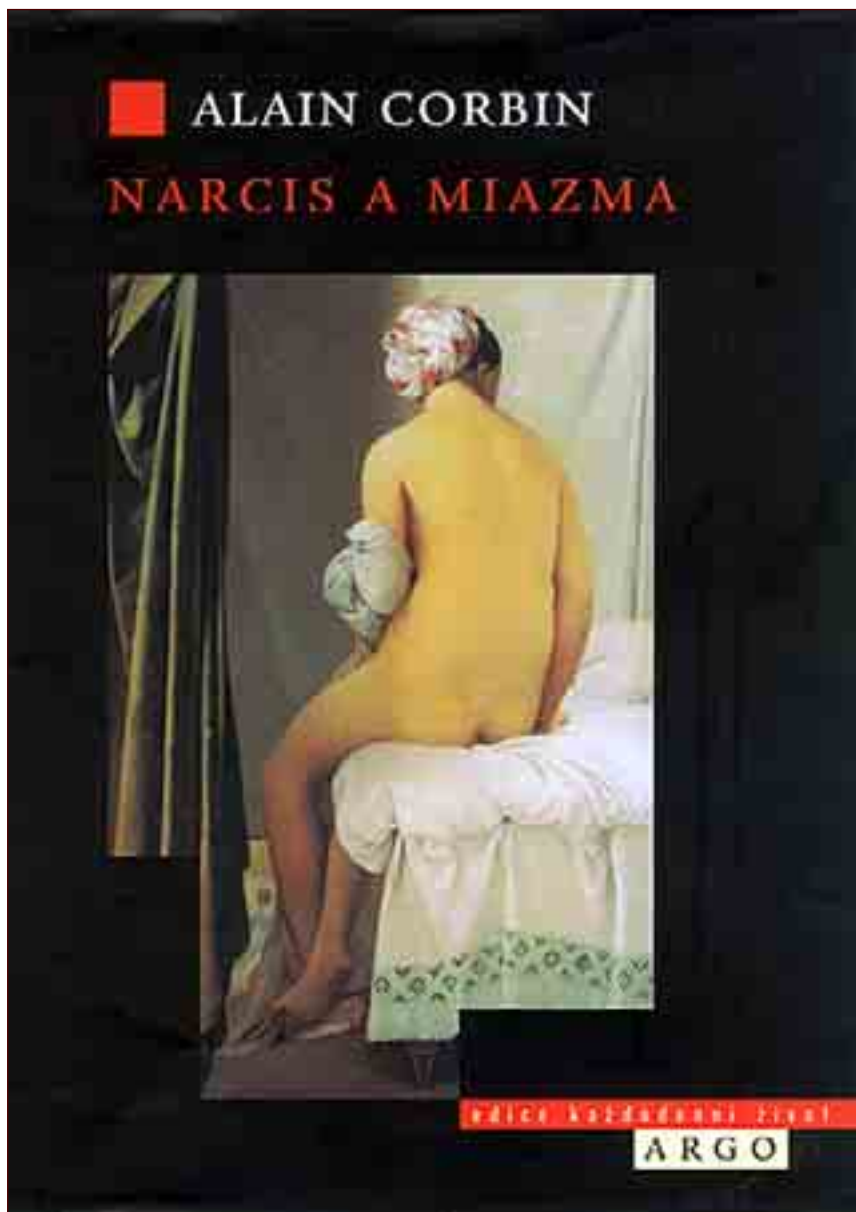
Proticírkevní akce komunistické strany ovšem v důsledku nedvedly „jen“ k rozpuštění některých církví a k oktrojování dalších – právě ovládnutí církví na Slovensku eskalovalo spory uvnitř samotné KSČ. Umírněného oportunistu Alexeje Čepičku vynesly ještě výš, radikální a marxisticky zásadové členy církevní komise, Gustáva Husáka nebo Laca Holdoše, naopak poslaly do vězení v inscenovaných procesech. Mlynárikova studie tak nakonec na příběhu banderovců a těch, kteří jim pomohli, poodhaluje i mechanismy, které působily uvnitř KSČ v prvních letech její vlády.

Ján Mlynárik bohužel serióznost své práce nechťe zpochybňuje ostrými výpady, které dávají tušit, že se na poli moderních dějin (podobně jako řada jeho vrstevníků) v minulých letech posunul z pozice historika k poučenému pamětníkovi. Bez dokladu, zato patřičně ostře, třeba o veliteli StB a náměstkovi ministra vnitra Jindřichovi Veselém tvrdí, že vlastnoručně střílel nespolehlivé estébáky, nebo jen na základě pamětnického tvrzení generála Františka Moravce označuje Ludvíka Svobodu za „starého agenta NKVD“. To jsou výroky, které nesnesou jiné doložení než z písemného pramene.

Martin Groman

Ján Mlynárik: Osud banderovců a tragédie řeckokatolické církve. Libri 2005 v edici Otazníky našich dějin.

To jsou výroky, které nesnesou jiné doložení než z písemného pramene.

Co to tady tak smrdí?

Dneska už nikoho moc nezajímá, kolik měl Karel IV. dětí a co dělala jeho třetí manželka. Ono to není vůbec důležité. Hrdiny dějin se stávají daleko „normálnější“ věci – v případě knihy francouzského historika a profesora pařížské Sorbonny, Alaina Corbina, který se věnuje mj. dějinám mentalit raně industriální společnosti, je to pach. Smrad. Odér. Rychna. Rygól. Obyčejný smrádek. Z něj jsou historici schopni vyčíst mnohem více než z nějakých genealogických stromů. A vůbec –

proč by nás měly speciálně zajímat životy feudálů, když mnohem důležitější jsou projevy obecně lidské. Ano, je to tak, i papež chodí na záchod, a když má nějaké střevní potíže, tak může upouštět plyny. A páchnout.

Corbin napsal jakési sociální dějiny pachu, ve kterých zachytil civilizační změny. Neproměňovaly se pouze společenské třídy, ale i odpadky. Ty se staly symbolem společnosti. Objevením kanálů, záchodů a na to reagujících parfémů se začíná dělit společnost. Čistí stojí proti špinavým! Případná válka by byla docela zajímavá.

Díky jinému pohledu na sexualitu se objevuje nová prudérnost (je tady mezi námi dodnes), jako nový pojem se zabydluje privátní zóna, soukromý prostor. Nejprve se vy-

děluje tělesný pach, po něm „živočišný“ pach. I smrad (nazýváme tak obecně všechno to, co stojí na „záporné“ straně od bodu neurčitosti, kdy nejsme schopni čichově nic určit) začíná mít svoji strukturu, což je spojeno s industrializací, centralizací, socializací. O tom všem se v knize, která je samozřejmě vybavena poznámkovým aparátem a jmenným rejstříkem, dočtete. Kdo si oblíbil Süskindův Parfém, tak tohle je ideální doplňkové čtení. I dnešní miliardový obchod s voňavkami, parfémy a deodoranty má tedy svoje dějiny; stejně tak sem patří i čistírny odpadních vod i nemytí bezdomovci. A markýz de Sade se svými prdíky z anýzových bonbónů.

Moderní civilizace nechce smrad, svého věrného druha, akceptovat, a začala ho postupně vytěšňovat. Přehlušovat nebo expedovat na periferii. Posledním, nejčerstvějším hitem je dezodorizace kalů citrusovou vůní. Až tak daleko jsme od té doby došli. Na druhé straně, teprve až v poslední době, začíná konečně věda zjišťovat, jak funguje čich. Kdybychom neměli tento lidský smysl, pak by nám byly zápachy úplně jedno a svět by mohl být jednou obrovskou stokou. (On tedy je, ale my to nechceme vědět a vidět – necítíme to.) Vloni dostali Nobelovu cenu za objevení záhady čichu američtí vědci z USA (zkoumali, jak tento lidský smysl funguje a jak vzniká čichová tkáň).

Kontrolní otázka, soudruzi. Není nám čich spíše na obtíž? Není „schopnost“ štítění se příliš individuální? Poznávacím znakem některých společností totiž je, že pach nelikvidují v zárodku, ale přestříkají ho parfémem. Teď to myslím samozřejmě symbolicky. Pod všemi novými vůněmi je stále stejný smrad. Zatuchlo. A to si, děti, zapamatujte...

Jason Drson

Alain Corbin: Narcis a miazma (Pach a společenské představy 18. a 19. století), přeložila Lenka Kolářová, Argo 2004 (Edice Každodenní život), 290 stran, cena neuvedena

**„Já?
Proč zrovna já?“**

Co pro vás balet znamená?

Balet je vášeň. Doslova posedlost. Dovede člověku dát obrovskou radost, ale také obrovskou starost – a přece bych ve svém životě nic neměnila.

Jak se k němu člověk dostane?

Že chci být baletkou, jsem věděla už někdy v sedmi, osmi letech. Tehdy jsem už u nás v Rožnově chodila do tanečního kroužku a začala bláznit, že jediné, co chci dělat, je balet, že chci k divadlu a nic jiného. A protože byl tatínek divadelním lékařem v Ostravě a za války měl v tamním divadle spoustu známých, zařídil mi, že jsem v mých jedenácti nebo dvanácti jednou týdně dojížděla místo tělocviku do Ostravy na hodiny baletu. Po základní škole jsem se hlásila na konzervatoř, kam nebylo dvakrát jednoduché se dostat: byly tam se mnou holky, které se připravovaly v Národním divadle. Mezi takovými jsem byla já, holka s obyčejnou přípravkou v Rožnově. Nakonec to vyšlo a pak začala angažmá v jednotlivých divadlech: rok v Plzeňském, půl roku v Karlíně, pak v Laterně Magice a od roku 1972 v Národním divadle. Tady jsem dodnes.

Od roku 1989 pracujete v ND jako inspicientka. Co to je?

Práce inspicienta začíná už před představením: musíte obstarat techniku, světla, garderobu a ostatní „provozní“ věci. Dostanete noty – takzvaný klavírní výtah – a podle hudby řídíte celé představení: od první-

zeptala se překvapeně paní Věra Masaříková-Staňková, když jsem ji požádala o rozhovor. Jakmile ale přišla řeč na balet, všechna nervozita zmizela a modré oči bývalé baletky Národního divadla se rozzářily láskou k tanci, kterému věnovala celý život.

Balet je velmi namáhavý, vaše éra strašně krátká a člověk musí neustále cvičit a dřít, aby si vůbec udržel techniku. Kolikrát musel člověk jít do špiček, i když měl puchýře – o tom ale nesměl vědět, na jeviště prostě musel.

ho zhasnutí světel v hledišti přes nástup jednotlivých herců na jeviště až po přestavbu kulis. Nejhorší je, pokud se něco pokazí během představení; to je potom na vás, jak to zkoordinujete. Občas je to pěkný nervák!

Vraťme se ale ještě k vaší vlastní taneční kariéře. S Laternou Magikou jste na konci šedesátých let podnikla téměř pohádkovou cestu do Ameriky, a to jak do Severní, tak Jižní...

V roce 1967 jsme s baletem vyjeli na půl roku do Montrealu, a protože vystoupení bylo úspěšné a publikum ho vítalo s nadšením, po pražské sezóně jsme vyjeli zas. A právě tam nás zastihnul srpen 1968. Tehdy jsme měli možnost emigrovat, všem umělcům dali šanci zůstat v Montrealu, ale my jsme odmítli. A tak jsme pokračovali dál na domluvené turné po Mexiku. Následovalo Rio de Janeiro, Sao Paolo, pak Argentina a Buenos Aires... Na té cestě jsem se seznámila se svým budoucím mužem, který si mě jako ředitel Laterny Magiky do Ameriky v podstatě „vytáhl“. A protože Rusáci byli všude, v roce 1970 si ho tam zavolali na kobereček a vyhodili ho. Bylo naprosto jasné, že já jako jeho přítelkyně poletím s ním. Po návratu do Prahy jsem byla opět v Karlíně a od roku 1972 se stala baletkou Národního divadla, kde jsem vydržela až do roku 1989. Tehdy jsem se rozhodla skončit s tancováním a nastoupila na právě uvolněné místo inspicientky.

Kdykoliv vás vidím, napadne mě, že vaše neuvěřitelně ohebné tělo okamžitě prozradí vaši baletní minulost. Kdo jiný než baletka může stát při utírání nádobí

s patami u sebe, chodidly v jedné přímce a s koleny vytočenými ven? Máte pocit, že vás balet nějak poznamenal?

Víte, balet je všechno. Radost, starost i bolest. Pokud člověk propadne kumštu, ať je to cokoli – hudební nástroj, zpěv nebo tanec, tak ho ten kumšt celého pohltí a způsobí, že jste jím naprosto posedlý. Balet je velmi namáhavý, vaše éra strašně krátká a člověk musí neustále cvičit a dřít, aby si vůbec udržel techniku. Kolikrát musel člověk jít do špiček, i když měl puchýře – o tom ale nesměl vědět, na jeviště prostě musel. A to i třeba s horečkou.

Nestačí mít jenom talent od pánaboha; člověk musí na sobě dál tvrdě makat, neustále a pořád. Zнала jsem holky, které na konzervatoři vynikaly, a kdyby své nadání rozvíjely, mohly to někam dotáhnout. Jakmile ale vyšly, přestaly se baletu věnovat, ztloustly a to byl konec. Nebo naopak: mnohé talentované dívky se mořily hladu, aby nepřibraly, po škole byly dva tři roky u divadla a tu měly výron v kotníku, tu šlo pryč koleno. A to všechno jenom proto, že tělo v určitém věku nedostalo potřebné živiny, a pak neuneslo požadovanou zátěž. Takové holky v pětadvaceti končí. Samozřejmě, že balet poznamená každého, kdo se mu věnuje. Velmi výrazně.

Balet je velmi náročný fyzicky. A navíc – jako každé umění – určitě i psychicky. Je to tak?

Opravdový umělec musí umět promítnout svou osobnost do role, jakou hraje, musí odevzdat divákům kus sebe sama. Jinak je to mrtvé, studené a divák vám tu roli prostě

nevěří a neosloví ho. Je spousta tanečníků, kteří všechno zvládnou perfektně technicky, ale nedají tomu svou duši. Ale teprve z těch, kteří mají dar od pánaboha, se stávají opravdové hvězdy. A těch není mnoho. Toho třeba dosáhl Vlastík Harapes, před ním Marta Drotnerová, Miroslav Kůra a další.

S Vlastimilem Harapesem se znáte dlouho?

Ano, přátelíme se. Koneckonců i ten čaj, který pijeme, je od něj.

Čím si myslíte, že se stal tak výjimečným? Proč si lidé vzpomenu zrovna na něj, když přijde řeč na balet?

Protože on dostal od pánaboha všechno: byl krásný, hudebně a tanečně nadaný, dovedl se roli odevzdat a předat ji divákům. A taky protože tu zůstal, neemigroval; na to on nemá duši... A nikdo jiný tady nebyl; tím, že Jirka Kylián a Vladimír Klos odešli, tak tu Vlastík neměl konkurenci.

Nebojíte se o osud baletu? Koho vlastně dneska baví?

Na balet chodí lidé, kteří milují pohyb – a nejenom pohyb samotný, ale právě pohled na něj. Takové lidi balet osloví, protože jej opravdu milují a mají také tak trochu kumštýřské založení. To se má vychovávat už od dětství. Děti se mají vodit do divadla, aby si od mala utvářely názor, co se jim líbí, co ne. Dneska toho už tolik není; divadla strašně podražila, dětských představení ubývá, protože je to samá komerce, samé peníze, peníze, a dělají se představení, na která se děti pozvat nedají.

Dřív jsme běžně dělali inscenace Z pohádky do pohádky, Pohádka o Honzovi, měli jsme tam Špalíček, Prince Bajaju... Vždycky jsme tam měli něco pro děti. Celé je to otázka výchovy.

V dětech je určitě budoucnost. Je ale budoucnost baletu třeba v muzikálech? Co ve vás vyvolává tohle spojení hudby, pohybu a zpěvu?

Já jsem pro muzikály. Ale ne pro všechny. Balet Národního divadla má ve svém repertoáru také jeden muzikál: Lucreziu Borghiu od Libora Vaculíka s hudbou Petra Malásky. Podle mě je to ale takové polodílo. Kdyby to Libor vystavěl na baletu, na profesionálních tanečnicích, jako dělal předtím Malého pana Friedemana, nebo kdyby to trochu jinak prokomponoval, tak by to mohlo být úžasné.

Lucrezia je ale postavená na zpěvácích, kteří nejsou úplně perfektní a ani nemají výrazný pohybový talent. Bára Basiková, která tam má hlavní roli, se moc pohybovat neumí, takže je to takové válení se po zemi, čemuž je přizpůsobená i choreografie celého sboru... Není to prostě ono. Je tam pár hezkých režijních nápadů, ale že bych osobně byla nějak unesena, to ne.

Existuje nějaká rivalita např. mezi baletem a činohrou?

Mezi lidmi ze všech složek Národního divadla – tedy mezi baletem, operou i činohrou – jsou vztahy normální. Naopak: mezi některými dokonce přátelské, protože se všichni dobře známe. Jestli by bylo možné odhalit nějaké intriky, tak uvnitř, v rámci

jedné složky. Když například přišel před třemi lety nový šéf Národního divadla Daniel Dvořák, přivedl si s sebou svoje lidi a ty dosadil do jednotlivých pozic. Šéfem činohry se tak stal Michal Dočekal, šéfem opery Jiří Nekvasil a šéfem baletu je namísto Vlastimila Harapese Petr Zuska. A samozřejmě každý z nich si zase přivedl svoje lidi a mezi nimi a lidmi, kteří zůstali z dřívějšíka, dochází k třenicím. Někteří z původního repertoáru tam zůstali, někteří dali výpověď a odešli – a to jak z činohry, z opery i od nás z baletu.

V čem to podle vás je? Proč se „staří“ a „noví“ nesnesou?

Protože ti nově příchozí jsou tak trochu „provinční“, nejsou moc známí a najednou se dostali do Národního, takže si myslí, že jsou geniální. Mají úplně jiné základy a pohled na věc, např. v činohře jsou lidé, kteří dělali sklepní divadla. Vůbec si ale neuvědomují, že v Národním divadle by to mělo být trochu o něčem jiném. Nejsem proti experimentům, to vůbec ne! Ale jenom občas a s určitou formou.

Třeba teď, hra Okruh osob 1.3, co se hraje v suterénu Národního, se hraje o drogách, o chlastu, mluví se tam sprostě – tam lítají tak sprostá slova, že i sami herci se to stydí říkat... Neviděla jsem to, ale zaslechla jsem, jak někdo říkal: Já už jenom čekám, až začnou zvracet na jevišti, a pak začnou lidi zvracet v hledišti.

A to je ve všech složkách. U nás se dělájí moderny, které tam nemají co dělat – a to jenom proto, že si tam vedení přivedlo lidi, kteří nemají taneční vzdělání. To samé je v opeře.

Vůbec si ale neuvědomují, že v Národním divadle by to mělo být trochu o něčem jiném. Nejsem proti experimentům, to vůbec ne! Ale jenom občas a s určitou formou.

Kdyby to
bylo
možné, tak
by si každý
rád vzal
třeba
během
ledna
nebo
února
aspoň 14
dnů volno
a o to to
měl kratší
třeba
v červenci
nebo
v srpnu.

Ale tohle my nemůžeme nikde prezentovat, protože zatím tam je takové vedení, jaké tam je. Co bude po volbách, to se uvidí.

Jak vlastně probíhal vývoj baletu v ND po roce 1989?

Po listopadu '89 se přestalo hrát, dělaly se diskuse se študáky, takže lidé chodili

houfně do divadla a všechno bylo takové spontánní a nadšené! Vzpomínám si, že se tenkrát dělala volba do klobouku, koho chceme za šéfa do baletu. A Vlastík to mezi námi vyhrál, takže potom v lednu 1990 byl zvolen i oficiálně. Na 12 let. Měl tu být ještě dva roky, v roce 2002 ale přišel nový ředitel (*D. Dvořák, pozn. KK*) a ten ho vyhodil.

Vlastík tam tedy sice je, ale jenom na půl úvazku s tím, že mu vesměs žádnou práci nedají, nikam ho nevyzvou, a když je na něj jaké kazetě, tak vymažou jeho jméno.

Před měsícem se ale stala obrovská změna: Komerční banka jako jeden z hlavních sponzorů Národního divadla si utvořila uměleckou radu složenou ze tří složek, jako jsou v ND, tedy za operu, činohru a balet. Členy jednotlivých složek jsou lidé z divadla, kteří chodí na představení opery, činohry a baletu, a dělají pro banku jakési umělecké hodnocení. A do čela této rady si KB prosadila právě Vlastíka Harapese, který je vpodstatě mluvčím baletu přes Komerční banku.

Těší vás to?

Ano.

Ted' bych se chtěla vrátit zase zpátky k vám, s takovou možná spíš ženskou otázkou... Jak jste zvládala všechny role, které na vás jako ženu život kladl? Divadlo, rodina...

Nebylo to jednoduché. Dítě v noci nespí, ale vy musíte být ráno v půl deváté u tyče. Nikdy jsem s tím ale neměla velké problémy. Jediné, co mě přistihlo nepřipravenou, byly zdravotní problémy, kvůli kterým jsem nezvládala fyzickou námahu tak lehce jako před tím.

Co se tenkrát stalo?

Asi jsem si to svým způsobem způsobila sama. Když jsme byli s Laternou v Mexiku, byli jsme vysoko v horách, a tak jsme tam chodili dýchat kyslík. Navíc jsem k tomu ještě pořád chodila cvičit. Věděla jsem totiž, že nechci v Laterně skončit, že chci do Národního. A tam jsem se mohla dostat jenom tvrdou přípravou. Ostatní si ůukali na čelo a říkali si: Ta Masaříková, ta je blázen...

Jednou jsme se plavili do Acapulca, kde jsme měli vystupovat, a v zátoce se s námi převrhla plachetnice. Byla jsem zrovna u plachty, takže mě to hodilo do moře. A plachta mě začala stahovat dolů. Říkala

jsem si: Nepanikařit, hlavně nepanikařit! Věděla jsem, že musím z pod té plachty vyplavat, jinak je se mnou konec. Naštěstí jsem ale děvčice z hor a navíc dobře plavu, takže jsem se brzy dostala na hladinu. A pak už nás vytáhli.

Bohužel tělo ale dostalo zabrat, k tomu to úmoré horko a sluničko... Takže když jsme se dostali zpátky, na představení jsem zkolabovala, dostala jsem strašné křeče do břicha a nemohla jsem nic dělat. A tam poprvé zjistili, že mám tenhle problém.

Transfuzi, kterou mi tam chtěli dávat, jsem odmítla. Říkala jsem si: Jiný kraj, jiný mrav, krev mi nesesedne, zůstanu tam a půjdu tam pod kytičky. To víš, že jo! Tak mě převezli do Prahy – málem si mysleli, že mě ani nedovezou živou. Odtud jsem pokračovala dál do Valašského Meziříčí, kde mi transfuzi provedl tatínek lékař. Ve dvaadvaceti jsem byla lékaři odepsaná, že mám okamžitě nechat tancování a odjet někam na půl roku do sanatoria do Tater. To bylo něco pro mě! Říkala jsem jim:

„Já?! Skončit? To snad nemyslíte vážně?! Vždyť já chci tancovat!“

Osud vám naštěstí přál...

Naštěstí. Dokonce jsem si na jednom z lékařských vyšetření přečetla, že v Národním probíhá konkurs na místo baletky. A tak jsem se rozhodla vzít své štěstí do vlastních rukou... Prostě jsem tam zavolala, jestli nemají jiný termín, že jsem teď nemocná. Bohužel mi jiný termín nedali, ale slíbili mi, že porota přihlédne k mému zdravotnímu stavu. Šla jsem ze Železniční nemocnice (*u Muzea, pozn. KK*) k Laterně Magice, byla jsem úplně zpocená hrůzou a vysílená. Prostě jsem nemohla. Říkala jsem si: Bože, jak to jenom dopadne? Vždyť v tomhle stavu to nemůžu udělat? Ale na ten kurz musím.

Jak jsem to udělala, nevím. Něco jsem odtančila, něco jsem jim tam předvedla, ale jak jsem to dokázala, to nevím. Vzali mě. Vůle dělá zázraky. Ověřila jsem si to na so-

bě: neposlechla jsem doktory, nikoho. Prostě jsem si šla za svým. Za svým snem.

Jak vypadá váš všední den dnes?

Vstávám kolem sedmé, abych na půl devátou byla v Národním, kde jsou zkoušky na sále. Když je večer představení, tak zkoušíme do dvou, do půl třetí a pak je večer představení. Když večer nehrajeme, tak jsou zkoušky ještě odpoledne; těch se ale já účastnit nemusím. Když máme před premiérou, tak měsíc před ní jsme na jevišti denně a tam už je to nabitě; takových 14 dnů před premiérou jedeme i dvanáctihodinovky. To jsou velké zkoušky v dekoracích, na kterých jsou všichni: osvětlovači, tanečníci v kostýmech...

Soboty, neděle neexistují, stejně jako Vánoce, Silvestr, Nový rok nebo Velikonoce; to všechno jsem hrála a nebyla doma. Volno máme až o letních prázdninách. Večer přijdu domů a tady na mě, asi jako na každou ženskou, čekají všední povinnosti: nakoupit, vyprat, vyžehlit.

Váš režim trochu připomíná život dětí školou povinných – až na ty pracovní svátky. Vyhovují vám dva měsíce volna?

V podstatě to nevyhovuje nikomu z nás, protože těch dalších deset měsíců je strašně dlouhých. Kdyby to bylo možné, tak by si každý rád vzal třeba během ledna nebo února aspoň 14 dnů volno a o to to měl kratší třeba v červenci nebo v srpnu. Nebo že bychom hráli do půlky července a nastoupili až v půlce září, abychom také mohli třeba k moři, když to není tak drahé a není tam tolik lidí.

Bohužel to tak zatím není. Nevím, proč se to neposune, když v červenci je tady hodně turistů, kteří by se třeba rádi do divadla podívali. Je ale pravda, že hodně umělců od nás z divadla si přes prázdniny přivydělává jinak, protože ty gáže v divadle zase tak hořentní nejsou.

Připravila

Kateřina Komorádová

d r á t y
d n í

Robert Candra

m o ž n á
b á s n ě

Jedu
špinavým ranním autobusem
do města

je 6:31

nad polem dráty
zařaté kamsi do mlhy

Cigareta
zašlápnutá v půli.
Knížka nad kámen
zbytečná.

Vracím se domů,
ztmavlý.
Nakyslý.

Volání na psa
bez ozvěny.

Dvě
ticha
po bouřce,
ležíme spolu.
Dvě vyškrtnuté sirky.

Hlavičky
ještě horké.

Poezie

Překročená
místa. Místa
vynechání.

Cesty,
na kterých se zdraví
neznámí.

Mé průsečíky.

Lepkává vůně
pražců. Polní cesta.

Ostřice.

Do hrnku s horkou vodou
čaj
z Číny
zlehka krvácí.

Šálek,
popelník
a vypasená kniha
cizích tragédií.

A já,
někde v šeru.

Nedohlédám.
Ještě tak přes pokoj,
k zrcadlu
a zpět.

Bezhlesé dýchnutí
na zrcátko.

Pod sněhem kůstky.

Chřestítko
prachu.
Pivo.
Bílý plivanec
na rozpálený asfalt.

Skála. A na srdci skok.

Na jazyku
šumí
proudy listí.

f o u k á n í
d o
p o p e l a

Možná báseň
možná jen
podzim
na procházce alejí

možná něco jiného

Děravá pára
utržená od úst.

Šípkové keře u rybníka,
hladina naježená
proti dešti.

Cestičky v polích,
mlha. Plyš.
Opuštěné koupaliště
a malá utopená myš.

II

I

Robert Candra   Poezie

Září. Mlha
rozlitá do zahrad.

Lampičky jablek,
spíš krátký křehký let
než pád.

Za oknem promoklé stromy,
černí ptáci.

Poslední pavoučí chvění,
než ráno dokrvácí.

IV

III

Havrani
nad polem.

Fouknutí do popela.

Zapadlé nádraží k ránu
obrostlo jíním.

VI

Mé stopy
tiše ční
v netknutém porcelánu.

V

h l í n a

Jsou větve
ohlodané na čerň.
Jsou pole prodřená
až k vodě.

Bezedné dny.
Uskříplé,
zadrhnuté
na jediném bodě.

Snad tiše umýt nádobí,
plamínek karmy
v spícím bytě.
Snad ještě trochu čaje.

Z kohoutku zvolna kape.
Nahořklá tíha
váhavě
do výlevky taje.

Tak mrcha zima
dodělává.
Těžkne jí pěna u huby.

Na mapě po ní zbyla
špinavě bílá, podupaná místa,
kam lvi
drápem nepáchli.

Robert Candra

Poezie

voda

HOŘKÁ

Návštěvou u Jiřího. Na podlaze
ve dvě ostří rozlomená žiletka.

Jsou dny, kdy bláto
nad sních zebe.

Hlína se ztěžka zdvíhá,
jak po pitce
k oslepnutí.
Jak pobodána nožem.

A tíha zpátky kleknout nutí.
Zlá tíha olova.

Do prázdných kolejí
odlité nebe.

12/1/02

ZÁTIŠÍ

Za vsí se stále střelí.
Mráz tříská
do studní.
Prošláplo ke hřbitovu.

Kdo je tu, tichý, bílý?
Kdo nevrátí se z lovu?

NA TEBE

Pak vzpomenu si
na tebe
při cestě mezi poli.

Najednou
mám ústa plná rzi.

KOLEJ

V nehybném čase
tiká budík
z kamrdlíku uklízeček.

STRAKOnicE

Tovární ráno.
Tváře pod deštníky:
div ne prkny zatlučené oči.

Básník Staněk kouří v průjezdu
své lékárny, kam prý po večerech
scházívá chlastat líh, a,
sakra,
co je komu po tom.

Uštváný podzim na kolejích
mělce dýchá.

TVÁ

Zpěněným chtěním
mě ochromí
tvá blízkost
v náhlém podstromí.

A přece: ruka se pohne.
K čelu,
níž.

Umělé květy ve sklenici.
Rozcestí. Tmání,
do něj vyražený kříž.

Markétě

KOLEJ

V parku za zdí
stromy,
psi
a jejich lidé.

Cigáro přes zábradlí.
Léčebna.

TĚ

Těto vykotlané noci
chtěl bych tě slyšet
dýchat
vedle sebe.

**KRAJINA
podzim**

Hnědé tóny
violoncella.

**KRAJINA
zima**

Bílé tóny
klavíru.

KOLEJ

Sterilní extáze
ve sprše. Špinavé nádobí
otlouká dřez. Gumové kroky
na dlaždičkách.

Větrník Sever:
lyzol a rez.

Jiřímu

mlčí,
že nemají po kom říci Amen

Karel Starší ze Žerotína
1606

Na starém biografu
střevo čtyř kdysi hrdých
liter
přibita pro výstrahu:

S V Ě T

Robert Candra

Poezie

Tvá silueta
v okně. Jako bys nevěděla,
že tě fotím.

Střípky nehtů
se sypou na parapet

Pivko. A smotnem.
A ani nevíš.

Jen dráty
dní
se chvějí

Vernisáž ve dvoře. Zadní trakty restauran-
tů. Pod schody se zubí parta kuchařek
a pinglů z Ambiente: Kumšt!
Požírači chlebičků.
Kontejnery.

U větráku z luxusního lokálu suším tričko
zlité vínem.

5/10/04

Uprostřed noci se lehce oblékáš.

Nahmátneš
zkamenělé krajkoví
mých jater

**A ráno cestou domů vystoupit o něco
dřív, bdělý a pozorný po noční šichtě,
vystoupit a jít kus pěšky.** Uhnout od trati,
třeba támhle do kopce, kde to vůbec ne-
znáš. V příjemném chladu znásobit páru
od úst cigaretou. Po levici mjet podzimem
ještě jen zlehka nakažené stromy. Mezi za-
prášenými zahrádkami najít kostelík, který
vypadá jako prostý dům.
Poslouchat, zatímco míříš ke spánku, jak
tam dole šrumí město.

19/10/04

Nápady pro tři krále

(o životě
v životě)

9 životní motivaci

Na hodině angličtiny jsem dostal od paní profesorky cvičnou otázku: Co vás motivuje k životu? Začal jsem koktat a vysoukal jsem ze sebe nějakou pitomost (jako že literatura, hudba, divadlo), protože nepřipraven bych neuměl odpovědět ani česky; a nejsem si jist, zda i připraven. Otázka nebyla upřesněna. Protože jsem přišel pozdě, neslyšel jsem odpovědi předchozích dotázaných. Škoda. Možná proto jsem se nad tím zamyslel, napsal jsem svým bližním a vyhlásil anketu se stejnou otázkou. Těch oslovených bližních bylo čtrnáct, mezi nimi i pět teenagerů včetně jedné dvacítky. Čtyři bližní mi napsali, což je úspěch. Tady jsou příspěvky po řadě, tak, jak jsem je dostal.

Dáda (39): Můj život plyne samospádem. Nicméně od dětství si vědomě dělám takové ostrůvky, tehdy si cíleně řeknu – tento okamžik si chci pamatovat, a občas si ho zapamatuju. Jako dítě bych těžko uvěřila, že můj život se bude odvíjet právě takto. Kdybych tenkrát

věděla, jak to bude vypadat, tak bych si asi řekla, že to vůbec není špatné. V dětství mě motivovala zvědavost a zároveň jakási pohotovost vědomě integrovat přítomnost – možná si díky tomu pamatuji velké množství událostí, dokonce z doby, kdy jsem chodila do školky a ještě z dřívější doby (velká pomůcka v porozumění mému vlastnímu dítěti).

Nyní, v přítomnosti, je to se mnou jinak. Myslím si o sobě, že jsem si do značné míry vědoma sebe samé. Koneckonců na tom od pradávna pracuji. V současné době je to ale jiné vědomí. Víím, co dělám, víím, proč to dělám, a pokud to nevím, snažím se to prozkoumat. Jsem si opravdu jistá, že můj vnitřní svět je bohatý; záladný je jen někdy. A jde naproti vnějšímu světu. Velmi často mívám pocit souladu – jako když chodíš ve velmi pohodlných botách. Připadám si dobře na svém místě v životě. Což neznamená, že mě to nepouští dopředu – někdy to celé jede velmi rychle a já toužím se zastavit. Možná jsou to ale tak pohodlné boty, že se v nich dá dobře běhat.

Ale to neznamená, že se jednou, a koneckonců za nepříteli dlouhou dobu, nepřezuju občas do bačkor – taky pohodlných, ale nerozšmajdaných. Bačkory občas zaměním za střevíce – rovněž pohodlné anebo za turistickou obuv. Těším se, že někde v budoucnu na mě čeká ještě několik dobrodružství.

Olga (29) Když jsem si tenhle mail přečetla, povzdechla jsem si: „Ach jo, co to zas toho tátu napadlo?!“ A řekla jsem si, že nejspíš nic nenapišu, protože patrně stejně víš, co bych Ti napsala. Taky víš, že byla doba, kdy mě toho k životu moc nemotivovalo, ale asi jsem měla ze smrti větší strach než ze života, takže když jsem už vážně uvažovala o tom, jestli to nezabalit, tak jsem to nezabalila. Dneska se už na to dívám jinak, taky když si třeba čtu svoje staré deníky, je to, jako bych četla příběh někoho jiného. Prostě to už nejsem já.

Dneska už nemám strach ani ze života, ani ze smrti. A mám se natolik ráda, že už se

nehodlám trápit. Mimochodem, když Ježíš říkal, že máme mít druhé lidi rádi jako sami sebe, tak vlastně taky říkal, že máme mít rádi sami sebe. Žel tohle mnoho lidí v tom výroku jaksi nepostřehlo... Mít rád sám sebe nemusí být pro každého jednoduché. Mně to trvalo kolik let, než jsem se to naučila. O sobeckých lidech se říká, že mají nejradši sami sebe. Ale já si myslím, že to tak není. Že právě mají lásky k sobě – a zákonitě i k druhým – nedostatek. Člověk, který se má rád, je spokojený a přeje dobré sobě i druhým. Je vyrovnaný, nepotřebuje se zahrnovat falešným chlácholením svého ega.

Kdysi jsem měla strach, že nedokážu milovat ani být milována. A bylo to tak, neuměla jsem to. Muselo se změnit hodně v mých postojích k druhým a k sobě. Byla to dřina. A stálo to za to. Kdyby se člověk při takové duševní dřině potil jako při fyzické práci, byly by to litry potu. Takhle to byly občas jen litry slz.

Ale pořád odbíhám. Co mě tedy motivuje k životu? Ta změna, co se se mnou stala? Radost, kterou jsem nikdy předtím nepoznala? Život samotný? To všechno jsou části celku. Zabrousím zase do evangelia: „Já jsem ta cesta, pravda a život. Nikdo nepřichází k Otci, než skrze mne,“ řekl Ježíš. Cesta. Ano, jsem na cestě. Na cestě, která někdy vede. Nestagnuju, nepřežívám. Jdu a mám před sebou jasný cíl. Svého Otce. Táta, který mě má rád a já jeho.

Pravda – Jo, ta taky. Je to jako zrcadlo. Nemusím se bát vědět pravdu o sobě, konfrontovat se s různými sebeklamy a úhybnými manévry. Pravda, která osvobozuje. To je pohoda, nemuset si na nic hrát. Když se na tebe dívá někdo, kdo tě má prokouknutého skrz naskrz – a má tě rád tak, jako nikdo na světě...

Život, život, život. Který nekončí. Je plný dobrodružství, překvapení, není to nuda, je to Život.

Sofie (20): I mně samotné docela pomohlo, že jsem se nad tou otázkou mohla zamyslet.

Co mne motivuje k životu? To je otázka, na kterou se zdá zprvu dost těžké odpovědět, ale myslím, že opravdu jen zprvu. Najednou, po chvilce přemýšlení, mne napadá tolik věcí a ani nevím, kterou mám napsat dřív.

Myslím, že na prvním místě to je určitě moje rodina a asi nejvíc moje maminka. Je asi trochu zvláštní uvést člověka jako něco, co mě motivuje, ale je to tak. Kdykoliv se na ni podívám, mám před sebou člověka s neuvěřitelnou vnitřní silou a energií. Ona dokázala překonat spoustu překážek, dokázala vychovat (aspoň myslím a doufám) 2 děti poměrně úspěšně a dobře, když vlastně ani ona sama ještě nebyla úplně dospělá. Byla na to většinou sama a teď se stará o domácnost taky sama. Je pro mě obrovským vzorem a dává mi motivaci k životu, který bych chtěla prožít stejně efektivně a se spoustou dobrých výsledků, tak jako ona.

Asi další věcí, která mne motivuje k životu, je to, že víím, že mám možnost v životě něco dokázat. A snad nejen možnost, ale (nerada bych, aby to vyznělo jako samochvála) možná i předpoklady. Spousta lidí mi tvrdila a tvrdí, že mám velký talent, ať už na jazyky nebo na zpěv a hru na housle (které jsem bohužel, a toho dodnes trochu lituji, ze zdravotních a snad i z časových důvodů musela nechat). Ale talent je věc, která se neprojeví sama od sebe. Člověk nedosáhne úspěchu jen se samotným talentem, o tom jsem se přesvědčila asi na gymnáziu, když jsem se před maturitou přece jen musela učit maturitní otázky z němčiny, ač jsem bilingvistka. Člověk se musí snažit vytlouct ze sebe maximum a tu práci teprve spojit s talentem. Pak se teprve může dostavit nějaký výsledek (asi existují i výjimky, které potvrzují pravidlo, napadá mě třeba talent na obchodování, který se mnohdy ani nemusí spojit s velkou námahou a nakonec z toho stejně může vzejít dobře prosperující zaměstnání, jako např. černé obchodování s elektronikou nebo auty). Pokud mám tedy opravdu talent, musím se snažit získat i víc.

Je krásné
začínat den slovy
„děkuji“. Když
každé ráno
všedního dne
vyrážím autem
do práce, už od
domu děkuji, za
mraky, za ranní
čistý vzduch
naplněný
očekáváním, za
zpěv ptáků, za
kapičky deště,
taky děkuji za
lásku a světlo,
které Bůh skrze
mě posílá do
nového dne a už
posílám tohle
všechno krásné
napřed všude
tam, kde se
octnu.

Proto jsem teď na vysoké škole, snažím se studovat germanistiku a doufám, že se mi to podaří dotáhnout až do konce a dokážu všem lidem, že měli pravdu (pokud se mi to nepodaří, budu alespoň vědět, že jsem to zkusila).

Jako třetí motivující věc bych chtěla zmínit svůj příběh, jak jsem se poprala s ošklivou nemocí. Nebudu to psát proto, aby mne někdo litoval, to bych opravdu nerada, protože litovat někoho, že je nebo byl nemocný, nikomu nepomůže, ba naopak. Byla jsem, pokud si dobře vzpomínám, v 8. třídě na základní škole, když se tu objevila nepříznivá diagnóza, hned na to mi zmizely všechny vlasy na hlavě až do posledního, a celý svět se mi zhroutil. Někteří „přátelé“ se ukázali jako falešní, naopak se objevili noví, jejichž podpora a přátelství nám vydržely dodnes, rodina začala držet pospolu víc než dřív a já to díky nim nechtěla vzdát. Nebylo to nejlehčí, ale dodělala jsem základku s parukou na hlavě a se samými jedničkami a vkročila do dalšího života jako někdo úplně jiný. Jako někdo, kdo s prominutím kašle na nějaký břichabol a vrtání zubu, ale váží si každého dne, do kterého vstupuje. Já si totiž neřeknu „já, zase musím vstávat“, ale „děkuju, že dnes smím zase vstávat“. Člověk by si měl vážit každého dne, protože nikdy neví, co ho může potkat. Nejhorší na tom je, že to může potkat (a většinou potká) někoho, kdo se snaží žít vzorně a bere denně vitamíny, a pak najednou BUM, a celý život nabere úplně jiný obrat. Ale pak získá tisíckrát větší hodnotu, a pokud mám někdy pocit, že si něčeho dost nevážím a měla bych, vzpomenu si na to, jaké to bylo dřív, a rázem jsem ten nejšťastnější člověk na světě. Život přece stojí za to žít!

Maruška: Co je to, co člověka popohání a dává mu sílu k životu? Tak trochu se vrátím zpět, protože v tom čistém pohledu mládí se začíná rodit to, co pak nese člověka až do konce života. Není to rozum, co mě hnalo kupředu. Jsem člověk nesený především citem a ten cit byl na samém počátku. Nejdříve to byla asi láska k otci, která mě pomalu tvořila. On byl mým hnacím motorem. Pro něj a kvůli němu jsem dělala mnoho věcí. Nevěděl to a nikdy jsem mu to neřekla. Nevěděl, jak ho vnímám a co všechno si z něj беру. Poznala jsem sílu hudby a zpěvu, která mě ovládla už jako dítě. Co všechno jsem díky nim poznala, co prožívala moje duše, to se dá těžko vypovědět. Při zpěvu a poslechu hudby jsem se cítila silná a svobodná. Těžce jsem nesla, že mi tatínek nedovolil věnovat se zpěvu profesionálně.

Brzy, ještě v dětství (díky tatínkovi), jsem pochopila, co je to Boží láska. Byla doba, kdy jsem se dokázala modlit s velkou silou a zaujetím. Víra je stále mou hnací silou. Dnes vím, že ne každá lidská láska je tou hnací silou, která člověka drží. Ano, to bylo mé velké přání a má silná touha. Láska, která nemá hranice, oboustranné naprosté odevzdání jeden druhému, vnitřní spojení bez zábran a beze strachu, že se někdy jeden druhému ztratíme. Představa dlouhé cesty plné překážek, lopotění a těžkých poznání v pevném spojení a stisku rukou je ve mně zakódována stále. Láska je tedy také ta síla, i když jsem ji vlastně nepoznala.

Mirka: Co já považuju za hlavní? Poznání, snění, lásku, práci. Pořadí těchto věcí se různě mění v průběhu životních etap ale zůstávají. Mohla bych dlouze uvažovat, jestli seberealizace partnerská není prvořadá, ale není.

Jana: Myslím, že jsem si prošla za svůj dosavadní život spoustou situací a poznání a zkouškami. Musím přiznat, že si uvědomuji, jak moc jsem se změnila díky tomu všemu. V mém životě byly těžké zkoušky, které dnes, s odstupem času chápu jako nutná zkoušení ve škole života, zaplatpánbůh už za ně dnes umím děkovat. Tehdy jsem si pořád kladla otázku „proč zrovna já“? Dneska už vím, že není dobré si pořád žít ve své lítosti, ani v přílišné pyšce. I když se mi to stává i dnes, že si myslím – tak, zítra už můžu postoupit do další třídy, nebo odejít ze školy a ono houby: další zkouška – nepřipravena? – zpátky do lavice!

Je krásné začínat den slovy „děkuji“. Když každé ráno všedního dne vyrážím autem do práce, už od domu děkuji, za mraky, za ranní čistý vzduch naplněný očekáváním, za zpěv ptáků, za kapičky deště, taky děkuji za lásku a světlo, které Bůh skrze mě posílá do nového dne a už posílám tohle všechno krásné napřed všude tam, kde se octnu. Moc mi pomáhá vědět, že právě já, když budu

mít v sobě radost a lásku, můžu a smím tohle všechno předávat lidem, kteří to potřebují. Moc a moc mi pomáhá, když cítím, že jsou kolem mě lidi veselí a šťastní. Nemám ráda smutek, i když vím, že i slzičky dokáží mnohdy vyčistit a spláchnout nějakou tu nečistotu, stejně jako mraky na obloze. Důležité je, aby člověk věděl, že pak zase to sluníčko vysvitne. Kdo mě na mé cestě motivuje a proč? Určitě to jsou moje holčičky, které stále bedlivě sleduji, i když už je za ruku nevodím (díky jejich věku dospělaček). Ale cítím a vím, že jsem se jim snažila dát všechno to, co moje srdíčko umělo, a že jsme si stvořily vztah, který jsem si přála. U toho ostatního jim budu pořád držet palečky, myslím, že stejně je to i naopak. Jsme si vzájemně maminkami a dcerkami...

No a další motivací je mi znovuoobjevení lásky, díky mému „milému“ (jak se dřív tak hezky říkalo). Myslím, že není víc, než cítit, že srdce buší, pak člověk ví, že opravdu žije, a když žije, tak se s ním pořád něco děje, chvíli je jako malé dítě, chvíli jako žena, pak jako milénka, přítelkyně, sestra, moudrá stařena, je to krásná hra, mění se v ní role, a když člověk ví, že to může sám režírovat a že každou roli může měnit, pak musí být zákonitě šťastný! Nehledě na to, že už to je dárek, že vlastně milovat smíme, a když na tohle přijdeme, pochopíme, jak moc bohatí vlastně jsme.

Děkuju svým bližním. Dali do svých úvah pěkný kus sebe. Když nechám sám sebe nakonec, nezdá se mi to fér, nebude to už tak spontánní. Když jsem anketu vyhlašoval, nevěděl jsem, jestli k tomu taky něco přičiním nebo jestli to jen nesepeču a nenechám tak. Ale v každém případě jsem se nad tím chtěl nakonec trochu zamyslet.

Olga si sáhla na dno a Sofie teprve, a to už ve svých patnácti. Sofie si už navždycky bude považovat i těch nejmenších věcí. Její motivací je to, že smí žít. Raduje se z toho, co my pokládáme za samozřejmost. Ale vždyť to, jak vidět, žádná samozřejmost ne-

ní. Bohužel to asi člověk pozná jen na své vlastní kůži. Dádě trochu závidím její pocit padnoucích bot, vsřícnost k životu a očekávání. Olinka si vybrala Cestu; být na Cestě, to samo už je velká motivace. Jana si toho prožila dost, i když to z jejího psaní není tak patrné. Ale je patrné, že je životní optimistka, i když někdy mám pocit, že má ráda život maličko natřený narůžovo.

Jednou mi udělal Ondra (milý Jany, Sofiiny matky) přednášku, jak jednoduché je to s vírou; že člověk dostane, o co si řekne. Je to asi pravda, funguje to. Ale taky platí, že člověk od života dostane, co si vybere. Ostatně Olga si tu Cestu vybrala, neřekla si o ni; bylo jí asi šestnáct a tehdy ještě neměla komu. Někdo by mohl říct, že Sofie si nevybrala, že to byl osud. Já bych řekl, že si vybrala – ač ještě dítě – a musela k tomu vynaložit hodně síly. Klobouk dolů.

Maruška má velkou potřebu lásky a je smutná z jejího nedostatku. Možná svůj velký potenciál lásky věnuje Bohu, který jí žádá a přijímá i to největší množství, jakého je člověk schopen. Mirka mě překvapila sněním. Snění může být slast. Ale taky toho mohla napsat víc. Škoda, že mi nic nenapsali muži; snad se ještě někdo z nich odhodlá. Ale to se mi to píše o druhých, když mi to naservírovali až pod nos. Tak jsem se neubráníl shrnutí; aspoň jsem se snažil ho minimalizovat.

Mám-li psát o sobě, nebudu opakovat či obměňovat, co už napsali moji bližní, i když mi třeba psali z duše. V mládí jsem někdy míval pocit, že sám sobě nerozumím. Že se pouštím občas do nějaké nepředloženosti, dobrodružství nebo dokonce ztřeštěnosti a sám nevím proč. Zdálo se mi, že se někdy chovám nerozumně, že se řítím do záhuby nebo si aspoň přidělávám zbytečné starosti. Přitom nejsem zbrklý a k lehkomyšlnosti mám hodně daleko. Až časem jsem pochopil, že jakmile nabývám pocitu stojaté vody, bezvětrí, klidu, začnu se bouřit a řádně klidné vody rozvívím. Při tom se někdy pěkně vymáchám nebo i přitopím. Ale mám pocit,

že se něco děje, že žiju. K tomu se časem přidal, zřejmě díky bohatým zkušenostem s pohybem v komplikovaných situacích, určitý rozmysl a možná i trochu má nerozhodnost, takže výsledkem je jisté kaskadérství, tendence nechat dojít věci až nadoraz, na ostří nože a počkat si, jak to s tím člověkem (se mnou) dopadne. Chudáci moji blízcí, kteří to mají snášet. Moje matka, která mě dobře zná, ale říká, že je to tím, že všechno nechávám na poslední chvíli.

Ta má vlastnost, ať už jakákoliv, se sice někdy týká vztahů, ale taky třeba práce, jež náplň jsem z různých důvodů vícekrát radikálně změnil a vždycky znova začínal od píky. Tyhle sklony mají snad i své světlejší, řekněme romantické stránky. O dovolené nevydržím na místě, vandruju po horách, spím co nejdál od civilizace, pokud možno pod širákem, občas prožívám nějaké dobrodružství. Ale dnes už moc ne, to dřív, když jsem měl míň zkušeností s vandrováním.

Jsou lidi, kteří potřebují k pocitu, že žijí, konflikty a vypjaté scény a po nich smířování a udobřování, lidově Itálii. Itálie je krásná země, ale já bych v takovém vztahu umřel nebo bych z něj utekl. Ale – de gustibus non est disputandum, aneb: proti gustu žádný dišputát.

Inspirací či motivací k životu jsou situace nebo stavy, kdy má člověk ze života radost, potěšení. Když může dělat, vidět, slyšet, mít, co ho opravdu těší. A když to může dělat pro někoho nebo s někým. Když ze sebe něco vydává, když na sobě pracuje, když ho to stojí sílu a úsilí; čím větší, tím líp, když má pocit, že žije. No a samozřejmě děti. Děti jsou radost. A – nedá se nic dělat, aktivita. Už se opakuju podruhé: Aktivita je život, pasivita je smrt.

Až teď jsem si uvědomil, co to napsaly o své motivaci k životu obě mé dcery, Dáda i Olga: dobrodružství, překvapení ... Honem jim to musím dát přečíst a zavčas je varovat.

Z louky přes Paroubka do vily. A co na to Angličané?

Navzdory okurkové sezoně byl srpen na mediální události poměrně bohatý. Bráno chronologicky je na prvním místě slavný hudební CzechTek, následuje mediální protiútok pana premiéra a nadcházející souboj reality show na našich dvou komerčních televizích. Ke každému z těchto témat lze něco vtipného a naučného poznamenat. A pokud to přežijete, na závěr si necháme jedno kulaté zahraniční výročí.

CzechTek bych podrobněji komentoval nerad. Jednak proto, že v době, kdy k policejnímu zásahu proti fanouškům techna došlo, jsem si vymýval hlavu daleko od civilizace mimo dosah elektronické komunikace, takže o bezprostřední zážitky z pohledu na „střet systému a anti-systému“ jsem byl ochuzen. A za druhé proto, že k průběhu hudební akce a především k jejímu zakončení se už vyjádřili snad všichni, kteří se vyjádřit mohli. Na názorové stránky deníků si při této příležitosti našli cestu i velmi vzácní hosté, což, jak se později ukáže, nebylo bez následků.

Co k CzechTeku říct z mediálně-teoretického hlediska? Na první pohled je jasné, že se opět ukázal vliv televize na veřejné mínění jako celek a na názory jednotlivců. Popis celé šarvátky v časopisu, byť z pera novodobého E. E. Kische, by jistě nevyvolal tolik emocí jako záběry na luční bitvu. Obraz zkrátka v lidském mozku cestuje přímo k centru emocí, aniž by se obtěžoval projít přes racionální filtry. Také díky tomu se ve veřejné debatě tak rychle a jednostranně vyhrotily dva protichůdné názory („asociální feťáci“ vs. „totalitní policie“).

Jak už bylo řečeno, publicisté stihli během srpna rozebrat událost ze všech možných úhlů. (Za zmínku stojí příspěvek sociologa Jana Kellera v deníku Právo, kde tvrdí, že technoparty vlastně není alternativou ke konzumní společnosti, ale jejím přímým důsledkem a přímo krystalicky čistou formou.) Málo se však mluvilo o tom, nakolik byla za policejní akci nepřímo zodpovědná média.

Abychom tuto otázku zodpověděli, musíme se vrátit o rok zpět, k CzechTeku předchozímu. Tehdy média unisono kritizovala policii a skrze ni i vládu, že proti této specifické hudební akci nezasáhla s mnohem větší razancí. Což očividně vyvolalo v premiérovi Jiřím Paroubkovi snahu ukázat se letos jako muž činu: „Já jsem panu ministrovi vnitra řekl, aby postupoval v tomto směru co nejrazněji.“ (vyjádření pro ČTK, 29. července)

Výsledek byl ovšem opačný: Přišla vlna kritiky přílišné policejní brutality. Stálí komentátoři jednotlivých deníků se sice snažili upozorňovat na to, že pravým viníkem byla politická objednávka tvrdého zásahu, větší prostor ve veřejné debatě však získali právě už zmiňované osobnosti veřejného života kritizující ponejvíc policii. Ta se teď může právem cítit jako z obou stran praskaný pes, zatímco premiér se snažil získat zpět sympatie svým uznáním chyby v České televizi 21. srpna: „Sebekriticky musím přiznat, že jsem to podcenil.“

Co z toho plyne kromě zjištění, jak úžasně upřímného máme premiéra? Mimo jiné další důkaz faktu, že média mohou sice nepřímo, ale zato velmi účinně ovlivňovat realitu. Především ve chvíli, kdy se události inscenují a politická rozhodnutí přijímají podle toho, jak budou o den později na televizní obrazovce vypadat. Tento fakt by novináři měli mít na paměti, kdykoliv usednou ke klávesnici nebo vezmou do ruky mikrofon.

Impérium vrací úder

Jako protiútok na nepohodlné novináře pak může někomu připadat, když Jiří Paroubek zažaloval Večerník Praha kvůli tomu, že se otřel o vzhled jeho manželky. V době pálení čarodějnic večerník otiskl fotografii z fotbalového zápasu, na nějž kdosi

z fandů přinesl transparent s nápisem „Paroubku, dnes ji můžeš upálit“. Večerník Praha pak aktivně doplnil, že onou osobou se myslí premiérova žena Zuzana.

Na jednu stranu je pravda, že premiérova manželka není zrovna Helena Trojská a že ve vyšší společnosti se o podobných věcech veřejně nežertuje. Na druhou stranu bulvár má vlastní pravidla a Zuzana Paroubková se stala terčem celkem nevybíravých vtípků i v pořadu Budování státu na obrazovce České televize. Ani premiér nezůstal ušetřen satiry – nejčtenější český deník, bulvární Blesk, jej přirovnal k Joe Quimbymu, kreslenému starostovi Springfieldu ze seriálu Simpsonovi.

Na dvě silná média však premiér žalobu nepodal, zato na Večerník Praha ano. To svádí k názoru, že spíš než o ochranu rodiny a principů („Jsou věci, alespoň pro mě, důležitější než politické války.“ – vyjádření pro ČTK) jde o další tah na vylepšení image v očích veřejnosti.

Co nás čeká a nemine

Kromě taškařic politických žijí média celý srpen dělostřeleckou přípravou na očekávaný zářijový souboj dvou reality show. Nova přichází s Velkým bratrem, zatímco Prima již spustila jeho maďarskou napodobeninu VyVolení. Už teď se ukazuje, co (kromě jistých přesunů vysílacích časů a peněz z inzerce) tento duel přinese české mediální sféře – další bulvarizaci.

Princip je jednoduchý. Tištěná média bojující o co největší podíl na trhu si nemožnou dovolit ignorovat pořady, které bude víceméně pravidelně sledovat kolem 70 % populace. Tyto televizní formáty přitom nejsou událostmi v klasickém slova smyslu, o jakých se mluví v učebnicích žurnalistiky. Daleko spíš se jedná o pseudoudálosti, inscenované právě proto, aby vyhovovaly ma-

sovému mediálnímu konzumu. A noviny nejsou nafukovací, takže čím větší díl jejich obsahu Velký bratr a VyVolení zaberou, tím méně zbude na seriózní témata. Bez ohledu na to, že někteří komentátoři se nás budou snažit přesvědčit o významu reality show jako prostředku k poznání skutečných lidských problémů a příběhů.

Ale dost nudných řečí. Taky myslíte, že Tereza Pergnerová začne znovu brát drogy?

BBC vzpomíná

V záplavě aktuálních událostí zaniká jedno drobné, ale zajímavé zahraniční výročí. Anglická veřejnoprávní stanice BBC si v srpnu připomněla, že uplynulo padesát let od doby, kdy se éterem poprvé nesla reportáž jejího zahraničního korespondenta v pořadu From Our Own Correspondent – Od našeho vlastního korespondenta. Do té doby byli zahraniční korespondenti spíš v ústraní, BBC při zahraničním zpravodajství preferovalo tiskové agentury. Pořad, v BBC známý jako FOOC, to změnil. Dal reportérům možnost promluvit o událostech a svých názorech na ně na větším prostoru, než je několik vět – a posluchači se do nového programu zamilovali.

FOOC měl od začátku jednoduché krédo: zprávy vyprávět, ne předvádět. Takže reportéři nepoužívali žádné vložené rozhovory, ilustrační zvukové pozadí a podobně, prostě jen četli do mikrofonu, co se v jejich regionu událo zajímavého a jaké následky to pro lidi v Británii může mít. A od editorů BBC k tomu dostávali prostor.

Pořad funguje dodnes a patří k nejlepším důkazům toho, že veřejnoprávní žurnalistika může mít nejen smysl, ale i masovou oblibu. A že střídmost spojená s důkladností se vyplácí. A že populární nerovná se bulvární. Vzpomeňme si na to, až nás v září zaplaví reality show.

**Dal reportérům
možnost promluvit
o událostech a svých
názorech na ně na
větším prostoru, než je
několik vět
– a posluchači se do
nového programu
zamilovali.**

Zaměstnanecké požitky

Požitků, včetně těch zaměstnaneckých, všichni požíváme rádi.

A přitom bedlivě sledujeme, čeho požívají ostatní, a závidíme jim, když toho nemůžeme požívat taky.

Formy požitků jsou různé: od služebních aut, notebooků, mobilů, chraštítek a bonbónů převážně v sektoru soukromém až po rozličné příspěvky na „kulturní a sociální potřeby“ (kam prý patří třeba i solárium) v sektoru státním.

Nicméně ani ze zaměstnaneckých požitků člověk občas žádný požitek nemá, jak o tom svědčí příběh, který mi o svém kamarádovi vyprávěl můj kamarád.

Nuže kamarád mého kamaráda je zaměstnancem státního úřadu, který jako každý správný státní úřad svým pracovníkům poskytuje požitky. Kamarádův kamarád se však ze čtyř stěžejních výhod, jimž se jeho kolegové těší, těšit nemůže. Jak to?

Za prvé je tu tradiční příspěvek na dovolenou. S ním je však spojen jeden háček: údajně si jej může zaměstnanec vybrat pouze ve formě zlevněného organizovaného pobytu s ostatními zaměstnanci úřadu někde u Balatonu. Do toho se kamarádovu kamarádovi ovšem příliš nechce a člověk se ani nemůže divit. No řekněte, je to lákavé, strávit dovolenou se svými kolegy z práce? Odpočívat od práce mezi obličejí, které v práci vídáte, poslouchat řeči, které v práci slyšíte, jen s tím rozdílem, že teď se u toho cachtáte v Balatonu a nejdou po vás šéfové, nýbrž komáři?

Honzy Hanzla

Sex!

Vraždy!

Plyšáci!

Podobrazník...

Za druhé prý patří k zaměstnaneckým požitkům na onom úřadě nabídka koroptví za zvýhodněné ceny. To je samozřejmě velmi lákavé – nevzpomínám si, kdy jsem naposledy kupoval levnou koroptev. Jenže kamarádův kamarád je zapřisáhlý vegetarián, a i kdyby se pro jednou přemohl a lacino pořízené zvíře pozřel, těžko říct, zda by z toho měl ten pravý požitek.

Za třetí se kamarádovu kamarádovi nabízí možnost získat každý rok zdarma vánoční stromek. I na něm však visí háček. Jelikož kamarádův kamarád pochází z Brna, je mu stromek získaný v centru Prahy platný jako mrtvému zimník nebo Brňákovi vánoční stromek v centru Prahy. Za dva roky státního úředničení si totiž člověk zpravidla na auto nevydělá, a řidiči autobusů na trase Praha-Brno nad vánočními stromky, byť řádně vybavenými náhubkem, totiž sítkou, příliš nejásají. Nadšení nejsou ani vlakvedoucí, nehledě na to, že ve vlaku se o stromek pořád někdo otírá, takže může v Brně vystoupit už pěkně ocesaný.

No a za čtvrté je tu taky vánoční požitek, jedna nebo dvě vánoční kolekce zdarma. Bohužel pro děti, které kamarád kamaráda zatím nemá.

Suma sumárum, aby mohl na onom nejméně na onom úřadě člověk požívat zaměstnaneckých požitků, musí být zaprvé blázen (protože jezdí na dovolenou s lidmi z práce), za druhé masožravec, za třetí Pražák a za čtvrté rodič nezletilých dětí.

Kamarádův kamarád se však o své zaměstnanecké požitky rozhodl bojovat. Za tím to prý bere od konce.

Slunce ve skle

Úplně skromný fotoblog.

www.slunceveskle.com

Abstraktní květy

No ovšem, kytky, to je mezi námi fotobloggery povinný předmět. Snažím se na ně koukat abstraktně – ale je zajímavé, kolik lidí v tom nachází bůhvíjaké obscenity. Třeba posledně mi psala nějaká paní z Jižní Afriky, že se na tu fialovou stydí koukat – no ale koukla se asi stejně. A tak je to v životě se vším.

Kytka 1 (na str. 69)

Kytka 2 (na str. 70)

Kytka 3 (na str. 71)

Kytka 4 (na str. 72)

Kytka 5 (na str. 73)

Slunce ve skle

Slunce ve skle

Slunce ve skle

Slunce ve skle

Dlouhá expozice

Ze všeho svého nářadí mám nejradši stativ, protože s ním není žádné světlo příliš špatné a žádná noc příliš tmavá. A když ho mám na rameni, vypadám hrozně zkušeně a profesionálně, což se taky počítá.

Moje žena na Karlově mostě (na str. 74)

Moje žena na Karlově mostě 2 (na str. 75)

Cesta na měsíc (na str. 76)

Pára v pohybu (na str. 77)

Slunce ve skle

Slunce ve skle

Slunce ve skle

Slunce ve skle

Ječmen

Celý život jsem beznadějný buran, takže jsem na poli pořád. Ječmen je ze všeho obilí nejfotogeničtější, protože má vždycky celou udělané vlasy. Kdyby o oblibě zrnin rozhodovala moderní média, tak by byl za hvězdu on a ne pšenice!

Jaro (na str. 78)

Pořád jaro (na str. 79)

Léto (na str. 80)

Černé slunce bílé slunce (na str. 81)

Slunce ve skle

Slunce ve skle

Slunce ve skle

Slunce ve skle

Malá

Úlek

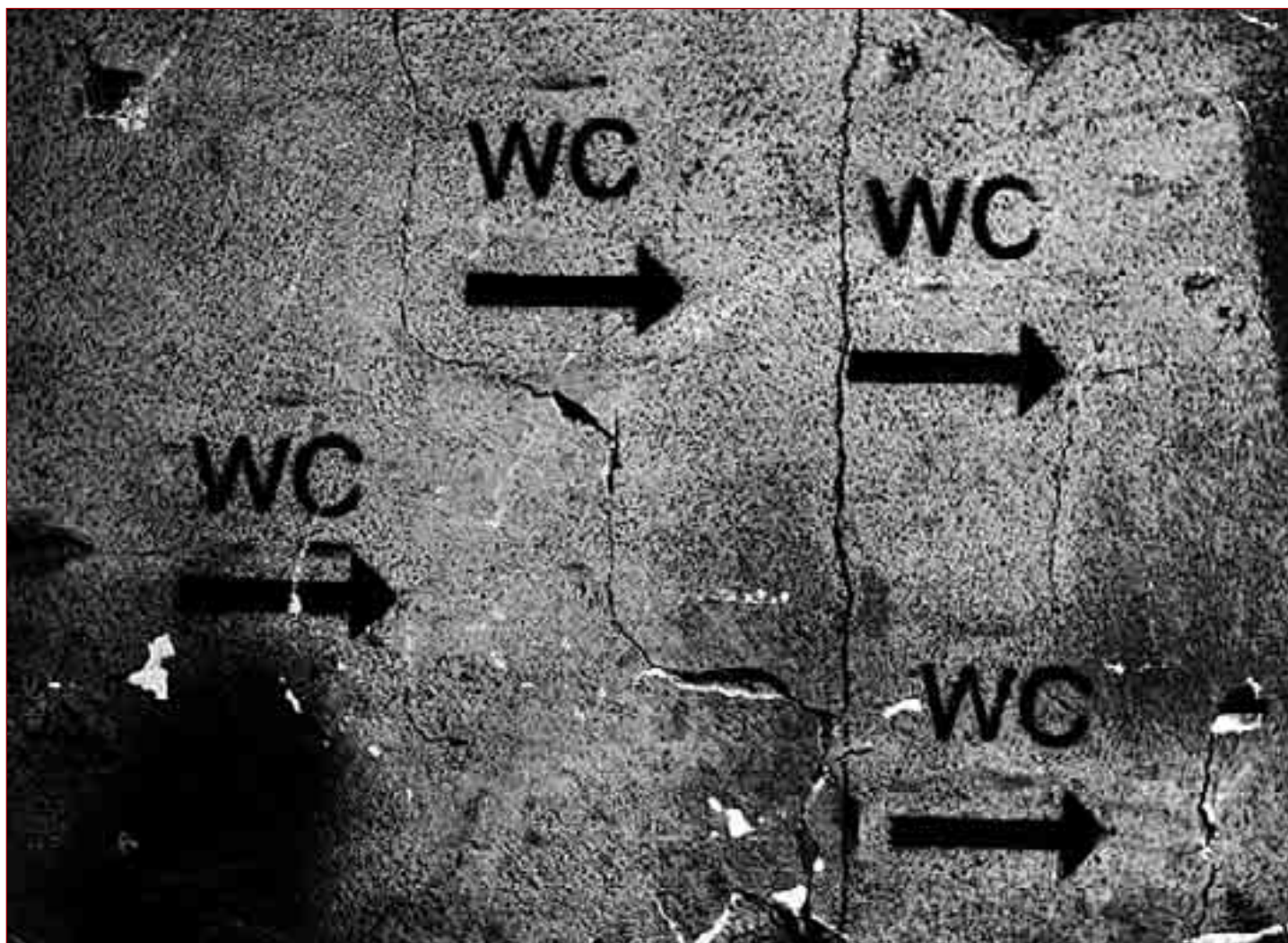
Slunce ve skle

Město

Perfektní navigace

Slunce ve skle

V příštím čísle (vychází 1. října 2005)

najdete:

Chválu
podivných
teorií

Rozhovor
o Modiglianím

Další
fotoblog

Nashledanou příště!
Ne za pomeňte!